STRIPSCHRIFT

RUPERT VAN DER LINDEN
SCOUTS IN DE STRIP

NUMMER 411 * €7,50

GAREN EWING

ADVERTENTIE

Duckstadshop.nl

DE VOORDELIGSTE DISNEY PRODUCTEN IN DE VROLIJKSTE ONLINE WINKEL!

NIEUW!

DE UNIEKE DONALD DUCK WEKKERRADIO

Vroeg uit de veren met oom Donald?

BESTEL NU SNEL

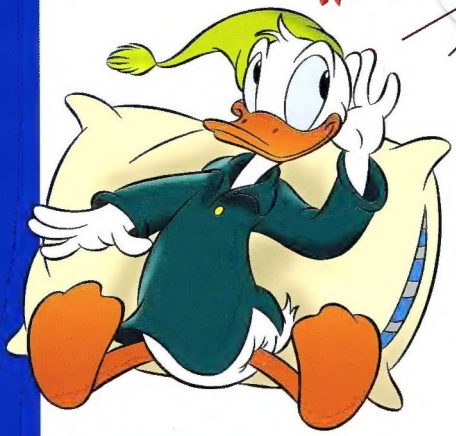

nu €34,95

- Wekkerradio verkrijgbaar in wit en zwart.
- 16 wekgeluidjes waaronder 8 die Oom Donald persoonlijk heeft ingesproken.
- Aanduiding van tijd, datum, temperatuur.
- Blauwe led-verlichting.
- FM en AM radio, maar je kunt ook je mp3 aansluiten.
- Batterijen bijgeleverd en mogelijkheid tot gebruik van een adapter.
- Snooze functie.

© Disney

Abonnees van Donald Duck krijgen korting op diverse producten.
Ga snel naar **www.duckstadshop.nl**. Vraag eerst aan je ouders of je iets mag bestellen!

UITGEVERIJ L PRESENTEERT

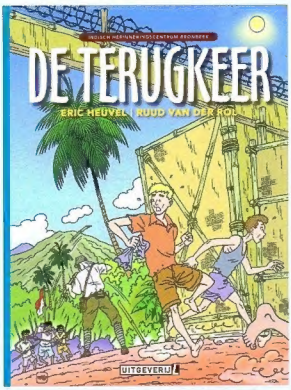

NA *DE ONTDEKKING* EN *DE ZOEKTOCHT* IS ER NU

De Terugkeer
Eric Heuvel & Ruud van der Rol

Een verbluffende combinatie van subliem tekenwerk en historische werkelijkheid. *De Terugkeer* is een aangrijpend historisch verslag over de vooroorlogse koloniale samenleving, de Japanse bezetting en de ontmanteling van een koloniaal rijk, voorheen 'Ons Indië'.

HARDCOVER €17,95

Aya uit Yopougon 5
Marguerite Abouet & Clément Oubrerie

Alweer het tweede deel van de nieuwe *Aya*-trilogie!
Van de Ivoorkust naar Parijs, en weer terug!

HARDCOVER €15,95

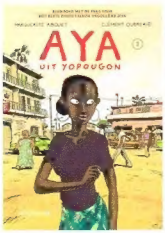

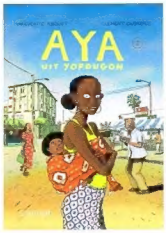

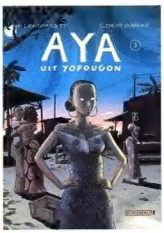

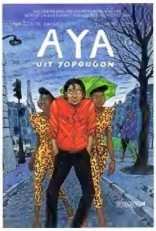

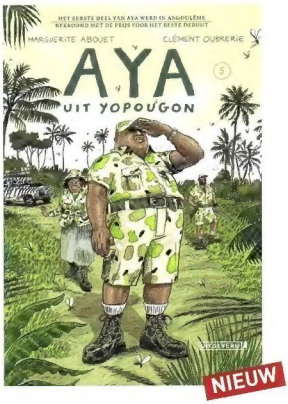

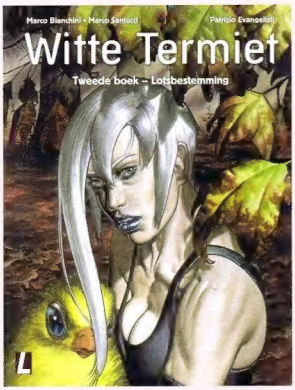

Witte Termiet 2: Lotsbestemming
Marco Bianchini / Marco Santucci – Patrizio Evangelisti

Het tweede deel van een weergaloos fantasy-avontuur van ongekende grafische klasse.
Deel 3, *Jacht zonder genade*, verschijnt in november 2010.

HARDCOVER €16,90
SOFTCOVER € 8,90

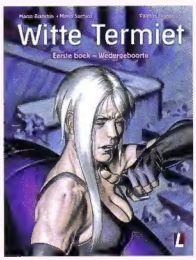

www.uitgeverijl.nl

→ REDACTIO

Blijft de stripkunst zich nog wel vernieuwen?

Videobanden werden ooit vervangen door de dvd, die een hele nieuwe wereld opende voor filmliefhebbers. Tegenwoordig koop je een dvd voor een habbekrats, omdat het visueel nog betere Blu-ray de dvd probeert te overschaduwen. Strips worden nog altijd gedrukt volgens een oude traditie: op papier. Ook zijn strips over het algemeen niet interactief, wat tegenwoordig een must is. Zo'n beetje elke Nederlander heeft heden ten dage dan ook een internetaansluiting thuis. De één nog sneller dan de ander.

Je kunt je afvragen of de stripwereld wel actief zoekt naar vernieuwingen. Tegenwoordig wordt er wel geëxperimenteerd met zogenoemde e-strips en sinds enkele jaren maken striptekenaars furore met digitaal werk op krantenwebsites en blogs. Ook Pilabo, een applicatie voor de iPhone die het mogelijk maakt daarop korte cartoons te bekijken, probeert het traditionele jasje van de strip te ontfrutselen. Toch blijven echt revolutionaire vernieuwingen binnen de stripwereld uit.Het zal wel komen omdat de gemiddelde stripliefhebber onbekommerd blijft hunkeren naar gedrukte strips. Er gaat niets boven de geur van een vers gedrukt album en het tastbare ervan. Vernieuwen is niet altijd goed. De honger naar vernieuwing en verbetering zorgt er wèl voor dat de maatschappij steeds sneller wordt. De vraag naar afleiding en rust is dan groot, en het lezen van een *ouderwetse* strip kan voorzien in die behoefte. Momenteel worden er ook weer recente filmtitels op VHS uitgebracht. Er is weer vraag naar nostalgie. Retro doet het goed, ook onder jongvolwassenen. Je zou kunnen stellen dat de populariteit van retro misschien wel de grootste vernieuwing in jaren is.

→ OMSLAG

Het sinds maart 2005 op het internet te volgen feuilleton *The astonishing adventures of Julius Chancer; The Rainbow Orchid* van de Engelse stripmaker **Garen Ewing** kon zich verheugen in een grote schare liefhebbers. Steeds meer bewonderaars op alle continenten wisten zijn website te vinden. Om iets terug te doen voor de vele positieve reacties die hij ontving, zette de auteur begin 2007 voor geregistreerde lezers van zijn verhaal een makkelijke opgave online. Uit alle windstreken stroomden oplossingen binnen. De eerste prijs, een zwart/wit-tekening op A4-formaat met twee personages uit de 'web-comic', ging uiteindelijk naar trouwe fan Paul Durdin uit Australië. En nu prijkt deze fraaie prent, voor het eerst in druk, op het omslag van *Stripschrift*, en nog wel in full colour.

Waar deze scène in het verhaal past, is terug te vinden in deel 1 van *Tom Tipps*, de Nederlandse vertaling van Julius Chancer die tijdens De Stripdagen zal verschijnen.

INHOUD

4 **ACTUA**

14 **STARS & STRIPS**
Olav Beemer

16 **GAREN EWING**
John Wigmans

23 **HET ZWAARD DER WAARHEID**
Garen Ewing

30 **VERSTRIPTE PADVINDERS**
Kees Ribbens

36 **RUPERT VAN DER LINDEN**
Arco van Os & Rik Sanders

41 **BITS & PIECES**
Ben Bits

42 **DE BOVENTOON**

50 **HEINZ SERVICE SPREAD**

Krantenstrip verfilmd

Naast de stortvloed aan filmbewerkingen van superheldencomics dook ineens *Marmaduke* op, een verfilming van de gelijknamige Amerikaanse krantenstrip van Brad Anderson (1924). Hij startte de strip in 1954 en maakt hem nog steeds. Centraal in de krantenstrip staat de familie Winslow: vader Phil, moeder Dottie, zoon Billy, dochter Barbara en hun weinig gehoorzame, onnozele Deense dog Marmaduke. Nog steeds staat de strip in talloze kranten.

In de film verhuizen de Winslows van een rustige buitenwijk in Kansas naar een nieuwe buurt in Californië. Daar neemt Marmaduke al gauw de leiding over alle honden uit de buurt. Totdat de dog het rashondje Jezebel in het park ontmoet. Dan gaan alle remmen los in deze film van regisseur Tom Dey (*Shanghai Noon*, *Showtime*), met rollen van onder anderen Judy Greer (*13 Going on 30*) en William H. Macy (*Wild Hogs*).

In Nederland is er amper wat verschenen van *Marmaduke*. De hond duikt op in een paar *Garfield*-pockets uit de Junior Press TV strip-reeks en de bundels *Strip Mix 1* en *Wordt Vervolgd Stripcocktail* in de jaren 1980. RS

"We're going to be gone for only the weekend."

SUVAAL

ZO, JIJ BENT WEER HELEMAAL KLAAR VOOR DE STRIPDAGEN?
JAZEKER!
IK BEN ALTIJD WEER BENIEUWD WIE DE STRIPSCHAPJAARPRIJZEN WINNEN
OH... IK WIST NIET DAT HET EEN WEDSTRIJD WAS...

DE STRIPWERELD LEEFT, EN HOE! OP DEZE PLAATS GEEFT STRIP-COLUMNIST ERWIN SUVAAL HIEROP ZIJN PERSOONLIJK COMMENTAAR.

ERWIN.SUVAAL@STRIPSCHRIFT.NL

Er komt geen eind aan Paulus

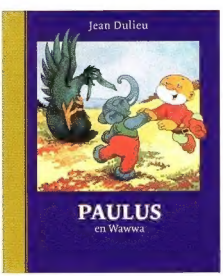

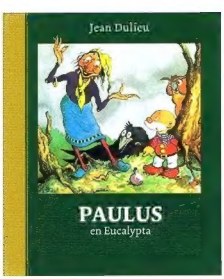

Bij uitgeverij De Meulder is onlangs, als tweede zogenaamde Gouden Klassieker de 14e druk verschenen van *Paulus en Wawwa* (ISBN 978-90-6447-033-2, €14,90).

Dit klassieke verhaal over het speelgoedolifantje van de dochter van Jean Dulieu, de bedenker van de wereld rond Paulus de Boskabouter, verscheen in 1e druk in 1952. Het was destijds geïllustreerd met pentekeningen en met een aantal aquarellen. In de jaren 1970 verdwenen deze gekleurde afbeeldingen uit de heruitgaven en liepen de pentekeningen door het 'doorkopiëren' zware averij op.

Pauluskenner bij uitstek, Maarten de Meulder, heeft voor dit boek vol liefde de zwart/wit-tekeningen een extra opknapbeurt gegeven en de aquarellen, acht in getal, op de juiste plek in de tekst gezet. Het resultaat mag er zijn: naar vorm en inhoud is Paulus met zijn Wawwa een belevenis.

Het derde deel in de reeks Gouden Klassiekers, dat op De Stripdagen in Houten verschijnt, heeft als titel *Paulus en Eucalypta* (ISBN 978-90-6447-034-9, €14,90). Dankzij de medewerking van een aantal verzamelaars konden alle illustraties voor dit boek opnieuw worden gescand. Naast veel zwart/witwerk zijn ook de vier gekleurde platen weer terug, waarmee we kunnen spreken van een complete en stijlvol 'gerestaureerde' uitgave. RB

Meer info: *www.demeulder.nl*

Projectmanagement in stripvorm

Al voor het tweede achtereenvolgende jaar brengt het programma KING (Kennis in het groot) een stripboek uit dat inzoomt op de aansturing van grote infrastructuurprojecten. Het programma KING is een samenwerkingsprogramma van Rijkswaterstaat en Prorail en richt zich op de ontwikkeling en uitwisseling van kennis over projectmanagement. De strips gaan over Thea, een frisse jonge meid die haar diensten aanbiedt aan een grote projectorganisatie. In *Thea in het land van sturing & verantwoording* (ISBN 978-0-12-345678-6) helpt ze een projectdirecteur en de opdrachtgever transparantie aan te brengen in de wijze van het sturen (het nemen van besluiten) en het afleggen van verantwoording (rapporteren wat is er gebeurd) in een groot project. De kennis uit dit deel is opgedaan in het Betuweroute project. Dit voorjaar verscheen *Thea en het mysterie van de mijlpalensturing* (ISBN 978-94-6049-009-5). Daarin wordt de manager projectbeheersing de beginselen van het aanbrengen van faseringen en mijlpalen in een project bijgebracht. De inhoud van dit deel is gebaseerd op een beleidsnotitie van het bouwproject van de Maaswerken van Rijkswaterstaat. De boekjes (24 pagina's, kleur, A5-formaat) zijn getekend door Daniel Dobner (of Doebner zoals zijn website vermeldt), een in Duitsland geboren illustrator die sinds 2005 in Amsterdam woont. Op de website *www.kennisinhetgroot.nl* is meer informatie over de uitgaven en hun achtergrond te vinden en zijn de boekjes gratis te bestellen. TdK

Teleurstellende combi

Mutts is een elegant getekende krantenstrip van Patrick McDonnell waarin de kat Mooch en de hond Earl een hoofdrol spelen. Twee onschuldige boezemvrienden die samen optrekken en zich voornamelijk druk schijnen te maken over het weer, over slapen en over eten.

McDonnell, mede-auteur van een biografie over George Herriman *(Krazy Kat)* is ook een strip- en kunstkenner en betoont niet alleen eer aan de rijke geschiedenis van honderd jaar krantenstrips, maar verwijst in zijn (zondagse) krantenstrips ook graag naar iconische schilderijen.

Ik ben een groot bewonderaar van deze subtiele strip en schrok me rot toen ik zag dat McDonnell een samenwerkingsverband is aangegaan met de spirituele piskijker Eckhart Tolle *(Dier en nu – Leer van je huisdier om in het nu te zijn*, Ankh-Hermes, ISBN 978-90-202-0363-9, 118 pagina's, €19,50).

Deze Duitse ex-leraar is de auteur van zweverige boekjes als *De kracht van het nu* en *De stilte spreekt*. Neotoffelmoonse prietpraat die figuren als Oprah Winfrey aanspreekt, dan weet je het wel. Een vergeestelijkte Jomanda die artikelen schrijft onder de titel *Stop met nadenken*.

En nu blijkt dat Patrick McDonnell de illustraties heeft geleverd – niet speciaal gemaakt want veel tekeningen kende ik al – bij die onzinnige teksten van Tolle. 'Leer van je huisdier om in het nu te zijn', zegt Tolle.

Helemaal niet nodig! Kijk gewoon naar de tekeningen van McDonnell en geniet. Het is helaas onmogelijk om de clichématige opendeurteksten uit het overigens mooi verzorgde boekje te scheuren want ze staan op de achterkant van de tekeningen. Of staan de tekeningen nou op de voorkant van de teksten... Shit, ik word al aangestoken door al die 'bevrijdende gedachten'.

De ongelukkige combinatie roept associaties op aan een situatie waarin je naar muziek probeert te luisteren, terwijl iemand er heel de tijd doorheen zit te praten. DR

→ GAS & LICHT

RIK SANDERS

Jan Dirk Barreveld

Kabelbedrijf Ziggo trakteert zijn klanten eens in de zoveel tijd op het lifestyle-achtige huisorgaan *Zie*. Gelukkig staat er ook een strip in, van Jan Dirk Barreveld. Het is een reclamestrip voor de servicedienst van Ziggo, maar wel grappig.

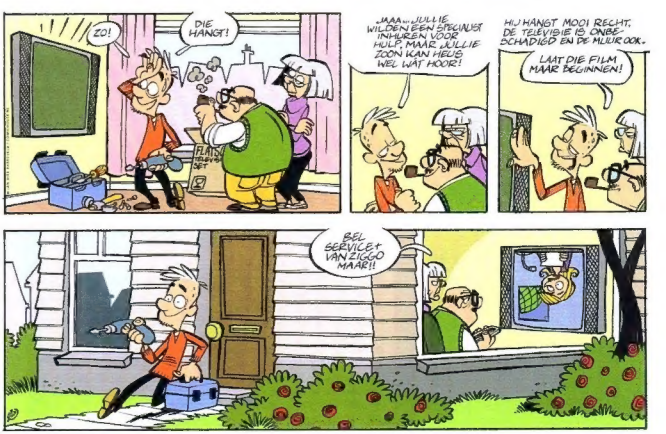
ZO!
DIE HANGT!
„JAAA... JULLIE WILDEN EEN SPECIALIST INHUREN VOOR HULP, MAAR JULLIE ZOON KAN HELE WEL WAT HOOR!
HU! HANGT MOOI RECHT, DE TELEVISIE IS ONBESCHADIGD EN DE MUUR OOK.
LAAT DIE FILM MAAR BEGINNEN!
BEL SERVICE+ VAN ZIGGO MAAR!!

Eric Schreurs

Sinds *Joop Klepzeiker* een aantal jaren geleden uit *Nieuwe Revu* is gegooid, is er van Eric Schreurs weinig meer vernomen. Naar verluidt gooide hij het over een andere boeg en stak hij zijn energie in het maken van schilderijen.

Maar dat hij het maken van strips en illustraties niet verleerd is, bleek uit het themanummer (week 33) over Amsterdam van *HP/De Tijd*. Het opinieblad maakte al eens zo'n special met tekenwerk van Theo van den Boogaard. Ditmaal mocht Schreurs het blad verlevendigen. Een van de onderwerpen was de 'typisch Amsterdamse humor'. Met dit soort gein ben je bij Schreurs aan het juiste adres. RS

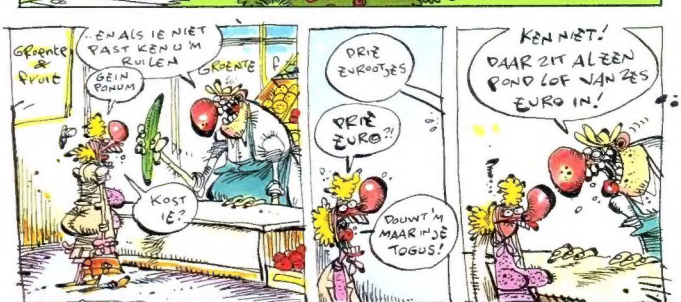
GROENTE & FRUIT
...EN ALS IE NIET PAST KEN U M RUILEN
GEIN PONUM
GROENTE
KOST IE?
DRIE EUROOTJES
DRIE EURO?!
DOUWT 'M MAAR IN JE TOGUS!
KEN NIET! DAAR ZIT ALLEEN POND LOF VAN ZES EURO IN!
SCHRS 2010

NATUURLIJK PUBLICEREN ISTRIPITEKENAARS AL VAN OUDSHER HUN WERK IN DIVERSE KRANTEN EN TIJDSCHRIFTEN, MAAR SINDS DE VOORPUBLICATIEMOGELIJKHEDEN IN REGULIERE STRIPWEEKBLADEN IN NEDERLAND VERSCHRAALD ZIJN VERSNIPPERT HET AANBOD MEER DAN OOIT. STRIPSCHRIFT BRENGT REGELMATIG LICHT IN DE DUISTERNIS EN MAAKT OVERZICHTELIJK WAAR AL DIE LIEVELINGSAUTEURS HUN GAS EN LICHT VAN BETALEN. TIPS VOOR DEZE RUBRIEK WORDEN ZEER OP PRIJS GESTELD.

ALEX VAN KOTEN AAN DE ROTATIEPERS

BNS geeft stripkrant uit

De Beroepsvereniging Nederlandse Stripmakers (BNS) heeft een stripkrant laten drukken die het gratis verspreidt op festivals en in boekwinkels, bibliotheken en filmhuizen. Doel is om een breed publiek kennis te laten maken met Nederlands striptalent. De oplage van *Stripkrant* is tienduizend stuks en het bevat bijdragen van ruim veertig bekende en onbekende tekenaars.De krant is een initiatief van BNS-lid Alex van Koten. Hij liet zich inspireren door de Amerikaanse tabloids van een aantal decennia geleden die vol stonden met strips voor een groot publiek. Met collega-tekenaar Gerben Valkema vormde Van Koten de redactie. Naast een financiële bijdrage van de beroepsvereniging werd de krant van veertig pagina's mogelijk gemaakt door advertenties (in stripvorm). RS

Ilhem & Fatima
Mag ik je oogschaduw even lenen?
Maar de wedstrijd is toch niet geweest?
Ik wil m'n blauwe plekken nog een beetje bijwerken.

Kickboksters verstript

Op 16 september 2010 is bij Imagine IC in Amsterdam de tentoonstelling *Chicks, Kicks and Glory* geopend over de levensverhalen van Nederlands-Marokkaanse kickboksende meiden, verbeeld door een zevental Nederlandse striptekenaars. Het gaat om Farida Laan, Sandra de Haan, het duo Henrike Olasolo en Cristina Richarte, Maaike Hartjes, Mike Kok en Peter Pontiac. Naast een expositie omvat het project workshops striptekenen en een dansvoorstelling. *Chicks, Kicks and Glory* is gebaseerd op onderzoek van Jasmijn Rana aan de Universiteit van Amsterdam, in opdracht van Forum Instituut voor Multiculturele Vraagstukken. Rana, ook werkzaam als projectmanager bij Imagine IC, verkende de redenen waarom moslima's kickboksen en hoe zij dit beleven. In grote steden is kickboksen ook voor meiden, waaronder opvallend veel Marokkaanse, een populaire sport. De tekenaars zijn naar de sportschool gegaan om te kijken naar de kickboksende moslima's en te luisteren naar hun persoonlijke verhalen.
Chicks, Kicks and Glory is op poten gezet door de multiculturele projectorganisatie Imagine IC, in samenwerking met Kosmopolis Rotterdam. De tentoonstelling loopt tot februari 2011 en reist daarna door naar het Gemaal op Zuid in Rotterdam. Imagine IC is te vinden op het Bijlmerplein 1006-1008 in Amsterdam. RS
Meer info: *www.imagineic.nl*

Roodkapje in vijf delen

Roodkapje Redux van uitgeverij Bries is een vijfdelig verhaal over de sprookjesfiguur Roodkapje. Maakster is Nora Krug, een in Duitsland opgegroeide illustratrice die in Amerika woont en werkt als universitair hoofddocente aan Parsons The New Yorker School for Design en als illustratrice voor onder andere *The New York Times* en *The Guardian*. Het verhaal van Roodkapje werd in de 17e eeuw opgeschreven door de Fransman Charles Perrault. Later herschreven de gebroeders Grimm het sprookje. Krug neemt de versie van Grimm waarin het allemaal goed afloopt met de kleine meid, losjes als startpunt. Zij vertelt, tekstloos, in elk van de vijf boekjes het verhaal vanuit het oogpunt van één van de hoofdrolspelers: Roodkapje, de grootmoeder, de wolf, de jager en de moeder van het meisje. De personages blijken andere karakters en achtergronden hebben dan op basis van de versie van Grimm vermoed kan worden. De vijf boekjes (ISBN 978-90-76708-89-8, 80 pagina's per boekje, kleur, sk) kosten €25 per setje. TdK

FLITSEN

➲ De investeringsmaatschappijen Peak Capital en de Drentse Participatie Maatschappij steken ruim €1.000.000 in Catawiki, in ruil voor een aanzienlijk minderheidsbelang. Doel is de online catalogus en handelsplatform *(www.catawiki.nl)* uit te bouwen tot een internationale, geduchte concurrent van Ebay. ➲ Van *Peter Pan*-karakter Tinkerbell is een nieuwe Disney-tekenfilm op DVD en Blu-ray uitgekomen. *Tinkerbell en de grote reddingsoperatie*, ontwikkeld door tweevoudig Oscar-winnaar John Lasseter (in 3D/CGI-animatiestijl), is de derde film uit een reeks van vier. Eind 2011 zal het vierde en laatste Tinkerbell-avontuur verschijnen. ➲ Holland Animation Film Festival organiseert in oktober/november een gloednieuwe masterclass: Animation Concept Cooker. Deze masterclass richt zich op de conceptontwikkeling voor korte animatiefilms. Deadline voor inschrijving is 30 september. Van 3 tot en met 7 november vindt overigens in Utrecht het 14e Holland Animation Film Festival plaats. Meer info: *www.haff.nl* ➲ Jonas Geirnaert stopt met de vuilbekkende Belgische kabouter Wesley, bekend van de cartoons in *Humo* en de filmpjes voor het Vlaamse tv-programma *Man bijt hond*. Eind september verschijnt nog de publicatie *Het grote Kabouter Wesley boek*. ➲ Gerrie Hondius heeft de illustraties verzorgd voor *Opa Toetoet raakt de kluts kwijt* dat verschijnt bij uitgeverij Kosmos. Dit kinderboek van auteur Chris Veraart legt de ziekte Alzheimer uit aan kinderen die daarmee te maken krijgen, bij voorbeeld door hun dementerende grootouders. Het komt in november uit. ➲ Bij Nijgh & Van Ditmar is *Jummie! – Het ware leven van een adoptieprinses* van Pam Emmerik verschenen, een beeldroman over de fantasierijke puber Marita. ➲ Dezelfde uitgeverij bracht ook *Over de levensgenieter die haar angst voor de dood wil verdrijven* van Barbara Stok uit. Het is een prentenboek voor volwassenen over haar zoektocht om van haar doodsangst af te komen. ➲ Kamagurka en Herr Seele vieren dit jaar de 30e verjaardag van Cowboy Henk. Ter gelegenheid hiervan is bij De Harmonie *Cowboy Henk in de Far Out West* verschenen. Een extra dik, hardcover-album met de honderd beste afleveringen van *Cowboy Henk* volgens de makers zelf, met een inleiding van ex-*Humo*-hoofdredacteur Guy Mortier. ➲ Bij De Harmonie verscheen ook *Hoe Lima een lekke band kreeg*, een geïllustreerd avonturenverhaal voor peuters en kleuters met als extra een hoorspel op cd. De tekst is van Micha Wertheim, de tekeningen zijn van haar Jeroen de Leijer en Marjolein Schalk. ➲ Van Gummbah geeft De Harmonie *Net niet verschenen boeken* uit.

Nederlandse lerares speelt hoofdrol in comic

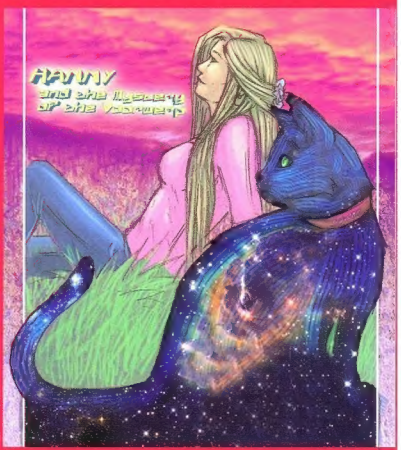

De Limburgse lerares Hanny van Arkel, die als vrijwilliger meehielp sterrenstelsels te categoriseren voor het online astronomieproject Galaxy Zoo, ontdekte in 2007 een mysterieuze groene gaswolk. Nu zijn die er wel meer in het heelal, maar deze wolk was heel erg heet, in plaats van koud. 'Hanny's Voorwerp', zoals de reflectienevel werd gedoopt, kwam onder de aandacht bij professionele astronomen van onder andere Astron, het Nederlands Instituut voor Radioastronomie. Zij onderzochten de wolk met behulp van de Westerbork-telescoop van Astron en zelfs de Hubble Space Telescope. De vorsers stelden vast dat de gaswolk zo heet is vanwege een zwart gat dat energie in de nevel pompt.

Het verhaal van de ontdekking van het inmiddels internationaal bekend staande 'Hanny's Voorwerp' is vereeuwigd in een strip, tot stand gekomen met steun van NASA en het Space Telescope Science Institute. *Hanny and the mystery of the Voorwerp* is gepresenteerd tijdens de grote sciencefictionbijeenkomst DragonCon in het Amerikaanse Atlanta. Het scenario van de strip is geschreven door een batterij aan deskundigen: Mike Beatini, Pamela Gay, Bill Keel, Kelly McCullough, Mike Schoenberg en Jason en Jodi Thibeault. De tekeningen zijn van Elea Braasch en Chris Spangler. Naast een papieren versie is de comic op *http://hannysvoorwerp.zooniverse.org* ook online te zien. RS

Van de uitgever

Door kostenstijgingen zullen vanaf *Stripschrift 414* de tarieven voor abonnees en losse verkoop iets moeten worden verhoogd. De abonnementstarieven voor 2011 zijn als volgt vastgesteld:

Nederland	€48,00
België	€51,00
Overige landen	€65,00

In de losse verkoop gaat Stripschrift €7,00 kosten. Abonnees die ons machtigen of reeds gemachtigd hebben om het abonnementsgeld jaarlijks automatisch te innen krijgen €1,00 korting!

Leden van Het Stripschap blijven uiteraard recht houden op hun korting van €1,25 per jaargang.

Nieuwe abonnees kunnen zich nog *tot 1 januari 2011* aanmelden tegen de tarieven van 2010.

De uitgever

Dit is een bloemlezing van dummyteksten van niet uitgekomen boeken, waar er volgens Gummbah 'miljoenen' van zijn. Hij geeft sinds 1985 lichtbeeldlezingen over deze 'weeskinderen van het boekenvak' met klassiekers als *Een lelijke homo heeft geen reet aan zijn kont. Op het kerkhof der waanzin waaien winden het hardst* en *Borduren met gebalde vuisten*. In november volgt er nog een nieuwe bundel met cartoons van zijn personae *Deirdre*. ➲ Esther Gerritsen publiceerde bij uitgeverij De Geus de roman *Superduif* over het meisje Bonnie dat ziet hoe haar lichaam transformeert tot een gigantische, oerlelijke duif die helden – daden kan verrichten. Haar omgeving maakt zich zorgen over Bonnies groeiende gekte. ➲ Een cartoon over de Holocaust die de Arabisch Europese Liga in 2009 op haar website zette is onnodig grievend. De cartoon zet vraagtekens bij de genocide op de Joden in de Tweede Wereldoorlog. Het gerechtshof in Arnhem veroordeelde in augustus de Nederlandse tak van de AEL tot een boete van €2500 waarvan €1500 voorwaardelijk. ➲ Na vierentwintig jaar besloot Jeff Broeckx om samen met zijn echtgenote Ingrid van Dijck de reeks *Dag en Heidi* nieuw leven in te blazen. De Belgische uitgeverij Saga lanceerde het album *Wika* tijdens het Brabants Stripspektakel in Valkenswaard, eind augustus. Voor het stripfestival was het overigens na vijftentwintig edities de laatste keer dat het is georganiseerd. ➲ Travestie-cabaretier Dolly Bellefleur treedt nu ook in een strip op: *Made in Dolland*, getekend door Wilbert van der Steen (kinderboekenillustrator en cartoonist voor *Food Magazine* en de *Gay Krant*). De tweewekelijkse afleveringen zijn op *www.dollybellefleur.nl* te volgen. ➲ Het European Illustrators Forum (EIF) is opgericht. Doel: de belangen van het vak illustrator beter behartigen. ➲ Bij de weekendeditie van *AD* van 28/29 augustus zat een speciale *Duckstad Krant*. Met onder andere een column van Hugo Worst over sponsoring, een wedstrijdverslag van Eienoord en een nu al gevleugeld citaat van trainer Louis van Schaal: 'Zijn jullie nou zo gaar of ben ik nou zo uitgekookt?' ➲ Uitgeverij Daedalus brengt drie boeken van Zep uit: *Happy Girls, Happy Rock* en *Happy Sex. Titeuf* voor volwassenen, zeg maar. Over Titeuf gesproken: Glénat komt met een bewerking in kleur van het nooit eerder in het Nederlands verschenen eerste deel: *God, seks en de bretellen*. ➲ Meer goed nieuws van Glénat: het brengt *De zaak Domici* in het Nederlands uit, de strip over een driedubbele moord in 1952 in de Provence van René Follet en Pascal Bresson. Verder start de uitgeverij met een aantal nieuwe series: *Sneeuw – Het begin* (Didier Convard, Éric Adam, Didier Poli & Jean-Baptiste Hostache), een prequel van de sciencefictionstrip *Sneeuw*, en *Sjanghai* (Mathieu Marioll & Yann Tisseron) over de overgang van het keizerlijke China naar de volksrepubliek. Verder komt Glénat met een one-shot over de Zouaven, gemaakt door Renat & Ersel. ➲ Het Franse *Philosophie Magazine* heeft in de *Horssérie* een special over *Kuifje* uitgebracht: *Tintin au Pays des philosophes*. Met de nodige doorwrochte hersenkrakende beschouwingen. ➲ Casterman brengt het eerste deel uit van *De herinnering aan Abraham* van Ersel, Steven Dupré en Jean-David Morvan met een door Grzegorz Rosinski getekend omslag. Ook komt het met twee delen van *Acqua alta* van Daria Schmitt over de geheime stad Ultrequinox. Schmitt is ontdekt door François – *Duistere steden* – Schuiten. Van *De duistere steden* verschijnt een heruitgave van *De echo der steden*, een zogenaamde bundeling van het fictieve gelijknamige maandblad. ➲ Verder gaf Casterman twee nieuwe delen uit binnen de detectiveserie *Kaliber. Shutter Island* van Christian De Metter & Dennis Lehane, en *Laatste pompstation voor de snelweg* van Mako. Didier Daeninckx & Hugues Pagan. ➲ Ook is er een nieuwe indianenstrip van Benoît Sokal – *De vergeten vallei* –, en verschijnt het eerste deel van een nieuwe beeldroman van Taniguchi: *De tedere jaren* (naar een roman van Hiromi Kawakami). ➲ Glad IJs komt met een herdruk van de padvindersparodie *Hamster Joviaal* van Gotlib uit de jaren 1970. Ditmaal getiteld: *Joviale Hamster en zijn vrolijke, vrolijke vrienden*. ➲ Tot en met 3 oktober loopt in de Grote Kerk in Edam de expositie *Huis op een berg*. Diverse kunstenaars laten verschillende technieken zien. Het affiche is van Willy Lohmann, één van de deelnemers.

De Stripdagen 2010 door Dik Rondeltap

Nog maar een paar nachtjes slapen en dan barst Nederlands grootste jaarlijkse stripfeest weer los. De Stripdagen vindt op zaterdag 25 en zondag 26 september voor de zesde keer plaats in Expo Houten te Houten. Het thema van deze editie is 'Strips op het spoor – 100 jaar Scouting'. Dit jaar is het namelijk precies 100 jaar geleden dat Scouting Nederland werd opgericht. Op deze pagina's in vogelvlucht een overzicht van het programma. Meer – mogelijk actuelere – informatie is tot enkele dagen voor het festival te vinden op www.destripdagen.nl, de festivalwebsite van de organisatie.

VOL. 1.
No. 3.
THE MERRY-MAKER 2D
COMIC
MICK THE MIDGET MERRY-MAKER
MY GOODNESS, WHY ALL THE TEARS AND SAD FACES ?
BOO, HOO, THE SEA HAS WASHED AWAY OUR SAND CASTLE !
WELL BUILD A SAND CASTLE THE SEA WON'T WASH AWAY !
THATS THE BEST SAND CASTLE I'VE SEEN HERE IS HALF-A-CROWN — EACH FOR YOU !
WHY SO GLUM OLD FRIEND ?
I HAVEN'T TAKEN A PENNY ALL DAY. NOBODY SEEMS TO WANT DONKEY RIDES ANY MORE !
WALK UP THREE PENCE A RIDE ON THE ROUNDABOUT

The 3 good scouts uit *The Merry Maker Comic*, een Brits stripkrantje van vlak na de oorlog.

Scouting in de strip

De padvinderij, of zoals het tegenwoordig heet: scouting, blijkt een bron van inspiratie voor menig striptekenaar uit heden en verleden. Gedurende De Stripdagen kunnen de bezoekers zich daarom verlustigen aan klassieke en hedendaagse padvindersstrips, evenals aan voorbeelden van stripverhalen waarin padvinders een rol spelen.
Er zijn bij voorbeeld *Jonge Woudlopers*-pagina's van Daan Jippes uit *Donald Duck* te bewonderen, maar ook enkele cartoons van *Fokke & Sukke*. Gastconservator Ronald Kroon staat gereed om een toelichting te geven op onder meer de keuzes die hij heeft moeten maken om het uitvoerige overzicht te presenteren. Veel materiaal is afkomstig uit privé-collecties van verzamelaars en zal na De Stripdagen niet snel meer te zien zijn. Al dit fraais is te bewonderen in het Stripscoutingland in de Hans G. Kresse Zaal.

En verder tijdens De Stripdagen

- Het duurste Nederlandstalige stripboek *De vrolijke avonturen van Doris Dobbel* is te zien op de stand van Catawiki in de Marten Toonder Zaal. De strip van de Vlaamse auteur Marc Sleen (*Nero*) staat te koop voor €14.000 op het internet (*www.catawiki.nl*). Het album verscheen in 1952 maar was alleen te winnen als prijs bij een wedstrijd. Vermoedelijk zijn er honderd stuks gedrukt. Daarvan zijn nog slechts zes complete exemplaren bekend, inclusief het nu gevonden album dat in bijzonder mooie conditie verkeert. In 2002 is voor een exemplaar €9.700 betaald op een veiling in Gent.

- Op de stand van het Nederlands Stripmuseum kunnen belangstellenden in therapie bij strippsychiater Sigmund, bekend van de gelijknamige strip van Peter de Wit. Via de computer geeft de zielknijper aan wie zelf niets menselijks vreemd is, advies op maat.

- Acteur Stephan Evenblij, bekend van onder andere de soap *Goede Tijden, Slechte Tijden*, en komende winter op tv te zien in *Kruimeltje*, is gastheer bij de uitreiking van de Stripschapprijzen. Evenblij is dol op strips en heeft zelfs een striptatoeage naar een tekening van een dame met filmrol zoals getekend door zijn favoriete auteur: Milo Manara.

- Op zondag is karakaturist Stanley Heinze aanwezig. Tegen een kleine vergoeding word je door hem vereeuwigd.

- Ook Karel van der Eijk en Wilma de Bock zijn er weer. Zij werken stug door aan hun eindeloze verhaal waarvan op 4 wanden van 1 meter breed en 2,5 meter hoog steeds het laatste fragment is te zien.

- In de Fred Julsing Foyer is De Stripdagen-lounche ingericht. Bezoekers kunnen daar op een regenboog aan zitzakken lekker uitrusten en aankopen bekijken. Standhouder Archonia verzorgt een doorlopende animatievoorstelling, diverse uitgevers stellen inkijk-exemplaren van nieuwe stripboeken beschikbaar en ook is het daar mogelijk om de kersverse videogame *Batman: The Brave and the Bold* gratis te spelen.

- In de Hans G. Kresse Zaal is een expositie te zien over Ross & Robbie, de scouts die Pieter Hoogenbirk tekent op tekst van Herman Roozen en die een belangrijke rol spelen in publicaties van Scouting Nederland. Bij de promotie van De Stripdagen 2010 spelen de padvinders een hoofdrol.

- Foto's van signerende striptekenaars op beurzen en festivals zijn te zien in de Marten Toonder Zaal. De beelden werden gemaakt door striptekenaar en illustrator Erwin Suvaal en zijn gerelateerd aan zijn onlangs gepubliceerde boek *In het wild – Striptekenaars gevangen door Erwin Suvaal*.

- Journalist en historicus Jeroen Thijssen signeert in de Marten Toonder Zaal zijn boek *De Ronde van Gallië*, met reisverslagen waarbij hij Asterix en Obelix op de voet volgde tijdens hun reis door Gallië, zoals beschreven en getekend in het album *Asterix en de Ronde van Gallia*.

Stripschapprijzen

Over De Stripschapprijs 2010 schreven we reeds in *Stripschrift 411* dat deze is toegekend aan **Jesse van Muylwijck**, auteur van *De rechter*.

De P. Hans Frankfurtherprijs, de Stripschapjaarprijs voor Bijzondere Verdiensten, gaat dit jaar naar **Ger van Wulften**. Hij is al meer dan veertig jaar actief in de Nederlandse stripwereld en startte zijn carrière als grafisch ontwerper voor het stripweekblad *Pep* en later *Eppo* en *Stripkoerier*, waarvoor hij ook de logo's ontwierp. Hij maakte eind jaren 1970 en in de jaren 1980 naam als pleitbezorger en uitgever van nieuw en vaak grensverleggend stripwerk (eerst via uitgeverij Espee, later uitgeverij CIC). Strips als *Joop Klepzeiker* (Eric Schreurs) en *De familie Doorzon* (Gerrit de Jager/Wim Stevenhagen) introduceerde hij bij een groot publiek, net als het werk van Hein de Kort. Ook gaf hij het stripblad *Gummi* uit, met op volwassenen gerichte strips van Dick Matena, Will Eisner, Claire Bretécher, Georges Pichard, Richard Corben, Jacques Tardi en Marcel Gotlib. Van Wulften gaat er prat op dat hij met de uitgave van *Herinneringen* van Rudolf Kahl in 1983 al de eerste grafische roman in Nederland op zijn naam heeft staan. Sinds 2005 biedt Van Wulften onder de vlag van uitgeverij Xtra een podium aan het niet-alledaagse werk van cartoonisten, tekenaars en auteurs uit binnen- en buitenland.

ARCHIEF JESSE VAN MUYLWIJCK

ARCHIEF GER VAN WULFTEN

Rupert van der Linden, tekenfilmer, illustrator en striptekenaar ontvangt dit jaar de Bulletje en Boonestaak Schaal. Deze onderscheiding wordt sinds 2003 uitgereikt aan één of meerdere stripmakers die aan de wieg hebben gestaan van het Nederlandse beeldverhaal. Rupert van der Linden (Den Haag, 23 juni 1930) volgde op de Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten in Den Haag de opleiding voor tekenleraar. Hij werkte bij de Nederlandse Onderwijs Film, die 1941 tot 1969 films voor de overheid en het onderwijs produceerde, onder meer tekenfilms. Daarnaast illustreerde hij voor dagbladen, tijdschriften en boeken. Ter gelegenheid van de 80e verjaardag van Van der Linden verschijnt bij Stichting Uitgeverij Stripstift, uitgever van *Stripschrift*, de strip *Mr. Van Kwikschoten en de speelfilm*, die hij maakte met de onlangs overleden journalist Jan Blokker. Bovendien zijn tijdens het Nederlands Film Festival in Utrecht zijn belangrijkste tekenfilms weer te zien in een speciaal programma.

BEELD COLLECTIE NEDERLANDS FILM MUSEUM

Van der Linden werkt met een rostrumcamera zijn animatiewerk bij voor een voorlichtingsfilm over stemmen uit 1971.
Met zo'n camera wordt grafisch werk opgenomen en dusdanig gemonteerd dat allerlei bewegingen, al dan niet computergestuurd, in het horizontale en verticale vlak vloeiend en nauwkeurig uitgevoerd worden terwijl de beeldscherpte optimaal blijft.

Manga Campus

Tijdens De Stripdagen wordt op de bovenverdieping van Expo Houten een mangafestijn georganiseerd met stands, workshops en allerlei activiteiten die betrekking hebben op de Japanse beeldtaal en popcultuur.
In het 'Maid Café' houden lieftallige serveersters je gezelschap onder het genot van een typisch Japans hapje en een drankje. Als je langdurig in de rij staat bij signerende stripmakers moet je ook niet vreemd opkijken als plotseling wordt gevraagd: 'Wilt u misschien iets drinken?' Verder zullen er zogenoemde cosplayers aanwezig zijn, anime- en mangafans die zich hebben verkleed als hun favoriete personages. Nederlandse mangatekenaars laten zien hoe je manga tekent en je kunt er leren 'para para dansen' onder leiding van dj MK*.

De Albums van het jaar

De Stripschapjaarprijzen, ook wel de Stripschappenningen genoemd, worden sinds 1981 jaarlijks toegekend door Het Stripschap, op voordracht van een onafhankelijke commissie.
De Stripschappenningen gaan naar de beste oorspronkelijk Nederlandstalige albums in de categorieën Avontuur en Vermaak, Literair, en Jeugd, en naar het beste oorspronkelijk Buitenlandse Album. Dit jaar wordt ook weer de Productiejaarprijs toegekend aan iemand uit de wereld van het beeldverhaal die grotendeels achter de schermen werkt.
De jaarprijzen worden bekendgemaakt en uitgereikt op zaterdag 25 september. De prijs bestaat uit een bronzen penning met reliëfafbeelding van het stripfiguurtje Sjoert, destijds de mascotte van Het Stripschap. De penning is ontworpen door de in 1987 overleden striptekenaar Henk Albers.

De nominaties

Categorie Nederlands Jeugd

Draken met stekkers en andere stripgedichten, Edward van de Vendel (tekst) en Floor de Goede (tekeningen), uitgeverij Querido

Pipo de clown en zijn verre vaderland, Wim Meuldijk (tekst) en Jan van der Voo (tekeningen), uitgeverij Stripwinkel.nl

Roboboy de supersnotneus 6: Grote griezels!, Willy Linthout (tekst) en Luc Cromheecke (tekeningen), uitgeverij Catullus

Categorie Nederlands Avontuur en Vermaak

- *Haas 1: De weg terug*, Rob van Bavel (tekst) en Fred de Heij (tekeningen), uitgeverij Don Lawrence Collection
- *Single 9: Trio*, Peter de Wit (tekst) en Hanco Kolk (tekst en tekeningen), uitgeverij De Harmonie
- *Burka Babes 2: Polderburka's*, Peter de Wit, uitgeverij De Harmonie

Categorie Nederlands Literair

Wolken, Wasco, uitgegeven in eigen beheer
In de schaduw van mijn lul, Sam Peeters, uitgeverij Oog & Blik/De Bezige Bij
Terug naar Johan, Michiel van de Pol, uitgeverij Oog & Blik/De Bezige Bij

Categorie Buitenlands

- *Lou! 5: Laserninja*, Julien Neel, uitgeverij Glénat
- *Magasin General 5: Montreal*, Régis Loisel en Jean-Louis Tripp, uitgeverij Casterman
- *Wilson*, Daniel Clowes, uitgeverij Oog & Blik/De Bezige Bij

Categorie productie

Joost Swarte, Cyril Koopmeiners en Windig en de Jong voor *Heinz van H tot Z 1*, door Eddie de Jong en René Windig, uitgeverij Oog & Blik/De Bezige Bij
Femke Wubben voor *Pinokkio*, door Winshluss (pseudoniem voor Vincent Paronnaud), uitgeverij Oog & Blik/De Bezige Bij
Nicolaas Matsier, Hester Meijer en Peter de Raaf voor *Het boek Genesis*, door Robert Crumb, uitgeverij De Harmonie/Oog & Blik

STRIPSCHRIFT OP DE STRIPDAGEN 2010

Ook dit jaar zal de redactie van *Stripschrift* op De Stripdagen voltallig acte de présence geven. Samen met onze uitgever Stripstift bemannen wij op zaterdag 25 en zondag 26 september een mooie stand en hebben ook nog eens veel speciale gasten uitgenodigd. Op deze pagina geven we een overzicht van alle aanwezige auteurs en *goodies*. Wanneer de auteurs precies komen is nu nog niet in alle gevallen bekend, maar als we meer info hebben geven we dat meteen via de website *www.destripdagen.nl* door. We hopen veel van onze lezers te mogen verwelkomen!

MARVANO

Het eerste deel van zijn nieuwe trilogie *Grand Prix* is onlangs verschenen. Op zaterdag is Marvano onze gast en stelt geen enkele koper teleur.

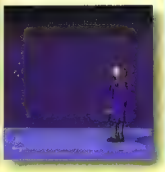

GERRIT DE JAGER

Vlak voor De Stripdagen verschijnt bij uitgeverij Gottmer *Teken je eigen stripavontuur met Zusje*. En dat boek zetten we in het zonnetje op onze stand. Gerrit de Jager is er op zondagmiddag.

PETER DE WIT

Ja, hoor, hij is er weer! Na een drukke zaterdag in het buitenland wil hij zijn zondag graag bij ons doorbrengen. Uiteraard gaat hij in ieder geval *Vader & Dochter* signeren, maar ook veel andere titels zijn aanwezig. En wie weet ligt er bij zijn komst een penning voor hem klaar, want hij heeft twee nominaties op zak.

BARBARA STOK

De inkt van haar nieuwste boek bij uitgeverij Nijgh & Van Ditmar is amper droog en nu signeert Barbara Stok, de Stripschapprijswinnaar van vorig jaar, het boek al bij ons. Misschien wint ze wel de prijs voor het album met de langste titel: *Over de levensgenieter die haar angst voor de dood wil verdrijven.* Barbara Stok is er op zaterdagmiddag.

HANCO KOLK

Op zaterdag komt Hanco Kolk *Inspecteur Netjes* signeren, maar uiteraard hebben we ook *Meccano* en *Single* bij ons. Voor de laatstgenoemde strip werd Hanco Kolk genomineerd en hij komt persoonlijk kijken of hij de prijs mee naar huis mag nemen.

FRANK SCHAPER

Je snuffelt door een doos met oude stripboeken op de zolder van je ouderlijk huis. En plotseling herken je in elk stripboek een stukje van je leven.
Dat overkwam Frank Schaper en hij maakte er het boek *Hoe je een geboren leider wordt* over. Frank Schaper signeert op zaterdagmiddag.

PETER SCHLINGEMANN

Antropoloog/publicist Peter Schlingemann is de auteur van het boek *Als men mij volgen kan – Een inleiding tot het Bommelse denken.* In deze inleiding worden zowel taalkundige als psychologische aspecten uit de wereld van Marten Toonder belicht. Peter Schlingemann signeert op zaterdagmiddag.

WILLY LOHMANN

Wat is een *Stripschrift*-stand zonder hem? Hij is beide dagen aanwezig en *Marco Silvester 7* is dan net vers van de persen gerold.

JAN VAN DER VOO

Jan van der Voo kennen we vooral van *Pipo de clown* en *Ketelbinkie*. Hij is het hele weekend onze gast en signeert er met veel genoegen *Even een piraatje*, een nieuwe Nederlandse Stripparel die op De Stripdagen zal verschijnen. Van der Voo is dit jaar genomineerd voor een Stripschappenning.

ERWIN SUVAAL

Erwin Suvaal signeert zijn kersverse Nederlandse Stripparel *Helpdesk?* op beide dagen. Neem als je langskomt meteen even een kijkje bij de expo rond zijn fotoboek *In het wild...*

DIK BRUYNESTEYN

Van Chris Crack, de voorganger van *Appie Happie* zijn inmiddels twee deeltjes beschikbaar. De inmiddels 83-jarige Dik Bruynesteyn hoopt aanwezig te zijn, maar vraagt om begrip mocht het hem toch niet lukken.

RUPERT VAN DER LINDEN

Net tachtig jaar geworden, en voor het eerst op De Stripdagen. Rupert van der Linden signeert op zaterdag zijn fonkelnieuwe album *Mr. Van Kwikschoten en de speelfilm*, getekend op scenario van journalist Jan Blokker.

CHEAP-COMICS.COM

Bestaat 3 jaar !!! *

Destijds prijsvechter van het eerste uur.
Nu nog steeds goedkoopste leverancier voor consument en winkelier.

1. Abonnementen
2. 50.000 trades op voorraad
3. Gratis boek bij aankopen van 75 Euro
4. Zeer degelijke verpakking

* Dit vieren wij door tot 15 oktober een extra gratis Spider-Man HC twv 30 Euro kado te doen bij iedere online bestelling vanaf 25 Euro, wanneer je 'Bestaat 3 jaar' als opmerking bij de bestelling vermeldt.

Bezoek ons in 2010 op:
COMIC SPIEL - Essen(DE) - 21/23 Oktober
F.A.C.T.C.(BE) - 22/24 Oktober

ADVERTENTIE

RAHEÛH!

Reeds de tweede druk!

Tijdens De Stripdagen verkrijgbaar

www.stripstift.nl

ADVERTENTIE

Yendor
STRIPWINKEL

Korte Hoogstraat 16
3011 GL Rotterdam
Tel 010 - 433 17 10
www.yendor.nl

ADVERTENTIE

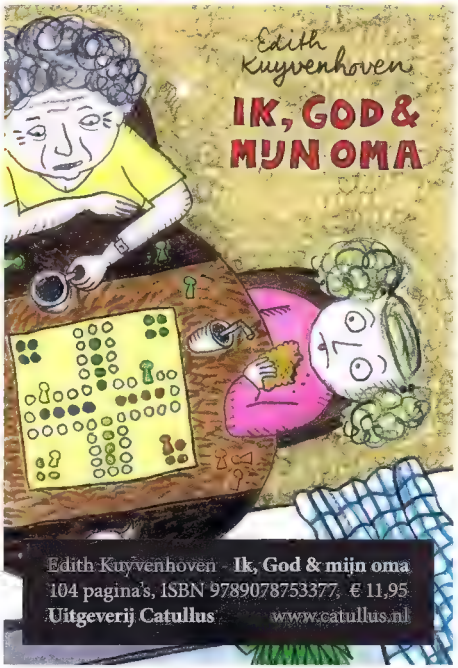

Edith Kuyvenhoven - Ik, God & mijn oma
104 pagina's, ISBN 9789078753377, € 11,95
Uitgeverij Catullus www.catullus.nl

→ TERUG VAN WEG

Stan Lee is terug. Natuurlijk is de peetvader van de moderne superheldenstrips nooit helemaal weg geweest, maar de laatste jaren was hij toch vooral meer in het nieuws vanwege allerlei [illegible] nieuwe creaties. Het dieptepunt kwam in 2007, toen Lee's oude bedrijf Lee's nieuwe bedrijf voor de rechter daagde.

Vanaf oktober dit jaar richt Lee zich eindelijk weer eens op comics. Daar is het nu eenmaal mee begonnen en daar zou het ook altijd om moeten gaan. Lee heeft inmiddels een thuishaven gevonden in Boom! Studios, een uitgeverij waarbij hij de komende tijd meerdere nieuwe titels lanceert. De aftrap wordt gegeven met *Stan Lee's Soldier Zero*, een serie die draait om Stewart Travers, een student in een rolstoel die in aanraking komt met een buitenaardse parasiet en zo betrokken raakt bij een intergalactische oorlog. Al laat Lee met dit basisidee nog weinig originaliteit zien, het uitwerken ervan zal uiteindelijk zijn aan de twee vaste makers Paul Cornell (schrijver van *Action Comics* voor DC) en Javier Pina (eerdaags nog de tekenaar van *Superman*). Losse nummers van de reeks kosten $3.99.

Later dit jaar krijgt *Stan Lee's Soldier Zero* gezelschap van twee vervolgtitels. In de maand november verschijnt het eerste deel van *Stan Lee's The Traveler*, een titel die wordt geschreven door Mark Waid (de huidige hoofdredacteur van Boom! Studios en bekend als schrijver van onder meer *The Brave and the Bold*) en wordt getekend door Chad Hardin (*Warlord*). Nog een maand later, in december, volgt *Stan Lee's Starborn* door Chris Roberson (*I, Zombie*) en Khary Randolph (*Teen Titans*). Als altijd bij deze uitgeverij verschijnen van alle titels meerdere variantcovers.

→ TUSSENSTOP

In de zomer van 2009 gooide maker Darwyn Cooke (*DC: The New Frontier*) hoge ogen met *Parker: The Hunter*, zijn verstripping van de klassieke roman van misdaadschrijver Richard Stark. Een vervolg kon niet uitblijven en zo komt uitgeverij IDW Publishing voor de maand oktober inderdaad met *Parker: The Outfit*. De nieuwe hardcover is overigens een tussenstop onderweg naar meer, want Stark heeft voldoende andere romans over het personage Parker geschreven en het is de bedoeling dat Cooke in de nabije toekomst nog twee verstrippingen aflevert.

Intussen is DC/Vertigo toe aan het honderdste nummer van [illegible] Bill Willingham en Mark Buckingham. Waar het honderdste nummer een paar jaar terug voor *100 Bullets* nog het [illegible] eindstation. Speciaal voor het honderdste deel draaien de makers de rollen om: tekenaar Buckingham levert een [illegible] Willingham. *Fables 100* telt toepasselijk genoeg honderd pagina's en kost $9.99.

→ WEG VAN TERUG

Batman komt terug. Nauwelijks twee jaar geleden stierf dit superheldenicoon. Niet echt, hoor, hij was alleen maar verdwenen in de tijdstroom, maar toch was dat al genoeg voor een golf aan publiciteit die zelfs de aandacht trok van de serieuze media. Vervolgens heeft DC Comics een tijdje op die aandacht kunnen teren en de uitgeverij heeft naar hartenlust kunnen experimenteren met series die invulling gaven aan een wereld zonder Bruce Wayne.

Het kon ook niet anders of daar moest een einde aan komen. In een door commerciële belangen geregeerd tijdperk kan een bekende superheld niet al te lang wegblijven uit zijn eigen serie. Zeker niet als om die superheld een hele speelfilmfranchise heen is gebeuwd. Daarom komt DC dit najaar met een grootschalig evenement dat uitmondt in de special met de veelzeggende titel *Batman: The Return*. Schrijver Grant Morrison (onder meer bekend van *The Invisibles*) [illegible] op alle vragen die de afgelopen twee jaar zijn opgeworpen

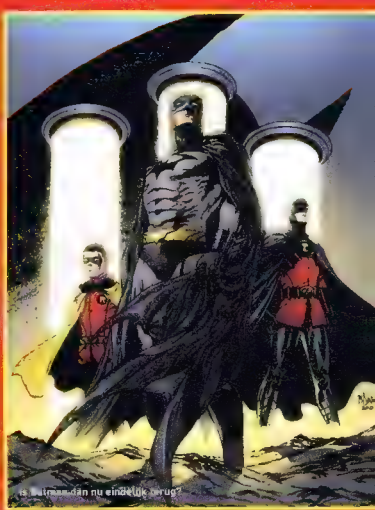

Is Batman dan nu eindelijk terug?

OLAV BEEMER

Eigen serie voor Ultimate Thor.

Wie dacht dat Death na het einde van Neil Gaimans klassieke serie *The Sandman* nooit meer in een andere titel van DC Comics zou opduiken, heeft het mis. Eind oktober verschijnt de personificatie van de dood namelijk in *Action Comics*. Aanleiding is een bezoekje dat Supermans aartsvijand Lex Luthor

Vanaf oktober krijgt Thor zijn eigen miniserie in het Ultimate-universum van Marvel Comics. *Ultimate Comics Thor* wordt geschreven door Jonathan Hickman (*Fantastic Four*) en getekend door Carlos Pacheco (*Ultimate Comics Avengers*) en werpt een blik op het verleden van het titelpersonage en diens tegenstander Loki.

Halverwege oktober verschijnt bij uitgeverij Pantheon Books nieuw werk van schrijver en tekenaar Charles Burns, die met *Black Hole* vele prijzen in de wacht sleepte. Xerox Lab wordt de eerste van een reeks graphic novels waarvoor Burns inspiratie heeft opgedaan bij grootheden als Herge en William Burroughs.

Deze winter wordt bij uitgeverij Dark Horse Comics de serie *Buffy the Vampire Slayer* afgerond. De laatste verhaallijn van de reeks die als seizoen acht de draad van de geschrapte televisieserie oppikte, wordt weer geschreven door geestelijk vader Joss Whedon. Overigens [illegible] het startschot kankt voor seizoen negen.

ADVERTENTIE

"DE STRIP-AAP"

Voortaan kun je al je strips vanuit je luie stoel bestellen!

Al meer dan 10.000 strips online!

www.stripaap.nl

ADVERTENTIE

STRIPWINKEL WONDERLAND

wonderland productions

Paardsdemerstraat 19
3500 HASSELT
© 011/22 82 00

Garen Ewing
Made in Britain

JOHN WIGMANS

Houd je van verhalen die bol staan van avontuur en geheimzinnige gebeurtenissen? Ontdek je graag onbekende, exotische werelden en mysterieuze beschavingen? Ben je verzot op de strips van Edgar P. Jacobs, Hergé en Eric Heuvel? Dan is *Julius Chancer – The Rainbow Orchid* van de Brit Garen Ewing echt iets om eens uit te proberen. In Nederland verschijnt de strip binnenkort bij uitgeverij Silvester onder de titel *Tom Tipps – De Regenboog Orchidee*.

Vraag een bezoeker van De Stripdagen in Houten eens naar de naam van een Engelse striptekenaar. Grote kans dat hij of zij niet verder komt dan Don Lawrence. Ja, die is dan ook wel erg bekend, juist bij het Nederlandse publiek. Maar er waren en zijn er nog zoveel meer. Ook bij de huidige generatie stripmakers is volop talent te vinden. Helaas zien we hier niet al te veel van hun werk. Wellicht is het overgrote deel van de Engelse strips letterlijk te Brits. Weinig uitgevers op het Europese vasteland zullen publicatie aandurven. Toch verschijnen aan de andere kant van de Noordzee strips die een continentale release verdienen. *The Adventures of Julius Chancer: The Rainbow Orchid* van Garen Ewing is zo'n beeldverhaal. In drie delen nog wel. Hoogste tijd om de maker en zijn werk voor te stellen, en wel door middel van een gedetailleerd verslag van de totstandkoming van de strip.

Wie is Garen Ewing?

De passie voor tekenen en schrijven van eigen strips zat er al vroeg in. Op jeugdige leeftijd bracht hij veel tijd door in ziekenhuizen. Wegens aangeboren afwijkingen moest hij vaak onder het mes; net 6 jaar oud al dertien keer. Dat was voor de jonge Garen (geboren in Redhill, 1969) uiteraard een nare tijd. Maar het langdurige verblijf tussen doktoren en verplegend personeel had ook voordelen. Zijn moeder leerde hem lezen, en daar gebruikte ze strips bij. Naast weekbladen als *The Dandy*, *Whizzer & Chips* en *Cor!* – echte 'funnies' –, verraste ze haar zoon met de vertaalde albums van *Asterix* en *Kuifje*. Indrukwekkend lees- en kijkvoer voor de kleine patiënt. Moeder Ewing nam bovendien blanco papier en potloden mee. Sinds die tijd maakt Garen Ewing zijn eigen strips. De liefde voor het beeldverhaal is nooit meer overgegaan.

We slaan wat jaren over. Na diverse omzwervingen en wisselende banen besloot hij zijn tekentalent en zijn groeiende handigheid met computerprogramma's te combineren. Ewing kreeg een baan als software-ontwikkelaar, maar dat was uiteindelijk niet wat hij wilde. Hij probeerde aan de bak te komen als zelfstandig illustrator en grafisch ontwerper/webdesigner, en dat lukte aardig. Rond 2002 nam hij de stap en ging hij de boer op als freelancer. De Brit kreeg veel opdrachten voor illustraties in boeken en tijdschriften, genoeg om in zijn levensonderhoud te voorzien. In zijn vrije tijd maakte hij nog steeds strips, voornamelijk voor eigen

RECHTS – De auteur creatief bezig.

GEHEEL LINKS - De evolutie van de hoofdpersonen: Julius, Lily , Evelyn Crow en Sir Alfred, 1996/97.

LINKS - Alle belangrijke personages in kleur, 1997.

ONDER - Een oude plaat uit 1997.

plezier. Een carrière als commercieel striptekenaar ambieerde hij (destijds) niet. Want eigenlijk had hij geen zin om voor zijn brood andermans bedenksels te moeten tekenen.
In 1988 had Garen Ewing zijn uitgeverij King Rat Press in het leven geroepen. Tien jaar lang zagen zijn vrije werk en korte strips in tal van zelfgepubliceerde uitgaven het levenslicht. Hoogtepunt uit die tijd was de verstripte versie van Shakespeare's *The Tempest* (1994). Dit was eerder een vrije interpretatie van het toneelstuk dan een slaafse bewerking.

Ongebruikte ingevingen

Na deze vingeroefeningen werd het tijd voor het grote werk: een eigen strip, zelfgeschreven en eigenhandig getekend. Ewing wilde een spannend beeldverhaal maken dat hij als jongetje van 8, als tiener van 12 maar ook als volwassene zou willen lezen. Hij greep terug op zijn oude jeugdliefdes: de albums van *Asterix* en *Kuifje*. Het formaat van de boeken, de tekenstijlen en pagina-layout, de verteltrant en het tempo waarin de plots werden ontrafeld, spraken hem nog steeds bijzonder aan. Nieuwe invloeden waren er ook. Ewing vergaapte zich al jaren aan het werk van Edgar P. Jacobs, met als favoriete album *Het gele teken*. 'Klassieke avonturen en fantastisch tekenwerk, allemaal in één album. Toen ik dat voor het eerst zag, in het Belgisch Stripcentrum in Brussel, stond ik perplex', zegt Ewing. De strips van Yves Chaland en Floc'h hadden eveneens zijn warme belangstelling.
De ideeën voor een avonturenverhaal namen in 1996 vaste vorm aan. Even twijfelde de Engelsman tussen sciencefiction en het genre van de expedities naar onbekende, exotische werelden en mysterieuze beschavingen. Hij koos de laatste optie en gooide een paar oude, ongebruikte ingevingen voor strips op een hoop. Uit deze mix ontstond vervolgens *The Rainbow Orchid*, het eerste avontuur van de slagvaardige maar soms wat impulsieve hoofdpersoon Julius Chancer.
Een aantrekkelijk tijdperk voor het verhaal was snel gevonden: de jaren 1920. In deze periode was de wereld nog niet geheel opengebroken. Ontdekkingstochten door onbekende contreien waren tussen de twee Wereldoorlogen nog altijd mogelijk en zeer populair. Dat bleek een goed uitgangspunt voor de strip die Ewing voor ogen stond. Zijn voorkeur voor de *'lost world'*-boeken van H. Rider Haggard, Jules Verne en

RECHTS - ***De negende opdracht*** van William Pickle, 2005.

RECHTSONDER - Omslag van de eerste boekuitgave, 2003.

ONDER - Schetsen voor relaties in het boekenvak, april 2009.

Arthur Conan Doyle was een factor van belang. Net als zijn zwak voor klassieke avonturenfilms als *King Kong*, *She* en *Lost Horizon*, alle uit de jaren 1930.

Expressieve wenkbrauwen

Ewing schreef vellen vol met aantekeningen en schetste zich stijve vingers. Hij creëerde eigen figuren die ook in eventuele vervolgen keer op keer konden opdraven. In eerste instantie was de blonde(!) Julius de assistent van Lord Lawrence. Deze rijke Britse aristocraat was de vader van de tweede hoofdpersoon: Lily Lawrence, de net naar Engeland teruggekeerde en in Amerika zeer gevierde actrice uit enkele stomme films. Verder ontstond al schrijvende een bonte stoet aan bijfiguren en heuse *sidekicks*. Aan geslepen schurken en stupide schavuiten als smaakmakers was natuurlijk geen gebrek.

Bijna automatisch kwam Ewing uit bij de Klare Lijn, maar grafisch gezien eerder bij *Blake en Mortimer* dan bij *Kuifje*. Een bewuste keuze, want hij voelde zich goed thuis in deze stijl. Hij besloot de door Hergé vastgelegde verdeling van de pagina's in vier stroken en de kenmerkende stip-ogen voor alle personages te hanteren. Het moest daarbij wel zijn eigen strip blijven waarin hij zich de nodige tekentechnische vrijheden kon permitteren. De Klare Lijn was voor hem geen dwingend voorschrift maar veel meer een leidraad. Getekend en geschreven door een Engelsman, kreeg *The Rainbow Orchid* een overtuigend Brits karakter.

Uiteindelijk moest Julius door het leven met zwarte lokken en zeer expressieve wenkbrauwen. Zijn kapsel was gemodelleerd naar een publiciteitsfoto van de acteur Neil Hamilton uit de stomme film *Isn't Life Wonderful?* (1924). Een wat ingrijpender wijziging betrof Julius' broodheer. In de nieuwe opzet was hij in dienst van de historisch onderzoeker Sir Alfred Catesby-Grey. Dit was een noodzakelijke aanpassing van het scenario, omdat Sir Alfred overal contacten had, als een soort 'M' uit de *James Bond*-boeken en -films. Lord Lawrence bleek als werkgever niet doortastend en invloedrijk genoeg om het verhaal op gang te houden. Lily bleef gelukkig zichzelf.

Mislukte voorpublicatie

Al snel werd duidelijk dat een vage periode als 'de jaren 1920' niet specifiek genoeg was om het verhaal in te situeren. Dat moest exacter, en Ewing kwam uit op 1928. (Hij zorgde er overigens voor dat dit jaartal nergens nadrukkelijk werd genoemd.) Op basis van uitgebreid en vaak tijdrovend onderzoek schiep hij een authentiek beeld van de gegoede Engelse samenleving. In dit geloofwaardige decor liet hij zijn soms karikaturale personages optreden.

In april 1997 waren de eerste drie pagina's klaar, strak in zwart/wit, geletterd en al. Ewing had het ondertussen druk als software-ontwikkelaar. Hij schopte het zelfs tot directeur van een eigen firma. Tijd voor zijn eigen project had hij daardoor nauwelijks. De stripmaker legde de kant-en-klare platen in de la, waar ze twee jaar lang stof lagen te vergaren.

Begin 1999 nodigde de redactie van het *small press*-fanzine *Imagineers* hem uit om zijn werk aan de lezers te laten zien. Oud materiaal was er genoeg, en als verrassing kwamen de drie pagina's van *The Rainbow Orchid* op tafel. Jammer genoeg ging het in de opmaakfase met de volgorde uiteindelijk mis. Tegenover de openingspagina stond direct plaat 3. De voorpublicatie eindigde met pagina 2. Ach, het was lente toen het blad uitkwam, en behalve Garen Ewing zal niemand er lang van wakker hebben gelegen...

BAM!

Daarna bleef het lang stil rond de avonturen van Julius Chancer. Maar in de kleine wereld van de *small press* kende en hielp iedereen gelukkig iedereen. Dat leidde er in 2002 toe dat er schot kwam in de productie van nieuwe pagina's. Al in 1997 had Garen Ewing de bevriende stripscenarist Jason Cobley benaderd met de pagina's die toen klaar waren. Van voorpublicatie in diens *Bulldog Adventure Magazine (BAM!)* kwam niets. Cobley wilde het blad opheffen. Maar in zijn nog op te starten tijdschrift *Verve* kon het werk van Ewing meteen worden geplaatst. Zover kwam het echter niet; het geplande periodiek bleek niet levensvatbaar. Het duurde vervolgens even, maar begin 2001 kwam het bericht dat *BAM!* bleef verschijnen, zij het in een nieuw jasje. Cobley ging op zoek naar medewerkers. Hij vond Ewing bereid om *The Rainbow Orchid* af te maken en in gedeeltes van zes tot acht pagina's op te splitsen. De eerste aflevering stond in *BAM! 22*, van april 2002. De drie oude platen waren aangevuld met maar liefst vijf nieuwe pagina's, nog steeds in zwart/wit. Opeens was daar de druk van deadlines, want nu moest elk volgende nummer een nieuwe episode bevatten. Het liep aanvankelijk niet zo'n vaart; *BAM! 23* kwam pas in februari 2003 uit, met zes nieuwe platen. Het tempo ging omhoog: in nummer 24 van mei 2003 stonden wederom zes pagina's. Hierna verschenen nog twee afleveringen. Nummer 25 van september bevatte zes pagina's; in *BAM! 26* van november vonden de lezers het einde van het eerste deel, uitgesponnen

We take a short interlude...
"Now! I'm going to pierce your treacherous heart, as you did mine!"
"Oh! But I'm innocent!"
Cut!
That's in the bank. Well done everyone, take a breather
I was over-acting terribly again. It's that script! Even though it's a silent film, I can't help projecting all those double exclamation marks!
What are you reading, Nathaniel?
A story about us called The Rainbow Orchid. Look what happens to me here! I don't like that one little bit!
This Garen chap's got some explaining to do... I don't even get a credit, yet it's obvious my character drives the action.
Hmm... och! Look at that. Wow, what happens at the end? Wait... where is the end?
That's just volume one, silly.
Julius! What happens to me? Do you know? You gotta tell me! Do I save the day? Do I?
Er... I don't know, Nat!
Al: three volumes are being published by Egmont UK, with volume two out in July 2010. So, until then, we'll just have to see.
But I save the day, it's the only possible ending.
The Rainbow Orchid will return soon.

over acht platen. Zo verschenen in *BAM!* in totaal 34 pagina's van Ewings verhaal, verdeeld in vijf episodes.
In juni 2009 haalde Cobley herinneringen op aan zijn blad. *BAM!* was, na 27 nummers, in 2005 ter ziele gegaan. De door hem geschreven belevenissen van Bulldog Drummond waren bedoeld als belangrijkste strip van *Bulldog Adventure Magazine*. Maar op beurzen kochten liefhebbers het periodiek vanwege... *The Rainbow Orchid*.

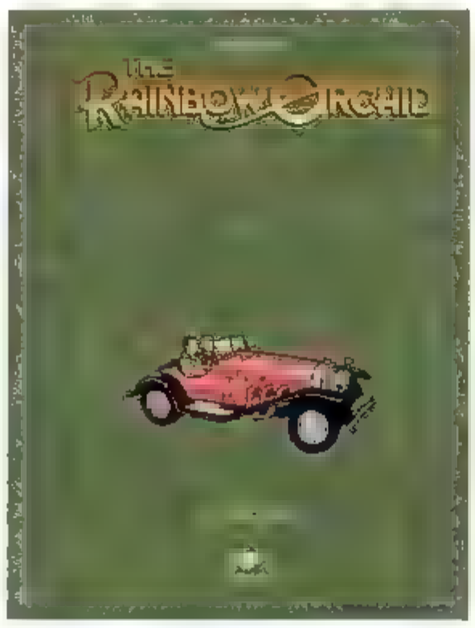

Adembenemende avonturen

De onverwacht grote populariteit van zijn helden ontging Garen Ewing uiteraard niet. Hij besloot in eigen beheer een bundeling van de 34 in *BAM!* gepubliceerde pagina's uit te geven. In oktober 2003, nog voor aflevering 5 in Cobleys blad was geplaatst, bracht King Rat Press (Ewings uitgeverijtje) de allereerste complete versie van *The Rainbow Orchid 1* op de markt. Het formaat was A4, geniet, binnenwerk in zwart/wit, en met een kleurenkopie als omslag. Omvang: 40 pagina's (omslag meegerekend); prijs: slechts £2.50. De serietitel luidde *The astonishing adventures of Julius Chancer*, als belofte voor wat zou komen.
De belangstelling op beurzen voor de 'adembenemende avonturen' was enorm en ook de verkoop via het internet liep voorspoedig. Ewing sleet zijn boek aan liefhebbers in Amerika, Canada, Australië en uiteraard Groot-Brittannië. Binnen enkele maanden was de oplage van 500 stuks uitverkocht. Het allerlaatste exemplaar, eind 2004 door de auteur zelf via Ebay aangeboden, leverde maar liefst £79 op. De koper kreeg er wel wat schetsen en enkele afdrukken van *'promotional artwork'* bij. Een extra hebbedingetje was een zwart/wit boekje op A5-formaat met aantekeningen voor en annotaties bij deel 1 (augustus 2004, oplage 50 stuks).

Sensatiebelust

Tussendoor produceerde Ewing voor bevriende *small press*-uitgevers twee korte verhalen in zwart/wit rond personages uit *The Rainbow Orchid*. In mei 2004 verscheen *The Girly Comic 5*, met het zes pagina's tellende *Sword of Truth, a Lily Lawrence story*. De uitgeefster van het blad had een strip gevraagd die haar vrouwelijke doelgroep zou aanspreken. Met duidelijk plezier bracht Ewing de belevenissen van Lily als jonge toneelactrice in beeld. Direct na dit artikel wordt dit verhaal in zijn geheel gepubliceerd en is te lezen hoe zij reageert op de avances van twee mannelijke collega's...
Precies een jaar later stond *The Girdle of Polly Hipple, a William Pickle story* in de anthologie *Twelve*. In deze themabundel brachten verschillende stripmakers de Twaalf Werken van Herakles (vandaar de titel) in beeld. De verhalen volgden niet de traditionele mythologie. De redactie van *Twelve* gaf de deelnemers namelijk de vrije hand. Garen Ewing kreeg het Negende Werk toebedeeld, over de kostbare Gordel van Hippolyte. Hij bewerkte Herakles' opdracht tot het negende klusje van de bemoeizuchtige journalist William Pickle. Het resultaat mag er zijn: vier pagina's die laten zien hoe de sensatiebeluste reporter een primeur scoort. Deze opdringerige persmuskiet zou op een later tijdstip in zijn carrière de katalysator worden van de gebeurtenissen in *The Rainbow Orchid*.

Werk-in-uitvoering

Een periode van bezinning volgde. Hoe nu verder? Na de publicatie van deel 1, dat eindigde met een cliff-hanger, keken de fans van Julius reikhalzend uit naar het vervolg. Ewing koos een even simpele als doeltreffende methode om de belevenissen voort te zetten: op zijn website. Bovendien had hij dan de mogelijkheid om zijn oude en nieuwe pagina's ingekleurd te presenteren. Dit was ook de eenvoudigste manier om zonder hoge (druk-)kosten een groter publiek aan te boren. Zo ontstond in maart 2005 een soort web-comic waar

LINKSBOVEN - Schets van het pauzestripje, augustus 2008.
BOVEN - Een webversie, begin 2010.

LINKS - 'Special collectors'edition', de tweede boekuitgave, 2008.

LINKSONDER - Uitgebreide versie van de achtervolging door een bananenpakhuis, 2009.

ONDER - Enkele probeersels en uiteindelijke schets voor de glijpartij.

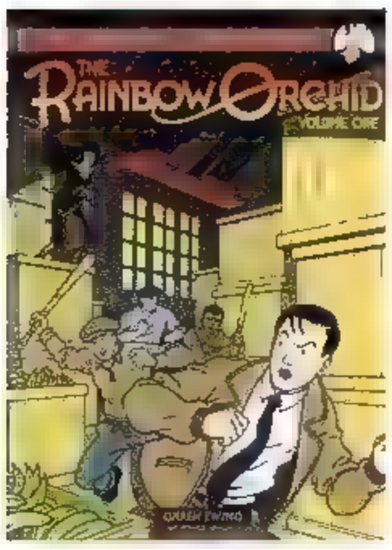

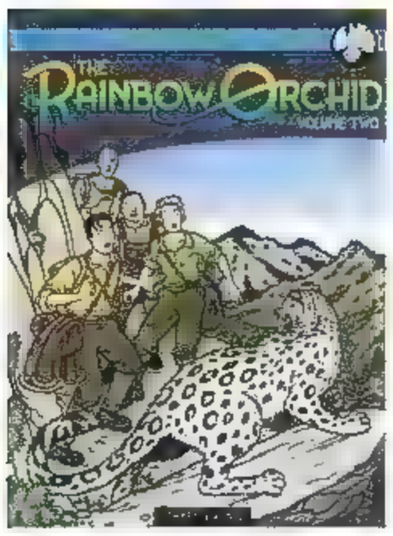

ONDER - Omslag van de derde boekuitgave van deel 1, 2009.
RECHTS - De potloodschets ervan.

BOVEN - Omslag van deel 2, 2010.
ONDER - Schetsen voor fans, juli 2010.

de nieuwsgierige liefhebbers alvast de complete digitale versie van deel 1 konden vinden.
In dezelfde maand verschenen in nummer 4 van het *small press*-blad *Fusion* de eerste acht pagina's van deel 2 in zwart/wit, door de auteur *'episode six'* genoemd. Dit was de laatste voorpublicatie in druk.
Een 'soort' web-comic? Ewing maakte zijn strip eigenlijk niet voor het web. Het complete verhaal in één boek van zo'n 120 pagina's, geheel full colour, dàt was zijn streven. Hij zag de plaatsing van *The Rainbow Orchid* op het internet eerder als werk-in-uitvoering. Zodra nieuwe pagina's klaar waren, kon hij de afzonderlijke stroken gelijk uploaden, zo was de gedachte. Wilde hij een tekening of een tekstballon aanpassen? Geen probleem. Maar eerst moesten alle zwart/wit-platen van deel 1 nog even in kleur. Dat viel zwaar tegen. Weinig vrije tijd; een freelance illustrator moet nu eenmaal de kost verdienen met betaalde opdrachten. Het duurde daardoor lang voor hij de 34 pagina's in zijn computerprogramma geheel onder handen had genomen. Episode 5, het slot van boek 1, stond pas medio 2007 in bonte pracht op de website. En het vervolg van de avonturen van Julius schoot ook niet echt op. In november 2007 was Ewing gevorderd tot episode 9, met in totaal 26 pagina's van boek 2. Toen werd het stil.

Pauzestripje

Hoewel, stil? Niet helemaal. Begin 2008 publiceerde Garen Ewing in eigen beheer een gebonden editie van deel 1, nu uiteraard in kleur, en in de zeer kleine oplage van 52 exemplaren. Deze tweede druk, bedoeld voor geregistreerde lezers van de website, was bijzonder snel uitverkocht.
Een nieuwe strip voor het kersverse stripblad *The DFC* en steeds meer illustratieopdrachten eisten intussen alle aandacht en tijd op. Pas medio augustus 2008 kwam er weer een teken van leven. Ewing plaatste een pauzestripje op zijn website. Na bijna een jaar zonder Julius voelde het goed om zijn hoofdpersonen weer eens op papier te zetten en op de website te presenteren. De stripmaker bedankte alle lezers voor hun uitzonderlijke geduld. En hij beloofde dat *The Rainbow Orchid* snel zou terugkeren.
In het laatste plaatje van deze entr'acte gaf hij aan dat zijn helden inmiddels onderdak hadden gevonden bij Egmont, een zeer grote internationale uitgeverij van Deense oorsprong. Alsof het zo moest zijn, want de Engelse tak van dit concern gaf al enkele jaren ook *Kuifje* en ander vertaald werk van Hergé uit. Voorwaar een mooie combinatie van strips in de Klare Lijn.
Op 1 april 2008 was het officiële persbericht van de aanstaande publicatie al uitgegaan; het contract was eind juli rond. Het communiqué noemde geen exacte verschijningsdatum van de derde versie van deel 1. Ergens in 2009 was het streven. Dat gaf Ewing de gelegenheid om eerst *Charlie Jefferson and the Tomb of Nazaleod* voor *The DFC* af te maken. Helaas ging dit weekblad ter ziele voor deze strip kon worden geplaatst.

'Art surgery'

So far, so good. Met *The Rainbow Orchid* althans. Ewing besloot de tijd tot aan de deadline te benutten om diverse tekeningen te bewerken, sommige tekstballonnen aan te passen en zelfs enkele scènes uit te breiden. Voor de allereerste boekuitgave van deel 1 (oktober 2003) had hij bij voorbeeld het einde overhaast in elkaar gedraaid. De pagina's moesten destijds snel naar de drukker om op tijd te zijn voor het London Comics Festival, een grote stripbeurs. De abrupte afloop beviel hem al jaren niet meer. In de tweede druk (februari 2008) had hij niets veranderd, alleen kleur toegevoegd. Maar nu kreeg hij de kans om zijn oude werk grondig aan te pakken. Hij wilde in ieder geval zelf tevreden zijn. Hoewel hij het liefst het hele verhaal opnieuw wilde tekenen, was hij verstandig genoeg om deze opwelling te negeren.
Kerstmis 2008 was uitgetrokken voor de revisie, of *'art surgery'*, zoals Ewing het zelf noemde. Maar van het één kwam het ander. Sommige aanpassingen in de tekeningen hadden gevolgen op andere pagina's. Ewing moest er voortdurend op letten dat hij zelfs minimale wijzigingen in kleding, voertuigen, woonhuizen, interieurs enzovoorts op alle voorafgaande of volgende plaatjes consequent doorvoerde. Vergelijking van de eerste editie met de uitgave van Egmont laat zien dat de auteur zijn eigen werk minutieus heeft *'geremasterd'*. Daar

RECHTS - Over zijn werkwijze heeft de auteur onder de titel *Red and yellow and green and blue – he can paint a Rainbow (Orchid)* een uitgebreid exposé gepubliceerd op *http://forbiddenplanet.co.uk/blog* (zoeken op Ewing).

was hij eind januari 2009 mee klaar. Maar toen lag er ook een sterk verbeterde versie van het binnenwerk, compleet met aangepaste lettering in een op zijn eigen handschrift gebaseerd font. Verder had Ewing in totaal twee pagina's tussengevoegd om enkele spannende momenten uit het verhaal logischer te laten verlopen. De in 2003 afgeraffelde eindscène kwam daardoor veel beter uit de verf. Ook de achtervolging van Julius door een bananenpakhuis in Cherbourg werd met de ingelaste stroken een stuk enerverender.

Ronkende recensies

Exact een jaar na de officiële aankondiging van de publicatie van het boek (1 april 2008), zette Garen Ewing het omslag – dat hij in december 2008 al had getekend – op zijn website. De derde editie van deel 1 van *The Rainbow Orchid* was nu compleet. Het materiaal moest alleen nog even naar Singapore om daar te worden gedrukt en gebonden. Maar toen ging het snel. Deel 1 was vanaf 4 augustus 2009 overal verkrijgbaar, in een softcover-uitvoering. Helaas was de serietitel aangepast: niet langer *'astonishing adventures'* (dat juist zo lekker allitereerde), maar minder spannend en tamelijk gewoontjes *The adventures of Julius Chancer*.

Ronkende recensies vielen het album en de auteur ten deel. Ewing kreeg alle lof voor het tekenwerk, de inkleuring, de accurate historische setting en zijn oog voor details, maar bovenal voor het ijzersterke scenario, met al die grote en kleine verhaallijnen en plotwendingen. Het enige minpunt dat enkele criticasters terecht naar voren brachten was het trage tempo. Enkele dagen voor deel 2 uitkwam, schreef Ewing daar op zijn website het volgende over. 'Ik vraag me soms af of het wel zo slim was om *The Rainbow Orchid* in drie delen uit te brengen. De strip moet eigenlijk als een doorlopend verhaal worden gelezen, met een gelijkmatig verlopende opbouw naar het einde. Als ik van tevoren een uitgave in drie delen had gepland, dan waren verhaalstructuur en vertteltempo heel anders geweest, met een afgepaste spanningsboog per boek. Maar met de publicatie in drie delen is de strip in ieder geval verkrijgbaar. Deel 2 staat op het punt van verschijnen, en dat betekent dat de tijd vliegt. Voordat we er erg in hebben, is het derde deel en daarmee het superspannende slot van het verhaal een feit. Ik moet dus als een haas aan de slag!' (25 juni 2010) Gelukkig voorziet de deal met Egmont in een complete ééndelige uitgave (hopelijk in hardcover), na publicatie van deel 3. Dat wordt ergens in de tweede helft van 2011. Pas dan hebben Garen Ewing en de lezers het eerste avontuur van Julius Chancer zoals het van meet af aan bedoeld is, als één doorlopend verhaal.

Geheel nieuw tekenwerk

Na de publicatie van deel 1 in augustus 2009 ging Ewing niet achterover leunen. Het vervolg wachtte op voltooiing. Het werk aan deel 2 was begonnen in 2004. Slechts 26 pagina's waren tegen het einde van 2007 klaar. Als drukbezette freelance illustrator kon hij in die jaren alleen in zijn vrije tijd verder met *The Rainbow Orchid*. Maar nu moest hij opschieten. Het tweede boek stond gepland voor begin juli 2010. Dat betekende dat ver daarvoor alle pagina's en een omslag bij de drukker moesten zijn. Ewing besloot de bestaande platen enigszins op te kalefateren, want net als bij deel 1 vond hij dat zijn oude tekeningen wel wat revisie nodig hadden. Ook was deel 2 nog niet op de vereiste lengte. Voor het verbeelden van de uitgeschreven verwikkelingen tot aan de geplande cliffhanger van het tweede deel dacht Ewing nog een tiental nieuwe pagina's nodig te hebben. Het werden er 14.

Halverwege februari 2010 waren binnenwerk en omslag gereed en door alle verantwoordelijke afdelingen van de uitgever goedgekeurd. De digitale bestanden gingen naar de vaste drukker in Singapore. Eind mei kreeg de auteur alvast een handvol exemplaren, maar de officiële publicatiedatum

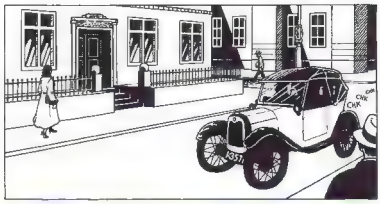

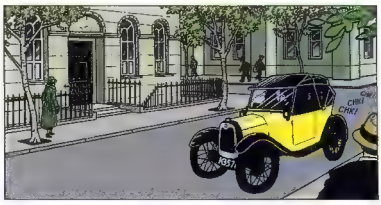

LINKS – **Het onderkomen van Sir Alfred, oud (1997) en nieuw (2009); het exterieur van dit statige pand moest in deel 1 zo'n vijf keer worden aangepast.**

LINKS – **Opnieuw Sir Alfreds herenhuis, oud (2003) en nieuw (2009); voor meer couleur locale in het plaatje gebruikte Ewing een Matchbox-model van een oude stadsbus. De details van een dubbeldekker uit de jaren 1920 haalde hij uit diverse naslagwerken.**

Pickle! Cr... what are you doing down there?
I'm interviewing the pavement.
Oh! Well, come on, her train's just pulled in. I don't want to miss any good pictures.

LINKS – **Slapstick-moment: de reporter interviewt de stoep..., 1997.**

Pickle! Er... what are you doing down there?
Interviewing the pavement! What do you think?
Oh. Right. Well, come on, her train's just pulled in. I don't want to miss any good pictures.

LINKS – **Hertekende versie van deze scène, 2009.**

was vastgesteld op 5 juli. En zo geschiedde: Egmont stuurde op die dag het nieuwste deel het land in.

Ondertussen zat Ewing niet stil. Er was nog zoiets als boek drie, met de ontknoping van het verhaal. Het scenario stond al tijden op papier, maar er was geen schets of uitgewerkte

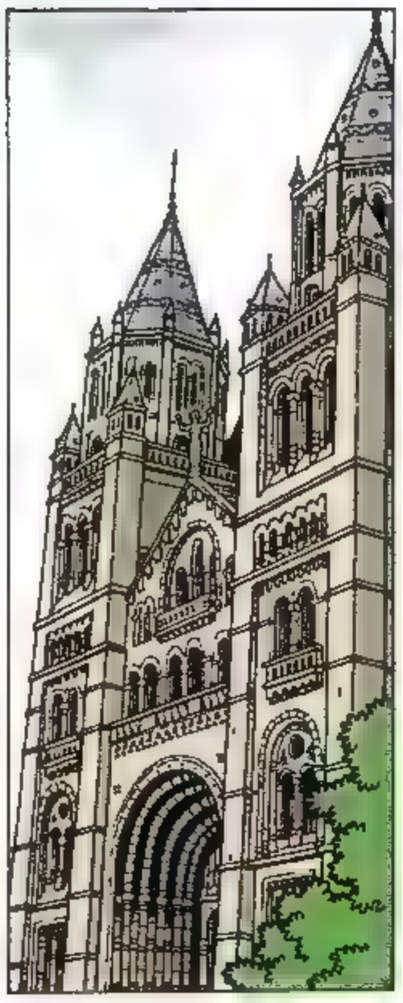

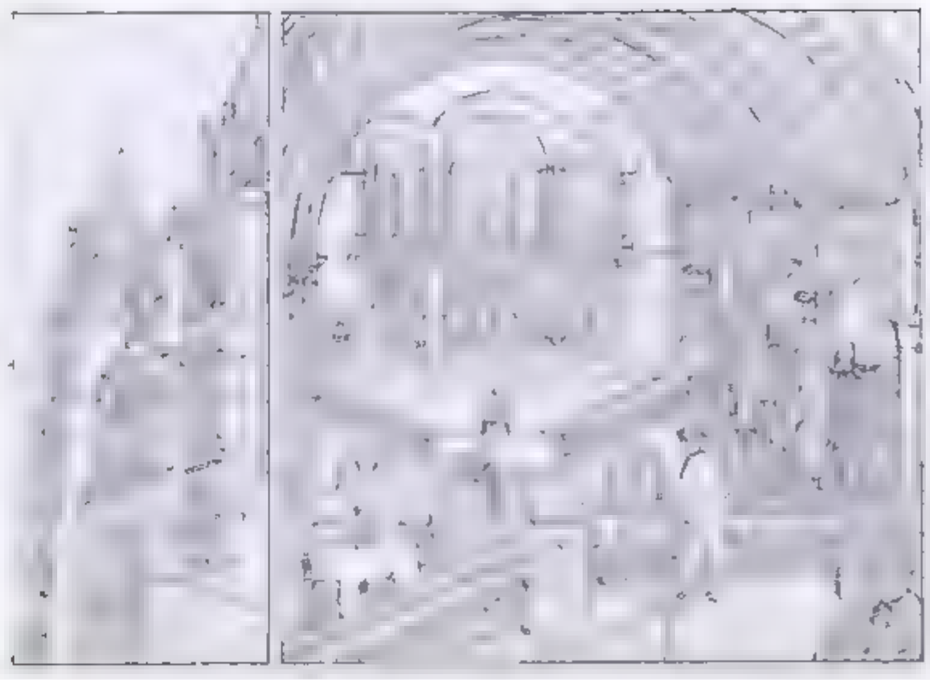

GEHEEL BOVEN - Garen Ewing stak drie dagen in het tekenwerk van de openingsplaat van deel 2, van schets tot ingekleurde eindversie; hoeveel tijd het onderzoek naar ex- en interieur van het National History Museum hem kostte, wil hij niet weten...

BOVEN - Karachi in de late jaren 1920; veel verschillende culturen bijeen, elk met hun karakteristieke bijzonderheden.

RECHTS EN ONDER - Uit deel 1 blijkt niet duidelijk dat schurk Box onze helden Lily, Julius en Nat tot in de trein naar Southampton achtervolgt; daar is in deel 2 de losse illustratie bij de samenvatting voor nodig...

tekening te bekennen. Vast en zeker als voornemen voor het nieuwe jaar liet Ewing begin januari 2010 op zijn website weten dat hij zich binnen enkele dagen zou storten op deel 3, fulltime! Anderhalve maand later voegde hij daar aan toe dat hij druk bezig was, en dat het eindelijk geheel nieuw tekenwerk betrof. Voorbereiding, nader onderzoek (want tot aan het einde moet alles kloppen) en ten slotte het tekenen plus inkleuren zullen nog wel de nodige tijd vergen. Medio 2011 moet het laatste deel in de winkels liggen.

It's me, Box. They're getting the Southampton train. What's the boss say? Right, I'll see you there. Yeah... yeah. Oh, they'll get on the boat all right, but they won't be on it when it reaches France!

Going Dutch!

Dit kopje verscheen op maandag 19 juli 2010 op Ewings website. De auteur kondigde trots aan dat *The Rainbow Orchid* ook in vertaling in Nederland gaat verschijnen. Uitgeverij Silvester in Den Bosch durft het aan. De uitgeverij van de zeer enthousiaste Silvio van der Loo volgt het voorbeeld van Egmont. Het wordt een uitgave in drie delen. Het eerste deel komt uit tijdens De Stripdagen in september 2010. De boeken 2 en 3 zijn te verwachten in januari respectievelijk mei 2011. De publicatie van het slotstuk valt min of meer samen met de release van deel 3 in Engeland. Het is te hopen dat er enig moment hier te lande ook een ééndelige en van allerlei extra's voorziene editie verschijnt. Opvallend is dat de hoofdfiguur in Nederland Tom Tipps gaat heten in plaats van Julius Chancer.

Nog één keer Garen Ewing aan het woord: 'Ik vind het geweldig om met Silvio van der Loo en het team van Silvester Strips te werken, en ik begrijp dat ik het voorrecht heb dat één van hun beste vertalers, Mat Schifferstein, de boeken in het Nederlands overzet.' Waarvan akte.

Op zondag 26 september is de auteur aanwezig op de stand van Silvester voor een praatje en, zoals het hoort, voor een tekeningetje-met-opdracht in elk verkocht exemplaar.

Engelse thee

Tenslotte nog iets over de inhoud van deel 1. Julius Chancer, de assistent van de historisch onderzoeker Sir Alfred Catesby-Grey, raakt verwikkeld in een avontuurlijke expeditie. Het doel is de Rainbow Orchid, een mythische bloem van buitengewone schoonheid. Op zijn speurtocht wordt hij terzijde gestaan door Lily Lawrence, een actrice die furore heeft gemaakt in stomme films. Ook haar ietwat naïeve Amerikaanse agent Nathaniel Crumpole is van de partij, en onbedoeld vangt hij onderweg de meeste klappen op. Want niemand-ontziende schurken onder aanvoering van de slinkse Evelyn Crow volgen in opdracht van de sluwe zakenman Urkaz Grope de held Julius en zijn metgezellen op de voet. En door de lucht...

Nieuwsgierig geworden? Ben je overtuigd door de illustraties bij dit artikel en door het korte verhaal met Lily Lawrence? Koop dan boek 1, zet thuis een grote pot Engelse thee, nestel je behaaglijk op de bank en laat je meevoeren op een spannende en soms gevaarlijke reis naar onbekende oorden.

john.wigmans@stripschrift.nl

Meer info: **www.rainboworchid.co.uk**

HET ZWAARD DER WAARHEID door Garen Ewing

VERTALING MAT SCHIFFERSTEIN

KEMBLE THEATRE

Lessee, MR. W. GRIFFIN General Manager, MR. W. GRIFFIN Licensee, C. B. COCHRAN

EVERY EVENING AT 8.30

MATINEES: TUESDAYS & SATURDAYS AT 2.30

MR. WILLIAM GRIFFIN

PRESENTS

A DRAMA IN THREE ACTS, ENTITLED

SWORD OF TRUTH

ROMANCE & FATE!

CAST INCLUDES

HERBERT CRUTE

ELEANOR SAXON

FRANK AUSTEN

TOM REEKIE

AND INTRODUCING

LILY LAWRENCE

For best seats apply direct to Kemble Box-office, open 10 to 10, Gerrard 3875.

PRICES 5s 9d to 8d. Boxes available.

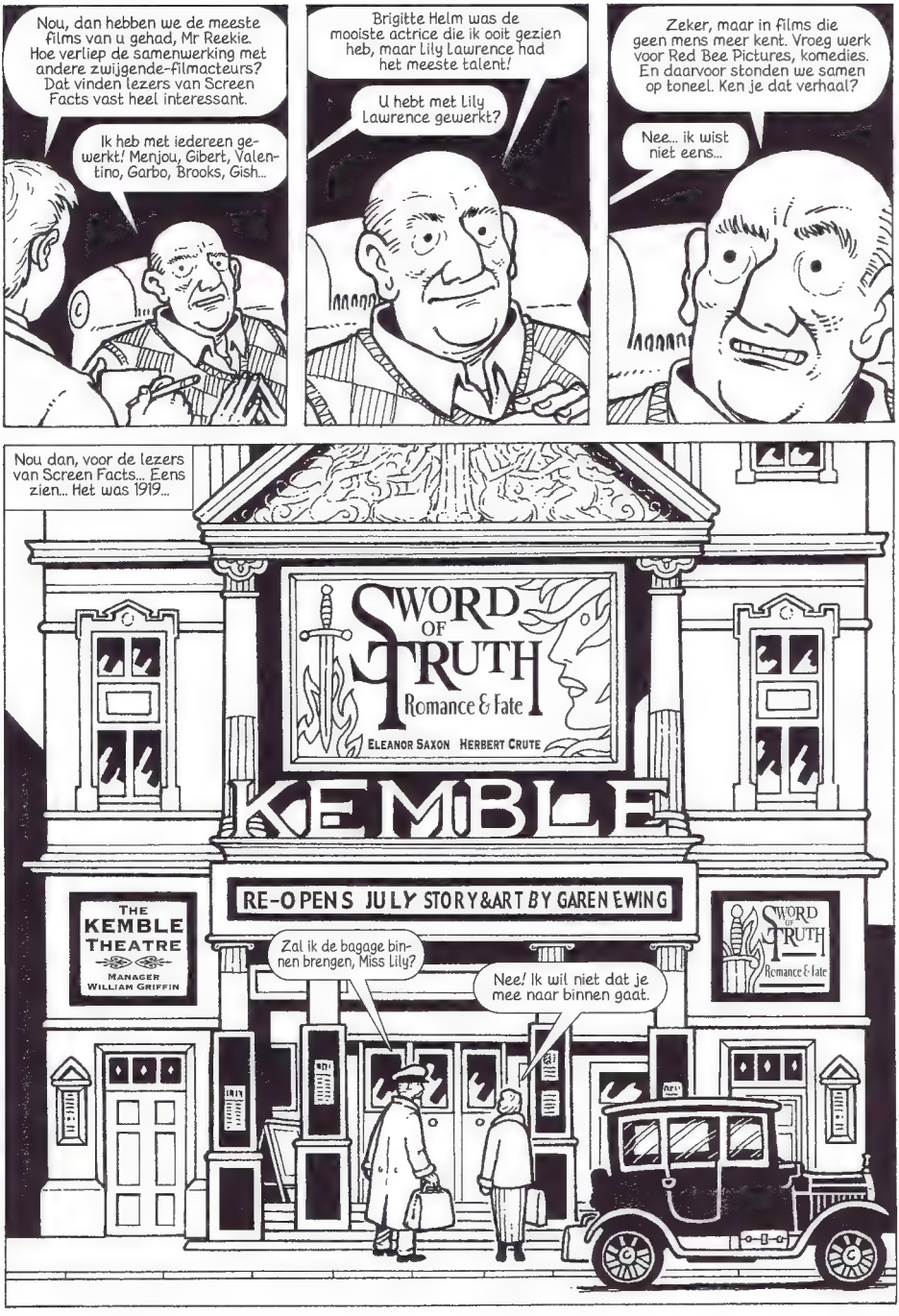
Nou, dan hebben we de meeste films van u gehad, Mr Reekie. Hoe verliep de samenwerking met andere zwijgende-filmacteurs? Dat vinden lezers van Screen Facts vast heel interessant.
Ik heb met iedereen gewerkt! Menjou, Gibert, Valentino, Garbo, Brooks, Gish...
Brigitte Helm was de mooiste actrice die ik ooit gezien heb, maar Lily Lawrence had het meeste talent!
U hebt met Lily Lawrence gewerkt?
Zeker, maar in films die geen mens meer kent. Vroeg werk voor Red Bee Pictures, komedies. En daarvoor stonden we samen op toneel. Ken je dat verhaal?
Nee... ik wist niet eens...
Nou dan, voor de lezers van Screen Facts... Eens zien... Het was 1919...
SWORD OF TRUTH
Romance & Fate
ELEANOR SAXON HERBERT CRUTE
KEMBLE
RE-OPENS JULY STORY&ART BY GAREN EWING
THE KEMBLE THEATRE
MANAGER WILLIAM GRIFFIN
SWORD OF TRUTH
Romance & Fate
Zal ik de bagage binnen brengen, Miss Lily?
Nee! Ik wil niet dat je mee naar binnen gaat.

Ik weet zeker dat uw vader niet meende wat hij zei, Miss Lily. Hij wil vast en zeker dat u weer naar huis komt. U weet hoe de Lord is.
Ik ga niet terug, Glennie. Dit is een grote kans voor me en ik ga bewijzen dat hij fout zit!
Heel goed, Miss. Ik kan u altijd langskomen als u iets nodig hebt...
Tot ziens, Glennie.
De theaterdirecteur was Bill Griffin. Hij was zelf acteur totdat sigaren zijn stem ruineerden. De sigaren en het schreeuwen tegen zijn acteurs.
'Moedeloos!' The Era! 'Saai!' The Pictorial! 'Chaotisch!' The Magnet! Weten jullie hoeveel... 'Chaotisch!' me kost?!
ERA
Nee, maar ik neem aan dat je ons dat gaat vertellen.
Als we weer van start gaan, wil ik razend enthousiaste commentaren! Elke avond volle bak! Ooit werkte ik met Marie Lloyd!
Oei! In de houding! Het publiek komt binnen!
Ben jij Lily Lawrence? Nou? Zeg eens wat! Je moet tot achter in de zaal te horen zijn als je goeie kritieken wilt, hoor!
Eh...
Sorry, Miss Lily... U vergat een tas. Uw crêpe-de-chine jurk, zijden pyjamajasje en blauw fluwelen pantoffels.
Dank je.
Tot ziens, Miss Lily.
Zo! Miss La-di-da-Lily! Vergeet je fluwelen pantoffels niet!
Goed! Repetitie over tien minuten! Deze kant op, meisje. Volg me naar je kleedkamer!

De zes is vrij! Geef haar zes, vlak naast mij!
Nee, Frank, ze zit in twee. Jonge debutanten komen altijd in twee, waar ik een oogje op ze kan houden.
Hier woon je, de komende drie maanden. Jurk aan het rek, naald en draad in de la, voor als-ie niet past. Script ligt op de stoel. Op toneel over vijf minuten. Mijn kantoor is hiernaast, kloppen voor je binnen komt. Aan de slag!
KLAK!
The KEM
Geen butler om je script te dragen? Misschien kan hij wat zinnen voor je leren?
Laat dat arme kind met rust, Herbert. Hier, neem 'n paar slokken en alles wordt een stuk makkelijker. 't Leven vliegt voorbij en voordat je 't weet schrijven we onze memoires.
Nee, bedankt. Maar dank je wel.
Zorg voor haar, Tom. Ze is erg beleefd. Zo komt ze niet ver.
Ik ben Tom Reekie. Ik speel Mitch. Wil je het script doornemen?

Lily en ik konden 't gelijk met elkaar vinden...
Ik ga zo snel mogelijk naar Hollywood. Ik hoor dat Karnaby erheen gaat en ik kan misschien mee.
Nou! Jij zou 't prachtig doen op het grote doek. Je zou de nieuwe Biograph Girl zijn!
Dat weet ik niet. Films zijn niet erg respectabel en bovendien, zijn ze geen modegril?
Hoe kom je daarbij? Iedereen gaat naar de film! En noem jij dit dan respectabel?
Hallo, ik ben Frankie Austen. Jij bent Lily, hè? We hebben één scène samen, akte twee, scène drie... eh, zullen we even oefenen?
Dat is de scène dat-ie je kust.
Kust?!
Frank! Tom! Jullie moeten op! De bokszak-scène. Opkomen!
Ik kom straks wel naar je kamer!
Stelletje amateurs. Shaw wilde me als tegenspeler voor Sybil Thorndike, en nu zit ik in dit driestuiverstuk!
Kijk niet zo somber, ik plaagde je maar, met die pantoffels. Dat doe ik altijd bij nieuwkomers.
Blijf in de buurt en het gaat wel lukken. Ik kan je 'n boel leren.
Lily, opkomen! Pagina vierendertig! Linkertoneel... Schiet op!
Door de repetities verbeterde het spel, maar tussen Herbert Crute en Frankie Austen verzuurde het...
Blijf bij Lily uit de buurt. Daar heeft ze geen behoefte aan.
Rustig aan, Crute, dat meisje is verliefd op me, zeker weten! Eerlijk is eerlijk, ouwe jongen.
Maar zelfs dat verbeterde het spel. Want kijk, Crute en Austen hadden een zwaardgevecht in akte drie...
O, zoet lot! 't Scherp van mijn zwaard zal uw wijn smaken!
Mijn wijn, sir, wordt niet gedronken!
...en de avond toen het gedoe om Lily uit de hand liep op het toneel, was juist Bartholomew Potts, de toneelcriticus van The Graphic, in de zaal...

De bedoeling was dat Crute Frankie met drie rake stoten zou uitschakelen.
Wat voeren die twee idioten uit?! Austen had al dood moeten zijn!
Ben je blind, Griffin? Ze vechten om Lily.
Nee, nee, ze vechten om Carlotta, je persona... Wat?! Bedoel je dat ze echt om Lily vechten? Ik vermoord ze! Ze verprutsen alles!
En dus, de volgende ochtend...
De kranten!
Kan ik dit nog aan?
Misschien vrolijkt The Grahic je wel op, man.
'...een verbijsterend zwaardgevecht... vol energie... rauwe actie... onmiskenbare hoogtepunt...'
Goed! Werk aan de winkel, meisje!
Mr Griffin!
Het succes van dit stuk hangt van jou af, ja? Ik wil dat je Austen en Crute laat sudderen, je daagt ze allebei uit, zoals vrouwen dat zo goed kunnen. Gewoon net genoeg...
Maar mr Griffin...
Laat me vallen en we zijn dood.
Die avond hadden we een volle bak...
Zwijg, Leo! We hadden de waarheid niet moeten verzwijgen! Dit is onze straf!
Als je de moed hebt onder ogen te zien wat ons te wachten staat, dan doen we het!
...en de volgende dag waren er nog meer kritieken.
'Pathetisch!' – Topical Times!
'Verschrikkelijk!' – The Star!
'Saai en vervelend!' – The Stage!
Dat schrijven ze over jullie!
Behalve voor Lily die, volgens The Stage, 'applaus in ontvangst nam voor haar subtiele, pikante spel'.
Ja, goed gedaan, Lily!

Goed werk, Lily. Ik zei toch dat ik het je zou leren...
Lily, wat is er? Kom maar bij Frankie, ik zal je wel troosten.
Ga mijn kamer uit, ik hoef je hulp niet!
Dat meen je niet! Je vindt onze kus toch fijn, iedere avond? Toe nou...
Laat haar met rust, Austen, ze is mijn ster. Lily, ik heb een nieuw stuk en ik heb een rol die geknipt is voor je...
Jouw ster? Je bedoelt die ster die je elke avond beloert door dat gaatje in je muur?
Wat?!
Hoe durf je! Dat mankement in de muur is... was... het... Verdorie! Ik heb met Marie Lloyd gewerkt! Je bent ontslagen!
Prima! Dan kan ik eindelijk eens met beroeps gaan werken, in plaats van met zo'n stelletje onnozele, hopeloze, wanhopige...
Wanhopige! Dat is 'n goeie benaming voor 'n man van jouw leeftijd die nog flirt met een meisje als Lily! Het straalt van je af!
Voor het geval jullie het gemist hebben: Lily heeft het theater verlaten, fluwelen pantoffels en al, samen met Tom, die wat over Hollywood mompelde.
Ik ga even liggen. Maak me maar wakker als jullie de voorstelling weer op orde hebben.
Tom? Is Tom weg?
En jullie zijn met Karnaby meegegaan?
Ja. Met de Olympia naar New York, dan de trein naar California, bijrolletjes gespeeld voor Red Bee. Lily kwam terecht bij Centaur, toen bij Lasky, daarna bij United Players. De rest weet je.
Einde

Padvinders en strips worden niet zelden geassocieerd met voorbije tijden, zeker in Nederland. Beide zijn het onderwerp van nostalgische gevoelens, met name onder degenen die hun jeugdjaren al enkele decennia achter zich hebben. Maar anders dan vaak verondersteld wordt zijn zijn beide fenomenen springlevend. Ze vertonen bovendien een vitaliteit die schuilgaat achter relatief nieuwe benamingen. De padvinders van weleer presenteren zichzelf inmiddels al weer enige tijd als 'scouts' in navolging van hun collega's in de Engelstalige – en in mindere mate ook de Franstalige – wereld. Het oude vertrouwde medium van het stripverhalen is op zijn beurt een nieuw leven begonnen onder de – even-eens Engelstalige – noemer 'graphic novel'.

Verstripte padvinders

KEES RIBBENS

BOVEN - *Hamster Joviaal*, Gotlibs onvergetelijke padvinder-sparodie.

RECHTS - Guust als padvinder uit de kalender voor de Belgische Les Scouts, 2007.

Of die nieuwe namen daadwerkelijk hebben bijgedragen aan een vernieuwd en eigentijds, maar niettemin alom herkenbaar imago is de vraag. Waarschijnlijk lopen de antwoorden hier uiteen. Maar dat beide fenomenen met hun eigen karakteristieke eigenschappen tot bloei kwamen in de eerste decennia van de 20e eeuw mag duidelijk zijn. Het voert te ver om te concluderen dat er tussen de ontwikkeling van deze twee onderwerpen een nauw en oorzakelijk verband bestaat. Toch lijkt er wel degelijk sprake van enige kruisbestuiving.

Padvinders en padvindsters, verkenners en gidsen, welpen en voortrekkers lazen ongetwijfeld stripverhalen, voor zover er geen sprake was van overdaad die mogelijk door hopman, akela of een leidinggevende op hoger niveau als schadelijk werd beschouwd. En lezers van stripverhalen, of ze nu wel of niet lid waren van de verschillende varianten van deze internationale jeugdbeweging, zagen in de afgelopen decennia geregeld scouts opduiken als hoofdpersonen of bijkomende figuranten in hun geliefde beeldverhalen, of ze nu in tijdschriften of albumvorm gepubliceerd werden.

RECHTS - André Franquin tekende in het begin van zijn loopbaan voor padvindersuitgaven, zoals *Plein-jeu*.

De geschiedenis van het beeldverhaal kent uiteenlopende wortels die in de 19e eeuw leiden tot de eerste publicaties die wij nu als stripverhalen beschouwen. Het verleden van scouting is ietwat overzichtelijker. Robert Baden-Powell, een succesvol officier uit het Britse leger, organiseert in de zomer van 1907 een vakantiekamp op Brownsea Island aan de Engelse zuidkust. Hij weet de aanwezige jongens te enthousiasmeren door hen actief te laten deelnemen aan activiteiten die zowel ontspanning als discipline bieden, door hen vertrouwd te maken met de natuur en door hen, deels op eigen ervaring gebaseerde, avontuurlijke verhalen voor te schotelen. Reeds een jaar later is dit concept uitgegroeid tot een snel in omvang toenemende jeugdbeweging van zogeheten Boy Scouts, die voor onderlinge communicatie onder meer is aan-

BOVEN, VAN LINKS NAAR RECHTS –
• Padvinder Deed-a-day Danny stond in de jaren 1940 als strip op het omslag van het Britse blad *Knockout Comic*.
• In het Franstalige weekblad *Cap'taine Sabord* stond de strip *La patrouille des Cerfs* van R. Bolsaie, 1949.
• Joseph Gillain (Jijé) was katholiek. Hij maakte bij voorbeeld tekeningen in dit liturgieboek voor de Scouts Baden-Powell de Belgique, 1950.
GEHEEL LINKSONDER –
Een typische dag van een padvinder, fraai verbeeld in de strip *Ferd'nand* (Henning Dahl Mikkelsen, pseudoniem: Mik).
ONDER – Een beetje strip- of cartoonheld doet een keer aan scouting

gewezen op een eigen weekblad, *The Scout*. Bovendien heeft Baden-Powell (alias BP) een handboek geschreven, *Scouting for Boys*, dat mede dankzij de daarin opgenomen schetsachtige, treffende tekeningen van BPs hand, zowel inspiratiebron als leidraad vormt voor de jeugdigen en hun leiders.

In 1910, nadat inmiddels ook de eerste meisjes - de toekomstige Girl Guides - zich geïnteresseerd hebben getoond in deze vrijetijdsopvoeding, wordt scouting in Nederland geïntroduceerd. Evenals in diverse andere landen krijgt dit concept ook hier snel vaste voet aan de grond. Er ontstaan, met onderscheid op basis van godsdienst en geslacht, uiteenlopende padvindersorganisaties die begin jaren 1970 fuseren in Scouting Nederland. Vandaag de dag telt de vereniging ruim 110.000 leden tussen 5 en 21 jaar. De karakteristieke hoed met vier deuken is, bijna evenzeer als de groene welpenpet, nagenoeg verdwenen uit het straatbeeld; maar ook in tijden van individualisering en verstedelijking, waarin uniformen als achterhaald en militaristisch worden opgevat, spreken eigentijdse vertolkingen van het oorspronkelijke Victoriaanse jeugdidee nog altijd velen aan. Of hun invulling overeenkomt met de oude verbeeldingen uit de populaire cultuur, in het bijzonder de stripverhalen, valt te bezien. Maar de avontuurlijke en pedagogische inspiratiebronnen van scouting zijn, ook na honderd jaar, nog onmiskenbaar aanwezig. Padvinderspersonages – tot welke uiteenlopende speltak (met hun wisselende benaming) ze nu ook behoorden, zoals padvindsters, (zee)verkenners, voortrekkers, explorers en kabouters – zijn in de afgelopen eeuw door veel (strip)tekenaars verbeeld. Talloos zijn de karikaturen die de al dan niet vermeende goede daden van de diverse jeugdleden, doorgaans voortkomend uit een combinatie van plichtsbesef en jeugdige naïeviteit, in kaart brengen. Dat voert ons van bij voorbeeld Wibo naar Yrrah, met zijn wrange toon, en van daaruit naar de makers van *Fokke & Sukke*. Ook een activiteit als 'Heitje voor een karweitje', een vroege vorm van *fundraising*, was daarbij geregeld het object van spot en medeleven.

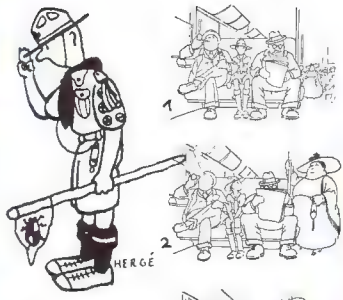

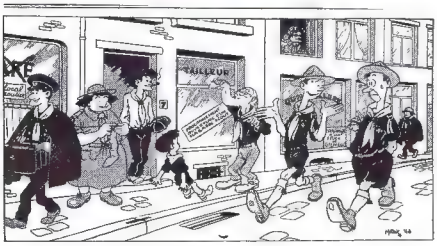

GEHEEL BOVEN - Hergé als padvinder. Uit *De avonturen van Hergé*, van tekenaar Stanislas en scenaristen Jean-Luic Fromental en José Louis Bocquet.

ERNAAST - Totor, P.L. van de Meikevers: de eerste hoofdfiguur van Hergé en een Kuifje *avant la lettre*. In 1926 maakte Totor de patrouilleleider zijn debuut in het maandblad *Le Boy-Scout Belge*.

BOVEN - Mitacq, de padvinders-striptekenaar *(De Beverpatroelje)* bij uitstek maakte ook talloze illustraties voor scoutingbladen. Dit is een tekening voor *Carrefour des Routiers* uit 1948.

MIDDENBOVEN - Pierre Joubert, een bekende padvinders-illustrator in Frankrijk.

RECHTSBOVEN - Baden-Powell, door Jijé. Ook siert Powell het omslag van het Britse stripblad *Valiant* in 1970.

Er bestaan enerzijds niet-scouts die padvinders opvoeren in hun stripverhalen (of sterk op padvinders lijkende figuren zoals de Woudlopers bij *Donald Duck* – die in Duitsland wel weer als *Pfadfinder* worden aangeduid). En anderzijds zijn er stripauteurs (veelal tekenaars of tekenaars-auteurs, scenaristen worden in deze categorie blijkbaar minder vaak gesignaleerd) die blijk geven van een persoonlijke scoutingachtergrond waar ze veelal met vreugde aan terugdenken. Hoewel deze laatste categorie betrekkelijk omvangrijk is, is het de vraag of het daadwerkelijk de (oud-)scouts zelf zijn die in de loop der jaren in binnen- en buitenland hebben bijgedragen aan de beeldvorming over de padvinderij. Hoewel er wereldwijd enkele tientallen miljoenen mensen lid zijn geweest van deze jeugdbeweging, zijn en blijven niet-scouts uiteindelijk in de meerderheid – en drukken daarmee een steviger stempel op de beeldvorming. Zeker in de vroege jaren van de padvinderij – toen die benaming nog niet de geur van voorbije tijden met zich meedroeg – hadden professionele, volwassen tekenaars simpelweg geen eigen jeugdervaring als padvinder en konden zij zo hun stempel drukken op allerlei visuele standaardvertolkingen die later in karikaturen en strips – en aanvankelijk ook op veel humoristische prentbriefkaarten – zouden blijven opduiken.

Sommige tekenaars en illustratoren raakten bijna voor eeuwig verbonden aan de padvinderij. Tot de bekendste, zo niet beroemdste, kunstenaars onder hen behoren in elk geval Pierre Joubert in Frankrijk, Norman Rockwell in de Verenigde Staten [eerstgenoemde maakte wel strips, laatstgenoemde niet] en in Hongarije (tot de machtsovername door de communisten) Lajos Márton. In Nederland waren er uiteenlopende tekenaars, die elders of later faam kregen als stripmaker, maar zich ook verdienstelijk toonden in het illustreren van een grote variatie aan padvinderspublicaties. Tot deze kring behoren onder meer de jonge Hans Kresse, John Hummel, Carel Voges en Jan Steeman.

De meeste faam, waar het gaat om de verbintenis tussen scouting en strips, is weggelegd voor de Brusselaar Georges Remi, beter bekend als Hergé. Alvorens hij tot ver over de grenzen faam verwierf met zijn creatie Kuifje, en daarmee een belangrijke impuls gaf aan het Europese beeldverhaal in de 20e eeuw, was hij vanaf jonge leeftijd actief als tekenaar binnen de Belgische padvinderij. Behalve tal van losse illustraties, rubriekaanduidingen en omslagontwerpen voor *Le Boy Scout Belge* bracht hij hierin ook zijn voorliefde voor getekende vertellingen tot uiting.

Als voorloper van *Kuifje* verscheen in het genoemde blad zijn strip *Totor, C.P. des Hannetons*, in het Nederlands pas decennia later verschenen als *Totor, patrouilleleider van de mei-kevers*. Jammer genoeg verscheen dat werk nog uitsluitend in zwart/wit. Wie ziet hoe Herge's werk later in kleurendruk verscheen – zoals dat ook het geval was bij enkele padvinderskalenders die hij tekende – beseft hoezeer zijn werk daarmee nog sprekender is geworden.

Ook andere grootheden uit het Belgische beeldverhaal hebben hun wortels in de nu honderdjarige jeugdbeweging. Eveneens aan Waalse zijde is daar, naast onder anderen Peyo

BIVAK memoranda
WAAROM GEBRUIK JE DE WASHOKKEN NIET?
EVEN WACHTEN, MENSEN? EERST EEN PLAATSJE ZOEKEN VOOR MN BAGAGE
JE GAAT JE THUIS TOCH OOK NIET BUITEN STAAN WASSEN..
DEZE GIDSEN WILDEN OOK WEL EENS MOOIE LANDSCHAPPEN ZIEN; ZU GINGEN TOEN NAAR EEN....FILM?
WAAR ZIJN DE VUILE VAATJE DOEKEN?
HIER, IN DE RONDEKIST KAAST HEB BROOD?
MAG IK LIFTEN, MENSEN? MIJN BAGAGE IS UITELKAAR GEVALLEN....

scouting is niet louter toeval. In algemene zin valt de stelling te verdedigen dat de padvinderij jongeren gestimuleerd heeft hun talenten te ontwikkelen en in te zetten voor de verbetering van individu en gemeenschap. Het bood bovendien ook concrete mogelijkheden op het terrein van de illustratie door hen in de meest letterlijke zin van het woord een podium te bieden: het versieren van groepslokalen of kampeerlokaties, het maken van decors voor toneelvoorstellingen en vooral het illustreren van uiteenlopende drukwerken, vooral tijdschriften in zeer uiteenlopende vormen en formaten. Van eenvoudige bladen voor lokale groepen tot uitgaven in kleurendruk voor de nationale organisatie.

In sommige gevallen kwamen dergelijke bladen onder ogen van uitgevers die ook stripbladen uitgaven. Mogelijk ook gaven deze publicaties in eigen kring de makers voldoende ervaring en zelfvertrouwen om aan te kloppen bij commerciële uitgevers en daar een poging te wagen hun liefhebberij uit te bouwen tot iets substantiëlers. Dat gold overigens vooral voor mannelijke tekenaars. Hoewel de vrouwelijke variant van scouting, die zeker in Europa decennialang vaak georganiseerd was in afzonderlijke verenigingen, eveneens een respectabel aantal jeugdleden kende – evenals een aardig aantal geïllustreerde publicaties – kwamen uit deze kringen aanmerkelijk minder stripmakers voort.

LINKS - In het *Carillon van St Geerten*, een gidsenleidstersblad, stond de strip *Bivak memoranda* (1949) over vrouwelijke padvinders. De maker is Tijs Dorenbosch.

Feitelijk zijn ook de meeste strips die scouts uitbeelden verhalen over jongens en mannen. Padvindsters in stripvorm zijn wel te vinden maar zijn relatief schaars. Zo gaat het bekende stripwerk van Jim Mahfood, *Grrl Scouts*, weliswaar over meisjes maar vertegenwoordig(st)ers van Baden-Powells organisatie zijn er toch niet serieus in te ontdekken.

In het universum waarin scouts hun avonturen beleven zijn meisjes een betrekkelijk uitzonderlijk fenomeen. Dat is ook het geval in de serie stripverhalen die Nederlandse lezers – van inmiddels doorgaans gevorderde leeftijd – als eerste te binnenschiet wanneer de combinatie beeldverhaal & padvinders in de mond wordt genomen. Dan komt men veelal uit bij *De Beverpatroelje* van Michel Tacq alias Mitacq. Mitacq – die in kringen van scouts bekend stond onder zijn totemnaam Tockan – begon in de jaren 1940 strips te publiceren in een scoutingtijdschrift. Zijn werk, dat aanvankelijk verscheen onder de naam Mitak, beeldde evenwel aanvankelijk nog geen padvinders uit. Dat veranderde toen hij in de jaren 1950 voor het weekblad *Spirou* (en de Nederlandtalige versie *Robbedoes*) verhalen ging tekenen over *La patrouille des Castors*. Uitgeverij Dupuis bracht de getekende belevenissen van dit groepje Belgische verkenners vanaf 1955 ook in albumvorm uit. De reeks, die grotendeels gebaseerd werd op scenario's van Jean-Michel Charlier, zou uiteindelijk dertig delen omvatten. Na de dood van Mitacq in

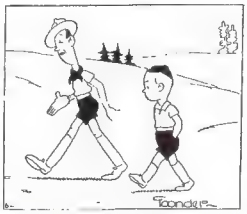

LINKS - *Pat en Pom – Twee padvindertjes.* Marten Toonder maakte met M.P. van Valckenborgh in de jaren 1936/37 deze strip voor de Friese uitgaven *Jouster Courant* en *Donia*.

en Hermann, het voorbeeld van André Franquin. Uiteindelijk beroemd geworden door zijn onovertroffen verhalen over kantoorklerk Guust (die slechts in zijn curieuze liefde voor de schepselen der natuur aan een padvinder doet denken), begon ook hij met het illustreren van Franstalige padvindersbladen in de jaren 1940.

De Vlamingen kennen onder meer Willy Vandersteen als geslaagd voorbeeld. Op jeugdige leeftijd benutte hij zijn tekentalent door het illustreren van logboeken waarin hij de activiteiten en ervaringen van zijn medescouts in beeld bracht. Toen hij later, vooral door zijn personages Suske en Wiske, steeds grotere bekendheid en aanhang had verworven, verschenen er zo nu en dan nog altijd leden van de geuniformeerde jeugdbeweging in zijn strips. Bekend is vooral het – niet in kranten voorgepubliceerde – verhaal *De wervelende waterzak* uit 1988. Curieus is dat de kleur van de uniformblouse in de Nederlandstalige editie verschilt van die in de Franstalige. Scouts zijn weliswaar wereldwijd met elkaar verbonden door hun principes, maar onderscheiden zich in uiterlijk opzicht nog altijd naar onder meer land en speltak.

Dat deze en nog heel veel andere grote en minder grote namen uit de stripwereld hun sporen hebben verdiend in

ONDER – Bekende padvindersstrips op een rijtje.

RECHTS - Altijd lachen met de welpen in *De Generaal* van Peter de Smet.

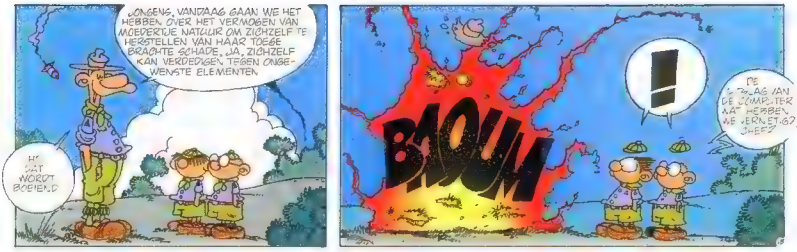
JONGENS, VANDAAG GAAN WE HET HEBBEN OVER HET VERMOGEN VAN MOEDERTJE NATUUR OM ZICHZELF TE HERSTELLEN VAN HAAR TOEGEBRACHTE SCHADE, JA, ZICHZELF KAN VERDEDIGEN TEGEN ONGEWENSTE ELEMENTEN.
HE JAT WORDT BOEIEND
BAOUM
DE LAATSTE TIJD VAN DE COMPUTER AAN HEBBEN WE HEEL VEEL JUFFEN?

1994 verscheen zijn verzameld werk in een fraaie serie gebonden delen in het Frans, die helaas niet in Nederland werd uitgebracht. Wel verscheen zijn werk in onder meer het Duits en het Indonesisch.

Terwijl *Robbedoes* jarenlang de Bevers inzette om ook de scout-minded lezers tevreden te stellen, liet concurrent *Kuifje* de kans niet liggen om eveneens padvinders aan zich te binden. Het weekblad voor de jeugd van 8 tot 88 jaar presenteerde met regelmaat de avonturen van een iets kleinere groep verkenners, de *3L* – oorspronkelijk in het Frans *Les 3A* naar de eerste letter van hun voornamen, vervaardigd door M. Vasseur (pseudoniem van *Rik Ringers*-scenarist André-Paul Duchâteau) en Mittéï. Soortgelijke series liepen er bij voorbeeld ook in de Verenigde Staten waar de *Eagle Patrol* zicht bood op enkele Boy Scouts of America. Een aantal van deze verhalen werd in de jaren 1930 en 1940 ook in Frankrijk gepubliceerd onder de titel *Patrouille des aigles*.

In Nederland verscheen de hoed met vier deuken in het begin van de jaren 1970 geregeld in het weekblad *Sjors*. Daarin figureerden De Donderpadjes (Berck), die hun avonturen ook in albumvorm zagen verschijnen. Behalve de uitgave in kleurendruk kwamen er later nog enkele albums in zwart/wit uit die uiteindelijk bij ramsj-specialist De Slegte zijn beland.

[illegible]

Naast de doorgaans humoristische weergave van de padvinderij waren er ook meer serieuze uitgaven. Daartoe behoorde allereerst de biografie van Baden-Powell die door Jijé (Joseph Gillain) was vervaardigd en na voorpublicatie in *Robbedoes* in de jaren 1940 diverse malen als album werd herdrukt. In het daaropvolgende decennium was het de beurt aan het Engelse tijdschrift *Eagle* om de levensloop van Baden-Powell, eveneens met een accent op zijn militaire carrière tot in de vroege 20e eeuw, in stripvorm te presenteren. Het Nederlandse blad *Arend* stelde later ook Nederlandse lezers in de gelegenheid zich in het leven van de grote inspirator te verdiepen. Recent verscheen er nog een Italiaanse biografie (met ook edities in het Frans en Engels) onder de titel *Impeesa* . Het is een coproductie van Iva Milazzo, bekend van de stripheld Ken Parker en scoutingmedewerker Paolo Fizzarotti.

Doorgaans waren scouts in stripverhalen echter fictieve personages. Zo bleek de Belgische stripheld Nero in het verhaal *Het wonderwolkje* uit 1960 ineens deel uit te maken van deze jeugdbeweging. Het deed enigszins denken aan de wijze waarop in Frankrijk een andere stripicoon in aanraking kwam met scouting, al geschiedde dat al enkele decennia eerder. Reeds in de jaren 1920 kwam Bécassine (die in Nederland later bekend werd als Toosje Tontel) temidden van enkele padvindsters te verkeren. Zo mogelijk nog fictiever was als padvinderij verkleedde dierentuin die in 1937 zijn opwachting maakte in het album *Dieren-Jamboree* (van Mies Deinum en Rup) dat verscheen ter ere van het internationale padvinderskamp die zomer in Vogelenzang-Bloemendaal.

De braafheid die veel padvinders en padvindersstrips leken te belichamen, weerspiegelde zowel de burgerlijke tijdsgeest als de padvindersidealen die hierdoor gevormd waren. Dit lokt niet zelden allerlei reacties uit die de vorm van een parodie kregen. Het meest bekende, mogelijk ook meest geslaagde voorbeeld is Gotlibs onvergetelijke *Hamster Joviaal*. Het eveneens uit Frankrijk afkomstige, meerdelige *Patrouille des libellules* van onder anderen Yann deed daar nauwelijks voor onder maar had wel een hardere toon. In Nederland kennen we op dat terrein ook *De Generaal* van Peter de Smet waarin welpen met hun leider met enige regelmaat een lachwekkende bijrol vervullen. Bovendien verschenen in ons land ook een aardige parodie op de serie *De Beverpatroelje*, nota bene in het

ONDER - Eigenlijk is van elke stripfiguur een padvinder te maken, zoals hier De roze panter, getekend door Ton Boot.

VAN LINKS NAAR RECHTS -
- De jonge woudlopers uit Duckstad zijn gebaseerd op de padvinderij. Maar voor kenners zijn het geen echte padvinders, want 'woudlopers' is geen officiële benaming binnen Scouting.
- En deze variant uit 1990 ontbreekt vanzelfsprekend ook niet: *Rallve, De roverhoofdman*.
- Hermann debuteerde in 1965 met een strip in het padvindersblad *Plein feu*,op scenario van zijn zwager Philip van Dooren. Dit is het omslag van de Oostenrijkse uitgave van deze strip bij uitgeverij Comic Forum, 1984.
- Suske en Wiske hebben ook bij de padvinders gezeten.
- Jan Steeman maakte voor het scoutingblad *De verkenner* medio jaren 1960 veel illustraties.

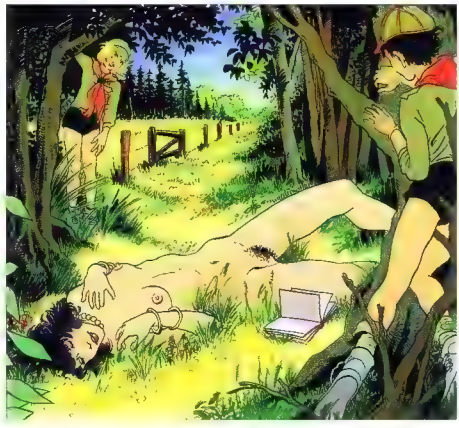

leidersmaandblad van de officiële organisatie Scouting Nederland rond 1982.

Tot slot kan er op worden gewezen dat nog enkele andere landen karakteristieke series met padvindersstrips kennen – die evenwel buiten de landsgrenzen niet of nauwelijks enige weerklank hebben ondervonden. In het toenmalige communistische Polen was het vanaf 1957 *Tytus, Romek i A'Tomek* – uit het jeugdblad *Swiat Mlodych*. In het Scandinavische Noorwegen was het de *Haukepatruljen* uit het tijdschrift *Ukemagasinet* terwijl in de Verenigde Staten in de jaren 1950 enkele comics verschenen over de *Little Scouts*, deels voortbouwend op losse karikaturen van Roland Coe in *Saturday Evening Post* in eerdere jaren. Frankrijk is één van de weinige landen waar nog een – inmiddels vijftiendelige - serie padvindersstrips verschijnt, *Vick et Vicky* van Bruno Bertin met een onmiskenbare Bretonse signatuur.

Het wachten is op padvindersmemoires in graphic novel-stijl. Wie weet wat dat nog voor fraais kan opleveren? Of moeten we er meer op gokken dat nieuwe handboeken van scoutingorganisatie hier en elders spoedig in stripvorm zullen verschijnen?

kees.ribbens@stripschrift.nl

LINKSBOVEN – **De strip *Keesje Kruimel* stond in 1965 in het Scoutingblad *De v erkenner*, getekend door Peter den Hartog.**
BOVEN – **Hedendaagse padvindersstrip *Ross & Robbie* van Pieter Hogenbirk en Herman Roozen uit: *Scouts Info*.**

FOTO ERIK VAN OS

Ongebondenheid is de rode draad in het leven van Rupert van der Linden (1930). Het bracht hem successen, maar geen landelijke bekendheid. Daarvoor verliep zijn loopbaan te grillig. Van der Linden maakte begin jaren 1960 samen met de onlangs overleden Jan Blokker de krantenstrip *Mr. Van Kwikschoten*. Daarnaast heeft hij tekenfilms, puzzelcartoons, politieke prenten, illustraties, schilderijen en andere kunstwerken op zijn naam staan.

BOVEN - Rupert aan het schilderen.

RECHTS - Cells uit *De goochelaar ontgoocheld*, de eerste compleet geanimeerde productie van de NOF. Deze film van tien minuten was een zogeheten stelfilm die voorafgaand aan een opstel of spreekbeurt in een klas werd vertoond om de fantasie te prikkelen.
Zonder het te weten bleek Van der Linden dezelfde animatietechniek te hebben gebruikt als Émile Cohl uit het begin van de 20e eeuw: witte lijnen op een zwart vlak.
Bron: Collectie Nico Crama
EYE Film Instituut Nederland.

Ik ben in de jaren 1950 één keer bij Marten Toonder geweest en heb daar mijn werk laten zien', vertelt de tachtigjarige Van der Linden. 'Toonder zei: 'U lijkt mij niet geschikt om bij een bedrijf te gaan werken. Bij ons op de studio werken we volgens vaste procedures en daarvoor zou u uw tekenwerk te veel moeten aanpassen...' *(lachend)* Hij had al snel door dat ik niet zo geschikt was om te werken in een strakke baas/knecht-verhouding!'
Van der Linden schildert nog steeds. In zijn klein appartement drie hoog zonder lift (de vief ogende kunstenaar houdt zich fit met traplopen) in de buurt van het Frederiksplein in Amsterdam houdt hij ook zijn atelier. In zijn recent schilderwerk speelt een Pools model een centrale rol. In ruil voor een portret heeft zij een aantal Poolse vrienden de flat laten opknappen. Daar waar Van der Linden eerst tapijt in zijn atelier had liggen, hebben zij er een door plastic beschermd laminaat neergelegd. 'Dat maakt makkelijker schoon dan een tapijt vol verfresten. Daar heb ik een keer een opdracht door gemist. Kwam er een mevrouw over de vloer die iets wilde laten maken. Die zag die puinhoop en wist niet hoe snel ze weer moest vertrekken!' *(lacht)*

Uit de gratie

Van der Linden is in 1930 in Den Haag geboren en groeide op in een kunstzinnig milieu in de Indische buurt. Zijn ouders hadden elkaar ontmoet op de Haagsche Academie voor Beeldende Kunsten. Kunst werd hem met de paplepel ingegoten. Hij kreeg ook tekenonderricht van zijn ouders en volgde tien jaar lang pianolessen ('de Franse school'). Begin jaren 1950 meldde hij zich bij de academie voor een opleiding tot tekenleraar. Daar voelde hij zich niet thuis en hij kon ook niet goed tegen docenten die vertelden wat hij vooral niet mocht doen. 'Het was nogal theoretisch gericht. Je moest veel weten van kunstgeschiedenis en wiskunde. Ik wilde juist lekker tekenen. Dat bleek niet de bedoeling. Illustratieve kunst was uit de gratie geraakt. Terwijl ik dolblij was wanneer er een model langskwam. Kon ik eindelijk een vrouw naakt zien èn tekenen. Maar de barse stem van professor Nico

is altijd zichzelf gebleven

ARCO VAN OS & RIK SANDERS

BOVEN - Schilderij *Het windstille eiland*. Op het eiland heerst stilte (zie de cypressen), eromheen de woeste oceaan.

LINKS - Zelfportret.

Baak klonk achter me: 'Nee, dat is te realistisch. Dat doen we niet meer'. Mijn buurman Cor Blok zat te racen op zijn papier en kreeg een schouderklopje. Hij zei tegen me: 'Je moet tijdens het schilderen gewoon niet kijken naar dat model, en je kwasten niet schoonmaken.'

Van der Linden verliet de opleiding voortijdig en via een medeleerlinge, wier vriend er werkte, wist hij een betrekking te krijgen bij de Stichting Nederlandse Onderwijs Film (NOF), een instituut dat educatieve films voor scholen vervaardigde. 'De NOF was in de Riouwstraat en ik woonde nog in de Malakkastraat in Den Haag. Lekker dichtbij. Ik werd aangenomen als filmstrip-tekenaar en ik maakte tekeningen die als dia op een rol van 35mm werden opgenomen. Een onderwijzer kon ze vervolgens plaatje voor plaatje vertonen; een moderne toverlantaarn als het ware. Ik heb verhalen gemaakt over bij voorbeeld Anthonie van Leeuwenhoek, Chopin en Michiel de Ruyter, met zeventiende-eeuwse detaillering.' Hij tekende ook nog filmtitels en mocht trucages maken. Bij voorbeeld over bloedsomloopcirculatie. 'Daar maakte ik tekeningen van en sneed ze in silhouet uit. Vervolgens hield je er licht bovenop, en de camera onderop, op een rood doek!'

Onderwijsfilms en tv-spots

Daar waar animaties werden ingezet voor de schematische weergave van een onderwerp, maakte Van der Linden met *De goochelaar ontgoocheld* in 1958 de eerste compleet geanimeerde productie van de NOF. Voor deze film van tien minuten over betoverde leerlingen moest Van der Linden zo'n beetje alles zelf uitzoeken, al had een oudere collega, Jan Lanen, hem wel een aantal kneepjes op animatievlak geleerd. 'Zonder het te weten bleek ik dezelfde animatietechniek te hebben gebruikt als Émile Cohl in het begin van de 20e eeuw: het in negatief filmen van tekeningen op wit papier, zodat zij in witte lijnen op het doek werden geprojecteerd.' Van der Linden werkte

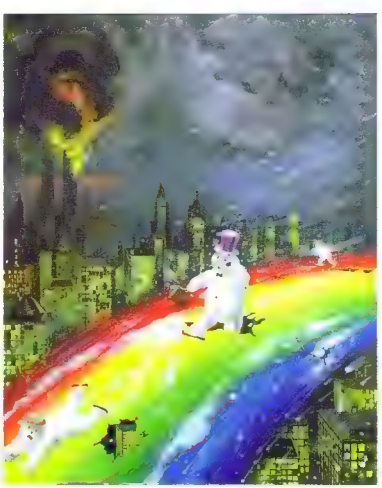

LINKS - Rupert van der Linden vond zijn schilderij van de grote stad niet spannend genoeg. Hij voegde er een fantasie-element in de vorm van sneeuwpoppen aan toe.

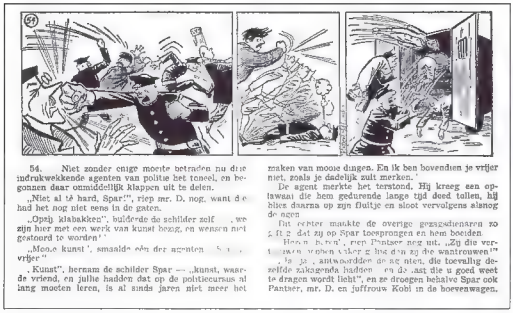

54. Niet zonder enige moeite betraden nu drie indrukwekkende agenten van politie het toneel, en begonnen daar onmiddellijk klappen uit te delen.

„Niet al te hard, Spar!", riep mr. D. nog, want die had het nog niet eens in de gaten.

„Opzij, klabakker", builderde de schilder zelf . . we zijn hier met een werk van kunst bezig, en wensen niet gestoord te worden!"

„Mooie kunst", smaalde één der agenten . . . vrijer."

„Kunst", hernam de schilder Spar — „kunst, waarde vriend, en jullie hadden dat op de politiecursus al lang moeten leren, is al sinds jaren niet meer het zaken van mooie dingen. En ik ben bovendien je vrijer niet, zoals je dadelijk zult merken."

De agent merkte het terstond. Hij kreeg een opluwaai die hem gedurende lange tijd deed tollen, hij blies daarna op zijn fluitje en sloot vervolgens alsnog de ogen.

Dat zeker maakte de overige gezagsdienaren zo g[illegible] dat zij op Spar toesprongen en hem beetden.

„Heer h-h-h", riep Pantser nog uit, „Zij die vrijheden wreken willen, zijn de waardigen!"

„Ja, ja", antwoordden de ag[illegible] niet, die toevallig dezelfde zakagenda hadden . . en die [illegible]ast die u goed weet te dragen wordt licht", en ze droegen behalve Spar ook Pantser, mr. D. en juffrouw Kobi in de boevenwagen.

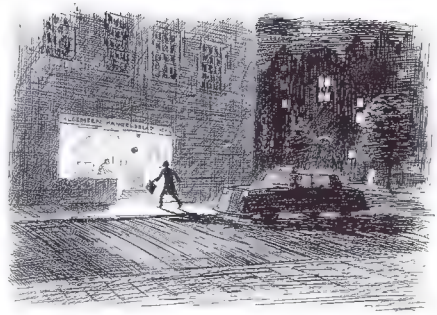

BOVEN - *Mr. Van Kwikschoten*, een strip met teksten van Jan Blokker als 'persiflage op actuele toestanden', aldus Van der Linden.

RECHTSBOVEN - Tekening van een nachtelijke tocht naar *Algemeen Handelsblad* aan de Nieuwezijds Voorburgwal om de dagelijkse strook voor *Mr. Van Kwikschoten* aan te leveren.

RECHTS - Mr. van Kwikhoven met z'n neus à la Pinocchio.

maanden aan zijn film, ook in de avonduren. 'Dat was een leuke periode. Het werken bij de NOF was niet altijd even inspirerend. Het was een gesubsidieerde instelling waar soms maanden niets viel te doen omdat het subsidiegeld op was.'

Na een paar jaar hield Van der Linden het voor gezien bij de NOF en kwam hij in 1959 bij de animatiestudio Anglo Dutch Groep (ADG) in Amstelveen terecht. Hij was inmiddels naar Amsterdam verhuisd, waar Nico van Baarle, een cameraman die voor de Toonder Studio's werkte, hem op de net opgerichte ADG attendeerde. Van der Linden maakte een afspraak met oprichter Harold Mack, een Engelsman die uit de school van Walt Disney kwam en had meegewerkt aan de opmerkelijke animatiefilm *Animal Farm* van John Halas uit 1954. Mack wilde ADG met Engels kapitaal uitbouwen tot een succesvolle reclamestudio voor tv-spotjes. 'Mack keek naar mijn werk en constateerde: 'U bent een gebrekkig animator!' *(lachend)* Maar hij zag kennelijk toch iets van talent, want hij wilde met mij in zee. Het was voor mij een vruchtbare periode. Mack was een kunstenaar in zijn vak en leerde mij veel over animatie. Alleen, met zijn studio was hij te vroeg: de doorbraak van de commerciële tv bleef uit en ADG kreeg te weinig opdrachten.'

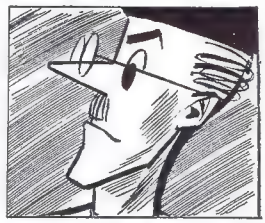

Kwikschoten en Pantser

In Amsterdam woonde Van der Linden eerst op de PC Hoofstraat, bij een vervelende hospita ('vrouwenbezoek was verboden, want daar kwamen walgelijke zonden van en haar broer de priester kwam wel eens langs'). Daarna huurde hij vanaf begin jaren 1960 een kamer op de Van Ruysdaelkade bij actrice/vertaalster Adelheid van de Most, die hij nog kende van de Vrije School in Den Haag. Na zijn vertrek bij ADG werd hij via een tip van een buurman ingeschakeld bij adviesbureau Bakkenist, Spits & Co om flip-overs te tekenen om reorganisaties uit te leggen ('daarmee verdiende ik in één klap meer dan de ƒ80 per week tijdens de ADG-periode'). Begin jaren 1960 leerde hij ook filmjournalist/publicist Jan Blokker kende, die regelmatig bij Van der Most over de vloer kwam. Die liep rond met plannen om een strip voor *Algemeen Handelsblad* te maken en zocht een tekenaar. De keuze viel op Van der Linden en samen maakten ze tussen 1961 en 1963 tien afleveringen van *Mr. Van Kwikschoten*. De hoofdfiguur van deze verhalen, Mr. D. van Kwikschoten, is een op Don Quichot geïnspireerde figuur die als een dwaze held ten strijde trekt tegen destijds actuele Nederlandse thema's. Diverse mensen uit de politieke en culturele elite kwamen in de strip voor. Volgens Van der Linden had Blokker als scherp maatschappijcriticus een kapstok nodig om satirische opvattingen kwijt te kunnen die hij niet in zijn stukken voor de krant kwijt kon. Zijn op Don Quichot geënt concept leende zich hier prima voor. In de krantenstrip heeft Van Kwikschoten natuurlijk ook een rechterhand à la de materieel ingestelde Sancho Panza: de dikke industrieel Pantser.

'Voor het ontwerp van de strip raakte ik in tweespalt. Ik had net mijn periode bij ADG achter de rug. Daarin had ik Disney-achtig leren tekenen: ruimtelijk, soepel, Mickey Mouse-achtige ogen. Maar de in die tijd moderne tekenfilms

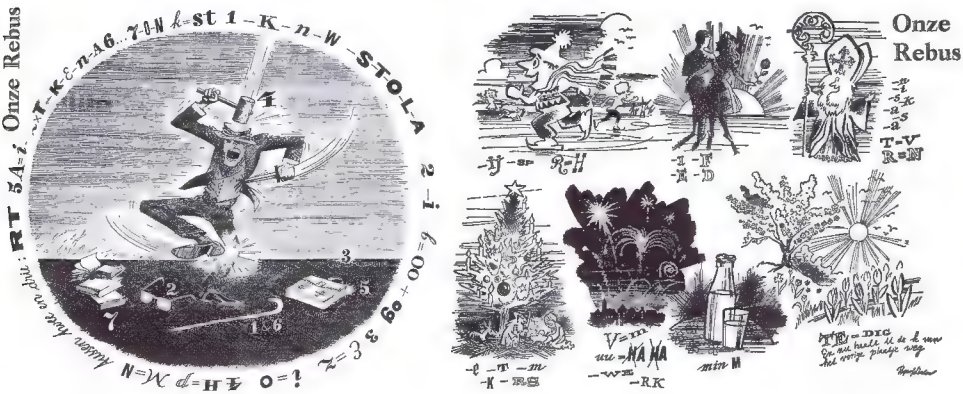

ONDER - *Onze rebus*, een wekelijkse beeldpuzzel uit *Algemeen Handelsblad*, medio jaren 1960. Van der Linden maakte er één tekening van of goot de rebus in een stripvorm. Hij besprak de rebussen altijd op de redactie met Bob - *Voor een briefkaart op de eerste rang* - Bouma en Rudi Kros.

uit Oost-Europa, met een artistiekere stilering, trokken me eigenlijk meer. Uiteindelijk koos ik voor een deels realistische, deels cartoonachtige stijl. De hoofdpersoon, meester D. van Quickschoten Azn., moest een chique uitstraling hebben want *Algemeen Handelsblad* was een 'chique' krant. Jan had er nog expres de afkorting Azn. aan toegevoegd, wat staat voor 'Abrahamzoon', een ouderwetse afkorting. Ik heb hem wel een puntneus à la Pinokkio gegeven, als symbool voor een kritisch iemand die overal zijn neus insteekt.'

Blokker leverde de teksten aan en gaf Van der Linden de vrijheid om de tekeningen erbij te maken. In het begin had hij moeite om de vele dialogen te verwerken. 'Er werd veel gepraat. De strip was duidelijk geen *Kuifje* met dolle avonturen. Voor de afwisseling verzon ik visuele grapjes op de achtergrond, zoals een glazenwasser die de ramen aan het lappen is, maar ook het uitzicht wegzeemt.' Een ander probleem was dat Blokker het scenario mondjesmaat en op de gekste tijden aanleverde. Hij hield er een hectisch leven op na en stond regelmatig 's avonds om 12 uur op de trap met zijn tekst. 'Ik moest dan als een razende aan de slag en de aflevering per taxi afleveren bij de nachtportier van *Algemeen Handelsblad*.'

Na een paar jaar vond Blokker het mooi geweest met *Mr. Van Kwikschoten*. Hij had er voor zijn gevoel uitgehaald wat erin zat. 'Daar had ik vrede mee. Ik heb later nog eens keer contact gehad met Jan toen hij inmiddels bij *De Volkskrant* werkte. Hij vond mijn getekende rebussen leuk die ik voor *Algemeen Handelsblad* had gemaakt en vroeg of ik die ook voor *De Volkskrant* wilde maken. Dat heb ik een paar maanden gedaan.'

met Hans

Platzak

Na *Mr. Van Kwikschoten* heeft Van der Linden geen stripserie meer gemaakt. Voor *Het Vrije Volk* maakte hij later in de jaren 1960 een poosje wekelijks politieke cartoons onder de titel *Het orakel ASOP* (een onzinnaam voor een vogelfiguur), die hij af en toe in een stripvorm goot. Maar gepakt door het stripvirus is hij nooit. 'Ik las amper strips, ook als jongen niet. *Stiemer en Stalma* van Leo Vroman en Anton Koolhaas kan ik me herinneren, en later *Kapitein Rob* en *Kuifje*. Ik had weinig geduld met strips. Na drie plaatjes ging ik uit het raam staren.'

In de jaren 1960 en 1970 bleef hij wel tekenfilms maken, al dan niet in opdracht (onder andere voor Postbus 51). De productie van de tekenfilm *De bloemen* was een gezamenlijke onderneming met Nico Crama, die hij nog uit de NOF-tijd kende en veel van zijn vrije animatiefilms produceerde. Dankzij het succes van deze korte film, die een eervolle vermelding kreeg bij de uitreiking Staatsprijs Filmkunst 1967 en als voorfilm onder meer in het Amsterdamse Tuschinski Theater werd vertoond, kreeg Van der Linden een subsidie voor *Mister X. De bloemen* (1967) gaat over een mannetje dat bezwijkt onder een hoeveelheid geplukte bloemen; *Mister X.* (1969) bracht de levenscyclus van een agressief, onaangepast persoon in beeld. 'Die film heb ik onder lastige omstandigheden gemaakt: ik had forse belastingschulden en woonde op een adres op de Prinsengracht in Amsterdam waar alle kamers op één na zo lek als een mandje waren. De broer van mijn toenmalige vrouw had deze studio geregeld.'

Medio jaren 1960 woonde Van der Linden nog een periode in Antwerpen, waar hij op advies van schrijver Remco Campert, die daar al woonde, op zoek ging naar een betaalbare atelierruimte. Dat lukte ook, en hij werkte een tijdje op de Amerikalei. Luidruchtige en steeds met elkaar knokkende buren en de Belastingdienst die achter hem aan zat zorgden ervoor dat hij de wijk nam naar Ibiza, waar een vriend van hem verbleef. 'Ik had visioenen van wonen en werken aan het strand, maar bij aankomst bleek het guur najaarsweer. Ook kwamen mijn overgemaakte vergoedingen vanuit Nederland – ik bleef bij voorbeeld de rebussen voor *Algemeen Handelsblad* maken – maar niet binnen bij de Spaanse bank. Ik raakte blut. Een telegram van Carillon Films bracht gelukkig uitkomst. Of ik mee wilde werken aan promotiefilm van de KLM? Met geleend geld belde ik terug. 'Graag,' zei ik, 'maar jullie moeten de terugreis betalen'. Op Schiphol heb ik mij in een taxi naar Sociëteit De Kring laten rijden, daar geld geleend om de taxi te betalen en een logeeradres geregeld.'

BOVEN – Portret uit 2000 van Hans Snoek, balletdanseres, organisator, bestuurslid in kunstkringen en pianovriendin en links een tekening van haar uit *Licht Donker*.

LINKSBOVEN – Cell uit de korte animatieproductie *De bloemen* uit 1967.

ONDER – Tekening van Boris Gelfand uit het schaakblad *New in Chess*, 1997. Van der Linden, zelf een verdienstelijk schaker, kwam via schaakjournalist/columnist Max Pam in contact met dit blad.

BOVEN - Cells van *Mister X*, Van der Lindens laatste vrije animatiefilm.
RECHTSBOVEN - Aflevering van de serie *De lezer* uit *De Volkskrant* met Wim T. Schippers.
ONDER - Illustratie voor *Hollands Diep*.
RECHTS - Voor *Het Vrije Volk* bedacht Van der Linden wekelijks *Het orakel Asop*.
GEHEEL RECHTS - *Café de la Paix*, een geïllustreerde serie in de trant van Carmiggelt met 'cursiefjes' van S. Montag.

Vrijheid

Vanaf de jaren 1970 genoot Van der Linden een BKR-uitkering (BKR – Beeldende Kunstenaars Regeling; een in 1987 afgeschaft basisinkomen). Hij pakte het schilderen weer op (portretten, dieren en fantasievolle taferelen) en maakte vaak schetsen van bezoekers in caféruimten, waaronder het café-restaurant van het Stedelijk Museum in Amsterdam. Via schrijver/dichter Johnny van Doorn kreeg hij voor dit soort tekeningen, met daarbij een onderschrift, een platform in het literaire tijdschrift *Hollands Diep*. Nadat dit op z'n eind liep, stelde journalist Henk Hofland na een ontmoeting in Café Keyzer Van der Linden voor dat hij onder zijn pseudoniem S. Montag teksten bij de tekeningen over cafébezoekers zou maken. Uit dit voorstel ontstond de serie *Café de la Paix* die in jaren 1970 in *NRC Handelsblad* verscheen. 'Ik vond het wel belangrijk dat mijn naam als eerste werd genoemd, en niet die van de auteur van de tekst, want mijn tekeningen waren er immers het eerst. Henk vond dat geen probleem. Thomas Rap, die in 1978 een bundel wilde uitbrengen, wilde echter de naam van S. Montag prominent als eerste op het omslag. Ik vond dat niks en heb toen mijn poot stijf gehouden. Dat vond Rap niet leuk en prompt verlaagde hij de oplage van 4000 naar 2000 exemplaren.' Tot Van der Lindens ergernis lag de bundel ook nog eens pas een dag voor Sinterklaas in de boekwinkel. Hij liet toen, betaald uit eigen zak ('Ik had net f20.000 van de BKR op mijn rekening staan'), eigenhandig een advertentie in de krant zetten om de verkoop te stimuleren. 'Daar voelde Rap zich als uitgever wel ongemakkelijk over.'

Van der Linden illustreerde verder sprookjesboeken in een antroposofische stijl (veel arceringen) en maakte talloze schaaktekeningen. Medio jaren 1980 bedacht hij voor *De*

WEG MET ALLE OORLOGS-MISDADIGERS
WAT IS HET VERSCHIL TUSSEN LINKS EN RECHTS IN NEDERLAND ?
LINKS IS GETROFFEN RECHTS IS GEKWETST
HET ORAKEL ASOP

ADVERTENTIE

Niet te filmen!

Eindelijk is de meesterlijke krantenstrip van Jan Blokker en Rupert van der Linden in boekvorm verkrijgbaar. Kwaliteit verjaart duidelijk niet. Alle tekst is speciaal voor deze boekuitgave opnieuw gezet.

Verkrijgbaar op De Stripdagen
€12,95

www.stripstift.nl

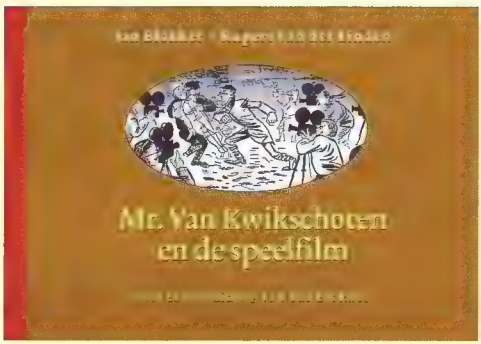

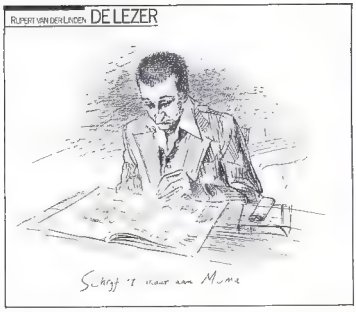

Volkskrant nog een serie over lezende mensen, eveneens begeleid met een commentaar. Opmerkelijk is dat hij eigenlijk eerder dan Peter van Straaten rake observerende schetsen met lichtspottende onderschriften maakte van dagelijkse taferelen, geïnspireerd op prenten in het Duitse satirische tijdschrift *Simplicissimus* uit het begin van de 20e eeuw. Beroemd werd hij er echter niet mee; ironisch genoeg Van Straaten wel. 'Ach, ik kwam vaak geld tekort, maar dan kreeg ik ineens weer een opdracht, voor een portret of een illustratie. Natuurlijk, het was frustrerend om afhankelijk te zijn van de BKR, maar de vrijheid die ik als kunstenaar genoot, was belangrijker. Ik kon de dingen maken waar ik zelf zin ik had, wetende dat dit geen rijkdom zou opleveren.'

arco.van.os@stripschrift.nl
rik.sanders@stripschrift.nl

Jubileum

Ter gelegenheid van de 80e verjaardag van Rupert van der Linden presenteert het Nederlands Film Festival van 22 september t/m 1 oktober in Utrecht een overzicht van zijn filmisch oeuvre. Bij die gelegenheid wordt ook zijn eerste tekenfilm, *De goochelaar ontgoocheld*, vertoond waarbij hij vorig jaar zelf nieuwe filmmuziek maakte. Verder geeft uitgeverij Stripstift, op initiatief van het Nederlands Film Festival en NRC Handelsblad, de strip *Mr. Van Kwikschoten en de speelfilm* (ISBN 978-90-74539-39-5, 80 pagina's, €12,95) uit, met een voorwoord van Bas Blokker, zoon van Jan Blokker. Dit verhaal uit 1961/62 is een persiflage op de Nederlandse filmwereld uit die tijd, waarin duidelijk filmers als Bert Haanstra, Herman van der Horst en Louis van Gasteren te herkennen zijn. Ook komt in het stripverhaal de documentaire film ter sprake van Jan Vrijman over de schilder Karel Appel uit 1962, waarvoor Van der Linden de filmtitels ontwierp en vormgaf.

[BITS & PIECES → FRANSEN]

Ik heb nooit begrepen waarom Asterix aan het eind van elk verhaal die bard buiten de deur van het restaurant zet. Maar nu weet ik het. Telkens als die vreetpartij begint protesteert die Gitaarerix tegen de ingredienten. Bier en zuurzwijn zijn zo Germaans als het maar zijn kan. En bij wijze rode wijn en een lekkere rundvleesstoofpot. Aandacht voor de Franse eetcultuur vraagt onze liederenvertolker telkens. Prompt wordt hij vervolgens door het liederlijk slempende Romeinse horpszootje buiten het etablissement geflikkerd. Het gerstenat en het varken blijven het eigenwijze dorpje voor spoelen. Bard of geen bard.

Nu zo'n vijftig jaar later Frankrijk in rap tempo wordt volgepletterd met McDonald's schuimpuien is het tijd voor een verfrissende aanpak door vriend Uderzo. Niet dat er nog een leuk album uit zijn vingers rolt, maar hij gaat in de reclames met zijn tijd mee. Eindelijk zitten de dorpbewoners aan de Franse gerechten. Franse frieten en een lekker gestoofde, platgeslagen rundvleesschijf. De bard zit op de foto van de feestmaaltijd ook nu weer buiten. Had hij eindelijk Frans eten, bleef hij maar doorzaniken over die rode wijn. Hup, naar buiten jij, onder die vertrouwde boom klep houden.

Het restaurant is verplaatst. Stond het vroeger in het dorp, het staat er nu buiten, aan een parkeerplaats naast een doorgaande weg naar Parijs. De ramen zijn flink wat groter gemaakt en binnen heerst een goede sfeerverlichting. De tafeltjes zijn van formica en de inrichting is ongenuanceerd. Zelfs Asterix houdt de moderne ontwikkeling in de gaten. Ongetwijfeld kan deze stamkroeg voortaan voortaan 'Chez Mamie' worden genoemd want op het terras staat een oude dame eenvoudige Menu's te serveren. Om dit alles aan het Franse volk te melden zijn van dit door Uderzo vervaardigde plaatje mooie grote posters gemaakt die overal in Parijs zijn opgehangen. En tot ieders verbazing is nu ook het interne gepleuris uitgebroken. 'Het Franse culturele erfgoed is verkwanseld aan McDonald's', zo luidt ongeveer de hoofdlijn.

Het Amerikaanse cultuurimperialisme heeft gezegevierd, zijt een andere blogger. Uderzo gaat over de knie. Een pak slaag kan hij krijgen van menig Fransman.

'We laten nooit iemand toe in ons Gallische dorp en nu lopen die rare Amerikanen ons land binnen, wordt er verder geschreeuwd. Zie ze als hun welkom ook.'

De held van het dorpje gaat op stap. Een wild varken, oept iemand die echt in de tijd staan. En alsnog krijgt hij de diepe, rouwe [illegible] van een calorierijke maaltijden, vette kazen en stinkende stoofpotten voorgeschoteld door Amerikanen. Verrast, janken ze om de ommezwaai van Uderzo. Die wilde ook wel eens verslenten in de moderne tijd. Fastfood komt nu eenmaal sneller op tafel dan die taaie zuurzwijnen. Meestal heb je al een fles rode wijn achter de kiezen voor iemand het voorgerecht binnen brengt. Nee, dan die Amerikanen. Je parkeert je dorpskar voor de deur en als je net bij het tafeltje je lijf er achter hebt geperst, staat de fruit en de burger al klaar. Samen met een beker bruin sap.

Nee, geweldig hoor, die nieuwe inzichten van Uderzo. Ik begrijp hem wel. Helemaal 21e eeuw. Want de munten rinkelen binnen alsof Obelix mentos plukt. En nog belangrijker: Asterix kan nu eindelijk ook de Verenigde Staten gaan veroveren. Mister Uderzo is er helemaal klaar voor. Alleen de Fransen en alle andere stripliefhebbers nog niet.

bon.bits@stripschrift.nl

BEELDNOVELLE IS EEN LUST VOOR HET OOG

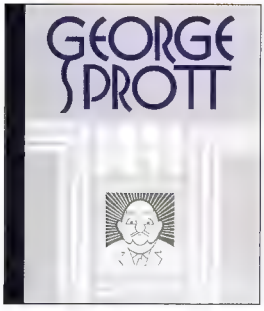

Het leek er even op dat *George Sprott – 1894-1975* hetzelfde lot beschoren zou zijn als *Wimbledon Green* (2005), het vorige, prachtige boek over een stripverzamelaar van de Canadese striptekenaar **Seth**. Oog & Blik beloofde keer op keer de Nederlandse uitgave uit te brengen, maar van uitstel kwam afstel. Ook *George Sprott – 1894-1975* stond herhaaldelijke malen aangekondigd, maar gelukkig lukte het Oog & Blik/De Bezige Bij ditmaal wel een vertaling op de markt te brengen.

De boeken van Seth zijn niet eenvoudig uit te geven. Het zijn door hem zelf fraai vormgeven grafische romans, tot aan de wikkel aan toe. Ook *George Sprott – 1894-1975* is een lust voor het oog en tot in de puntjes verzorgd. De uitklappagina's vormen het hoogtepunt. Een geslaagde vondst is het schutblad achterin dat in de kleuren van het testbeeld is weergegeven. De strip vertelt namelijk het verdichte levensverhaal van George Sprott die voor het Canadese tv-station CKCK het programma Noorderlicht over Poolreizen presenteerde. Seth gebruikt hiervoor flashbacks uit Sprotts leven, weergegeven op sepia pagina's, afgewisseld met veel vollere kleurenpagina's waarin hij mijmeringen van Sprott, herinneringen van anderen, voorvallen uit de laatste dagen voor zijn overlijden of een overzicht van CKCK-programma's uit de tv-gids in beeld brengt.

Seth noemt zijn strip een beeldnovelle, een kleine striproman, die hij oorspronkelijk publiceerde in het magazine van *The New York Times*. Voor de boekuitgave van de Canadese stripuitgeverij Drawn and Quarterly is de strip uitgebreid en bewerkt (de Nederlandse uitgave wijkt niet af). In *George Sprott – 1894-1975* toont Seth zich opnieuw een meester in het spelen met herinneringen, het oproepen van melancholische gevoelens en het herkenbaar typeren van menselijke tekortkomingen. George Sprott blijkt een charmante, wat tragische tv-presentator te zijn geweest die al tijden over zijn hoogtepunt heen was en in zijn privéleven geen gelukkige manier van handelen had. Toch behandelt Seth hem met mededogen. De fictieve George Sprott wordt zo haast een mens van vlees en bloed. Een knappe prestatie.

In de epiloog is het laatste woord voor de obsessieve verzamelaar van memorabilia van het tv-station CKCK. Daarmee legt Seth een link met *Wimbledon Green*. Misschien legt Oog & Blik dit verband ook en komt ze toch haar belofte na door dit verhaal alsnog in Nederland uit te brengen. RS

George Sprott – 1894-1975

Seth
Oog & Blik /Bezige Bij 2010
ISBN 978-90-5492-274-2
Prijs €34.90
100 pagina's
Kleur (hk)

Mens blijven in moeilijke tijden

De Grote Depressie tijdens de jaren 1930, die in Amerika – en de rest van de wereld – tot zoveel werkloosheid, armoede, sociale ellende en leegloop van het platteland leidde, heeft naast indrukwekkende romans (John Steinbeck: *Of mice and man*, *The Grapes of Wrath*) ook meeslepende stripromans opgeleverd. Zoals het helaas nog niet in het Nederlands vertaalde, veelgeprezen documentaire verhaal *Kings in Disguise*, van toneelschrijver/journalist/scenarioschrijver James Vance en illustrator Dan Burr, beiden Amerikanen.

Ook de Braziliaan **Wander Antunes** (scenario) en de Spanjaard **Jaime Martin** (tekeningen) namen de 'Great Depression' in de VS als achtergrond voor hun verhaal *Hard Times*. Tom, wiens keuterboerderij door de bank wegens schulden in beslag is genomen, en wiens vrouw het leven niet meer aankon na alle ellende, zwerft verbitterd en vereenzaamd door het land. Te voet en soms illegaal in treinwagons net als vele lotgenoten, trekt hij door Amerika op zoek naar werk, naar zichzelf en wellicht naar een betere toekomst.

Als Tom mister Hammond, die in zijn auto onwel is geworden naar het ziekenhuis brengt, blijkt dat Tom eerder de zoon van de zieke man, Buck, heeft ontmoet. Buck, die dweept met de avonturenschrijver Jack London vertelde in de treinwagon aan wie het maar wilde horen dat hij, geïnspireerd door een boek van London op weg is naar zee om zeeman te worden. Hammond, die terminaal ziek is, spreekt Tom aan op zijn menselijkheid en vraagt hem tegen betaling zijn zoon op te sporen. Een zoektocht vol avonturen volgt waarbij hij onder meer wordt geconfronteerd met racistische corrupte politieagenten en een sympathieke bankrover. *Hard Times* is een spannend en menselijk verhaal, knap geregisseerd binnen de kaders en aantrekkelijk, in aardse kleuren, getekend. DR

Hard Times

Martin & Antunes
Dupuis 2010
ISBN 978-90-314-3074-1
Prijs €15.50
80 pagina's
Kleur (hk)

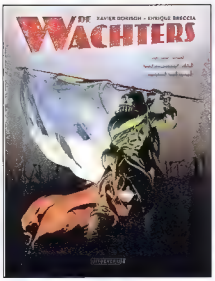

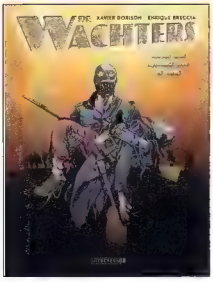

Raadsel over WO I opgelost

Met je mobiele telefoon kun je de wereld aan. Je kunt er mee bellen, je kunt er mee internetten, je kunt er mee naar muziek luisteren, films kijken, geluid en beeld opnemen, de mogelijkheden zijn schier onbeperkt. Ware het niet... dat je altijd midden in je meest ultieme beleving te maken krijgt met die onvermijdelijke melding: *battery low*. En dan scheidt-ie er gewoon mee uit. Kun je naar huis om hem aan de oplader te leggen.

Deze valkuil is keurig gedicht in het eerste deel van de nieuwe Franse stripserie *Les sentinelles* (wat krakkemikkig vertaald tot *De wachters*). Vele geschiedkundigen hebben zich de voorbije eeuw gebogen over het raadselachtige feit hoe het toch heeft kunnen gebeuren dat Duitsland de Eerste Wereldoorlog niét heeft gewonnen. Immers, alle voortekenen wezen op een snelle, eenvoudige en klinkende overwinning voor de Hunnen. Alleen zij hadden hun legers zorgvuldig opgebouwd en voorbereid. Alleen zij hadden een briljante vooruitgedachte strategie, alleen zij wisten de moderne technisch hulpmiddelen aan te wenden in een moderne strijdvoering.

En met name dat laatste punt hebben de makers, scenarist **Xavier Dorison** en tekenaar **Enrique Breccia**, aangegrepen om het verloop van geschiedenis – die zo onwaarschijnlijk is – een plausibele draai te geven. In hun fantasie beschikt Frankrijk over een geheim wapen. Een menselijk machine die onkwetsbaar is voor het geweld van de oorlog en in zijn eentje menige ogenschijnlijk kansloze schermutseling naar een miraculeuze overwinning voor de geallieerden voert.

In deel 1 maken we kennis met het project 'Wachters' van het Franse leger. Het wapen – half mens, half machine – wordt voor het eerst ingezet in de Marokkaanse onafhankelijkheidsoorlog. Ondanks opzienbarende resultaten faalt het op beslissende momenten echter jammerlijk: batterij leeg. De oplossing ligt in de vinding die (historische heel verantwoord) het verlengde is van de ontdekking van Marie Curie: een radiumbatterij.Met deze energiebron krijgt het project een nieuwe kans. De in eerste instantie onwillige, want pacifistische uitvinder wordt uiteindelijk zelf (met een gruwelijke verwijzing naar Dalton Trumbo's *Johnny got his gun)* tegen wil en dank omgevormd tot vechtmachine en held van het verhaal, die de oorlog een beslissende wending zal geven. Het knappe is dat dat op een manier gebeurt die de historische werkelijkheid geloofwaardiger maakt. De makers zijn goed gedocumenteerd over de feiten van de oorlog en gebruiken hun verzinsel op die plekken waar de loop van de geschiedenis een handje geholpen kan worden. In deel 2 wordt dat heel mooi uitgewerkt. Het aanzien van Europa was heel anders geweest als de geallieerden in september 1914 niet op miraculeuze wijze waren ontsnapt aan een verpletterende nederlaag aan de oevers van de Marne, op slechts luttele kilometers van Parijs. Hoe het heeft kunnen gebeuren dat de Fransen op het *moment suprême* de tegenwoordigheid van geest hadden om de Duitsers, met behulp van door Parijse taxi's aangevoerde troepen, aan te vallen in hun ongedekte rechterflank is voor historici nog immer een groot raadsel. Dorison en Breccia hebben het antwoord: Generaals Gallieni en Joffre worden op de hoogte gebracht door een achter de Duitse linies neergestorte piloot-spion, die daar met veel geweld wordt weggeplukt door onze held en op het nippertje op de deurmat van het Franse hoofdkwartier wordt afgeleverd.

De niet in geschiedenis geïnteresseerde lezer zal dit wellicht allemaal een zorg zijn, maar ook dan blijft er genoeg te genieten aan deze boeiende reeks. Ik heb het al vaker gezegd: het decor van de Eerste Wereldoorlog leent zich uitstekend voor spannende gruwelverhalen. Ook Breccia leeft zich lekker uit in rondvliegende ledematen, afgesneden strotten en stuiterende oogballen, alles gehuld in rijkelijk stromend bloed, maar Dorison heeft het heft stevig in handen en brengt het verhaal tot leven. Ongeduldig wacht ik op deel 3: *Ieper*. TL

De wachters 1: Juli/augustus 1914 – Mannen van staal
De wachters 2: September 1914 – De Marne

Dorison & Breccia
L 2010
ISBN 978-90-245-3186-8 (deel 1)
ISBN 978-90-245-3187-5 (deel 2)
Prijs €18,95
64 pagina's
Kleur (hk)

ADVERTENTIE

ARMAN & ILVA
Nu al 9 delen verschenen in de ultieme stripreeks van de winnaar van de Max Velthuijsprijs 2010
Thé Tjong-Khing signeert zaterdag 25 september tijdens De Stripdagen in Houten bij Sherpa
LEES DE PREVIEWS OP WWW.SHERPA.NU

Bijzondere bladspiegel bij Toppi

Sergio Toppi is nog niet erg bekend in Nederland, hoewel de man al 78 jaar is. Hij debuteerde op latere leeftijd en zijn verhalen worden vooral in zijn vaderland Italie en in Spanje en Frankrijk gelezen. Maar daar kan nu zomaar verandering in komen, want zijn beste werk, eerder in delen in het buitenland verschenen, is nu vertaald: *Sharaz-De*. Sharaz-De, bij ons beter bekend als S(c)heherazade, is de hoofdpersoon uit de *Verhalen voor duizend en één nacht*, de beroemde raamvertelling (met wisselende samenstelling) afkomstig uit het oude Perzië en India.Toppi legt het principe van de raamvertelling in zijn eerste verhaal (van elf) uit: Een koning is zwaar teleurgesteld in de liefde en de vrouw in het algemeen. Als wraak zal hij elke nacht een jonge vrouw uit zijn rijk tot zich nemen, en haar 's morgens onthoofden. Rampspoed, natuurlijk, tot een zekere Sharaz-De zich vrijwillig meldt. De verhalen die zij vertelt zijn zó boeiend, dat de koning haar executie telkens met een nacht uitstelt

Stel de executie van deze vrouw uit tot hij zijn redenen heeft uiteengezet
En zo, dankzij de wijsheid van de rechter, schortte de beul de straf op.
Wees gezegend, barmhartige, dat u voor mijn verhaal wilt luisteren. Ik hoop dat mijn woorden uw oren niet te veel zullen kwellen

Sharaz-De

Toppi
Sherpa 2010
ISBN 978-90-8988-007-9
Prijs € 34,95
224 pagina's
Kleur (hk)

En zo rijgen de verhalen zich aaneen...
Toppi's aanpak is eigenzinnig: hij werkt duidelijk het liefst in scherp zwart/wit, gebruikt geen kaders, arceert waar het maar kan (wat een gravure-effect geeft) en geeft op paginagrote platen meerdere stappen van het verhaal. Dat laatste is een heel mooi beeldende aanpak, die al op middeleeuwse schilderijen voorkomt (en dus niet zo uniek is als de achterflap ronkt). Zo zien we in een zwaard het lichaam van een nog te onthoofden vrouw al weerspiegeld. Toppi is trouwens op zijn best als hij exotische wapens, sieraden en andere uitheemse motieven tekent. De vertellingen gaan over trouw en ontrouw, heldenmoed en liefde, en Toppi verwerkt ook bijbelse en klassieke verhaalmotieven. Het ietwat gezwollen taalgebruik van de vertaling past wel bij deze sprookjesachtige sfeer, een enkele fout daargelaten ('afgodenbeelden'). Uiteindelijk is de lectuur toch wat saai, maar Toppi's tekenstijl is beslist een kennismaking waard. Vooral fantasy-lezers die nun blik willen verruimen, zullen weglopen met Toppi. Daarbij is het boek werkelijk vorstelijk uitgevoerd (en helaas ook dito geprijsd)! WM

Je kop eraf!

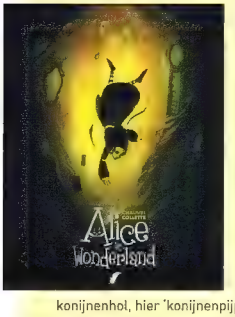

Goed getimed van uitgeverij Daedalus, deze versie van *Alice in Wonderland*. Na de filmhit-met-een-3D-brilletje kwam er van alles en nog meer aan *Alice*-gadgets op de markt, en een mooie strip misstaat niet. Iedereen kent het verhaal wel in grote lijnen, en hervertellers worden vanzelf bewerkers. En zo hoort het ook; geen ontzag voor het oorspronkelijke verhaal van **Lewis Carroll** uit 1865 (jammer dat dat jaartal ontbreekt in de summiere info over Carroll). **David Chauvel** (scenario) en **Xavier Collette** (tekeningen) volgen het verhaal getrouw. Hun Alice heeft grote manga-ogen. Haar oudere zus leest: 'zonder plaatjes, wat saai!' en dan trekt een konijn haar aandacht. Na de val in een konijnenhol, hier 'konijnenpijp' geheten, wat me mooi Vlaams lijkt, ontrolt zich het surrealistisch avontuur, dat gelukkig niet te zoetsappig in beeld komt. De soms grimmige, absurde humor weet Collette goed te vangen in bij voorbeeld de aanspoelscène met de muis ('opletten, dit is droge stof') en de theevisite. Woordspelingen vertalen is altijd lastig, maar er zitten een paar geslaagde tussen: hoedenmaker is een 'deksels' mooi beroep. Jammer is het dat de alom bekende Maartse Haas hier door het leven moet als 'haas van Mars' of 'Marshaas'. Maar de Cheshire-kat, de kat die sneller lacht dan zijn schaduw, is zijn raadselachtige zelf gebleven. Chauvel spot met makkelijke moraalzoekers en laat Alice zichzelf redden door opstandig en zelfbewust optreden tegen de gruwelijke – 'haar hoofd eraf' – hartenkoningin. Alice is zo de *coming of age*-roman zoals Carroll hem ook bedoeld heeft. Een geslaagde stripbewerking in het rijtje dat begint met de fameuze *Illustrated Classic 1*. WM

Alice in Wonderland

Chauvel & Collette
Daedalus 2010
ISBN 978-90-8810-142-7
Prijs€19,95
72 pagina's
Kleur (hk)

Matthias Schultheiss maakte eind jaren 1980, begin jaren 1990 naam als auteur van gewelddadige, seksueel geladen en met vaart getekende thrillers. In Nederland kennen we hem van zijn publicaties in *Titanic* en stripalbums als *De droom van de haai*, *Nachttaxi*, *Het theorema van Bell* en *Talk dirty to me*. Hij had vooral succes in Frankrijk, waar hij publiceerde in de bladen *L'Écho des Savanes* en *Circus* en wist in 1993 zijn comic *Propellerman* bij het Amerikaanse Dark Horse gepubliceerd te krijgen. Een groot mangaproject mislukte daarna, waarna Schultheiss steeds meer uit het zicht raakte van de stripwereld, en in de tv-wereld actief werd als draaiboekauteur voor tv-programma's.

Maar hij is terug met een *'road novel'*, maar dan in stripvorm. In zijn typerende barokke waterverfachtige tekenstijl vertelt hij over de schijnbare doelloze tocht door de Verenigde Staten van een alleenstaande vader met zijn dochtertje. Onderweg nemen ze een lifter mee: Bill, een gehandicapte oorlogsveteraan die beweert op zoek te zijn naar een tovenaar die hem zijn ledematen terug kan geven. Het meisje gelooft in zijn zoektocht en de vader besluit Bill te helpen. Daarna ontrolt zich een avontuurlijke, magisch-realistische vertelling waarin maatschappijkritische aspecten worden vermengd met levensbeschouwelijke, louterende èn metaforische elementen. Een wonderlijk mooie strip. RS

Op reis met Bill

Schultheiss
Glénat 2010
ISBN 978-90-6969-768-0
Prijs €35
288 pagina's
Kleur (sk)

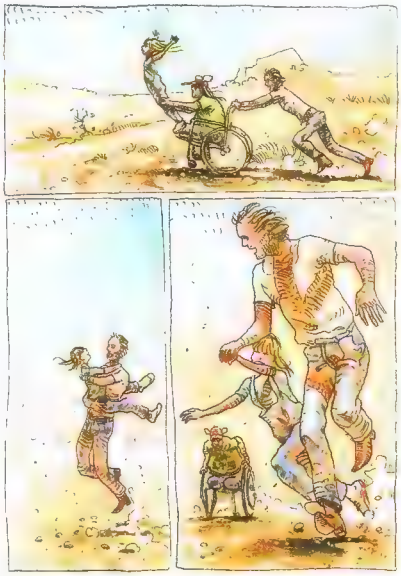

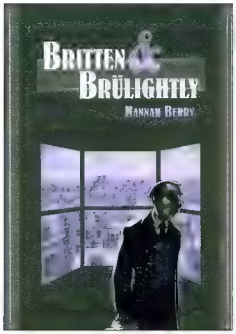

Britten & Brülightly

Berry
Vliegende Hollander 2010
ISBN 978-90-495-0047-4
Prijs € 17.50
104 pagina's
Kleur (sk)

Geslaagde 'strip noir' met fraai tekenwerk

Britten & Brülightly is de intrigerende titel van het opmerkelijk debuut van **Hannah Berry**. Het kostte deze Engelse illustratrice ongeveer drie jaar om het werk af te ronden. De *film noir*, met onvergetelijke klassiekers als *The Maltese Falcon* en *Citizen Kane*, is de inspiratiebron voor Berry. Haar woonplaats Brighton dient als decor voor een verhaal dat ergens in de jaren vlak na de Tweede Wereldoorlog gesitueerd is. Fernandez Britten is de antiheld die ons aan de hand neemt, een melancholieke *loner* die na vele jaren werk als privédetective eigenlijk schoon genoeg heeft van zijn gesnuffel in andermans zaken. De cynische naam 'hartenbreker', hij is gespecialiseerd in overspelzaken, kan hem gestolen worden. Britten wordt na vele jaren in Engeland –als geboren Ecuadoriaan– steevast aangesproken door zijn klanten als Fransman wat zijn status als *loner* en vreemdeling nog vergroot. In zijn eenzaamheid vormt zijn partner Brülightly zijn enige raadgever en geweten. Opmerkelijk genoeg is Brülightly niets minder dan een theezakje. Op een zekere dag heeft Britten een vermogende klant, een jonge vrouw wiens echtgenoot volgend de officiële lezing zelfmoord heeft gepleegd. Zij is er van overtuigd dat haar man, die actief was in het uitgeversmilieu, vermoord is. Volgens de wetten van het *noir*-genre wordt het verhaal met brutaal geweld en intriges ontvouwd om met een verrassende ontknoping te eindigen.

Berry's verhaal is een geslaagde stijloefening in het genre te noemen maar haar grafische kwaliteiten maken dit debuut echt bijzonder. De pagina's worden gebruikt als ware het een filmcamera, elk perspectief wordt daarbij benut, complete pagina's worden opgesplitst in *shots* met vele details. Grafisch gezien is deze benadering zeer geslaagd te noemen met als kanttekening dat de afzonderlijke plaatjes vaak wat priegelig ogen omdat er (bewust?) voor gekozen is het boek als paperback uit te brengen. Het kleurgebruik wordt gedomineerd door een sober, monochroom palet waarbij grijs, bruin en blauwtinten overheersen. Heldere dagen en felle kleuren zijn er niet in Brighton. Wat rest is een prachtig en melancholiek werk. JdL

Flauwe balletpret en venijnige zusterliefde

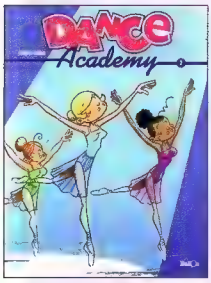

Dance Acadamy 2

Crip & Béka
Ballon Media
2010
ISBN 978-90-6334-756-7
Prijs € 6.50
48 pagina's
Kleur (sk)

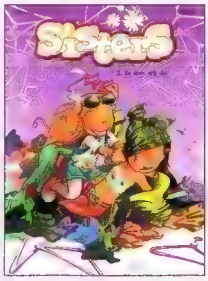

Sisters 2: Zo doen wij dat!

Cazenove & William
Ballon Media
2010
ISBN 978-90-6334-735-2
Prijs € 6.50
48 pagina's
Kleur (sk)

Ballon Media geeft makkelijk verteerbare strips uit als *Jommeke*, *K3* en *The Simpsons*. De nieuwe series *Sisters* en *Dance Academy* draaien om minder bekende figuren, maar laten zich desalniettemin vlug en makkelijk lezen. Beide zijn gagstrips voor en over meisjes, oorspronkelijk uitgegeven door het Franse Bamboo. Tot zo ver de overeenkomsten.

Dance Academy bestaat uit flauwe voorspelbare grapjes rondom ietwat harkerige poppetjes, die zijn neergezet in een ouderwetse stijl onder een saaie regie. Tekenaar **Crip** (geen spoor op het internet van zijn echte naam) en scenarist **Béka** (pseudoniem van **Bertrand Escaich** en **Carline Roque**) zijn geen hoogvliegers.

Het verhaal van een slechte rat (1995), menigmaal bekroond met onder andere de Eisner Award, is nu vertaald in het Nederlands. Een met veel empathie getekend verhaal dat de gevolgen van seksueel misbruik van kinderen illustreert. Uit de dialogen en de gedachten van de hoofdpersoon is te merken dat **Bryan Talbot** zich goed in deze materie heeft ingelezen.

Helen Potter leeft al sinds jonge leeftijd op straat. Ze is haar ouderlijk huis ontvlucht na jarenlang misbruik door haar vader en emotionele verwaarlozing door haar moeder. Na een aantal ingrijpende belevenissen ontvlucht ze Londen en gaat liftend op weg naar het Lake District, woonplaats van haar idool Beatrix Potter. Als kind heeft ze haar oeuvre stukgelezen. Ze identificeert zich met haar heldin, omdat deze ook een verre van plezierige jeugd heeft gekend.

In het Lake District vindt ze werk bij een kindertoos echtpaar, dat haar liefdevol opvangt. Daar hervindt Helen de kracht om haar vader te confronteren met zijn gedrag dat haar jeugd heeft verwoest. Dit is een minder sterk onderdeel van dit zeer verzorgde boek, want vaderlief blijkt bij nader inzien nauwelijks geïmponeerd – een pagina verder heeft hij alweer een hoop praatjes – terwijl de naargeestige moederfiguur geheel buiten schot blijft.

Bryan Talbot situeerde zijn beeldroman in het Lake District omdat hij al lang voornemens was om deze regio in een boek een rol te laten spelen. De indrukwekkende natuur komt door de prachtige inkleuring uitnemend tot zijn recht. Talbot baseerde zijn karakters op bestaande personen (die achterin het boek worden gepresenteerd). BP

Het verhaal van een slechte rat

Talbot
Vliegende Hollander 2010
ISBN 978-90-495-0046-7
Prijs €19,95
136 pagina's
Kleur (sk)

Hoe anders is dat met tekenaar **William Maury** en scenarist **Christophe Cazenove**; *Sisters* is een heerlijke strip met bizarre vondsten, vermakelijke overdrijvingen, flitsend tekenwerk, expressieve poppetjes en rake grapjes. De strip draait om de zusjes Wendy en Marine die soms zoet met elkaar spelen, maar meestal elkaar tot op het bot tergen.

In het album kan je lezen hoe Wendy haar kleine zusje als proefkonijn gebruikt om te kijken of het schieten van piercings pijn doet, haar billetje rood slaat als ze weer eens te klierig is, gezamenlijk met haar optrekt om de consumptie van groente tot een absoluut minimum te beperken en doodsangsten doorstaat om haar veilig van een enorme glijbaan af te krijgen. En dat wordt allemaal nog leuker als je kijkt op *www.bamboo.fr*, zoekt op 'Sisters' en dan een foto ziet van twee guitige meisjes. Het zijn de dochters van tekenaar William. Hun namen zijn – hoe kan het ook anders – Wendy en Marine. HW

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

[DE BOVENTOON]

Isabel Kreitz (1967) uit Hamburg is één van de meest interessante stripmakers van Duitsland van dit moment.
Zij verwierf enige faam met de publicatie van *Die Entdeckung der Currywurst* (1996), een verstripping van de novelle van Uwe Timm over het leven in Hamburg rond het einde van de Tweede Wereldoorlog. Haar publieke doorbraak kwam met *Der 35. Mai* (2006) opnieuw een stripbewerking, maar dan van een kinderboek (van Erich Kästner). Met *Die Sache mit Sorge – Stalins Spion in Tokio* liet Kreitz zien dat ze ook strips kan maken op basis van een eigen scenario. Ze won er in 2008 een Sondermann voor, de belangrijkste Duitse stripprijs, in de categorie 'beste Duitse strip'. Kreitz beschrijft in het boek het spannende maar ook tragische leven van de Duitse dubbelspion Richard Sorge in de vorm van een stripdocumentaire.
Aan de hand van de fictieve getuigenissen van mensen die in de nabijheid van

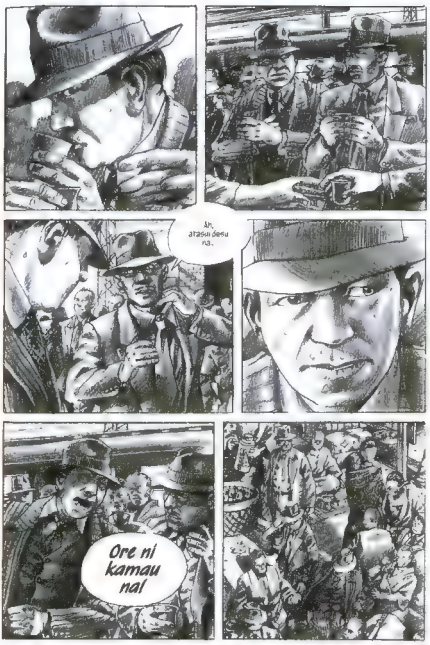

De uitroeptekens staan voor de volgende waardeoordelen:

!!!!! grote klasse!
!!!! kopen!
!!! middenmoot
!! mwâh
! kastvulling
... door 't putje

Mensen verzinnen altijd

't Landje van **Fred de Heij** is verre van saai. In de parabel over een maatschappij in verwarring draait het om eten en gegeten worden, leven of niet laten leven.
In het bos waar Vos, Bruin Beer, Haas, Muis, Das, Pad, Rat, Reiger en Zwijn leven gebeurt van alles. Er vinden 'verkiezelingen' plaats. Iedereen mag meedoen, want alle dieren zijn gelijk. Als de uitslag Vos niet bevalt, wijzigt hij de regels. Beer houdt niet van regels, alleen de wet van de sterkste spreekt hem wel aan. Omdat praten niet zijn sterkste kant is, benoemt hij Haas tot zijn woordvoerder. Die weet het mooi te formuleren: 'Zuivere democratie is het despotisme van het grauw'. Rat vraagt zich af of Beer een staatsgreep pleegde, hij is bevreesd voor fascistoïde gedrag. Maar Vos vertelt hem dat daar niets onnatuurlijks aan is. Beschaafd gedrag, dàt is pas tegen de natuur. Het landje krijgt ook te maken met nieuwkomers. Welkom zijn ze niet. Wie zijn die lui, vraagt Beer. 'Wei niet lui, wei willen werken', antwoord de vreemde, een schaap.
De vertellingen barsten van de taalgrappen, die De Heij ook tekent: Bruin rukt op, Varken ziet er bedrukt uit, Haas valt uit zijn nest, enzovoorts. In de moralistische parabel worden wereldlijke en kerkelijke machthebbers te kijk gezet. Na de verhalen die eerder verschenen in *Pulpman*, volgen nog 80 pagina's met schetsen. Ook daarin weer veel woordgrappen, over plofkippen en geiteneukers.
Veel van de thema's die De Heij in de bosverhalen in *'t Landje* aanroert zijn nog altijd actueel. De Heij, naast striptekenaar en illustrator ook kunstschilder, maakt prachtige satirische dierenverhalen die lang op het netvlies blijven staan. EvdH

[EN VERDER]

Alleen 5: In het oog van de maalstroom (Gazzotti/Vehlmann, Dupuis). Laatste deel van de eerste cyclus. *Alleen op de wereld*, maar dan de apocalyptische versie. 'Die gruwel is erger dan de dood. En jullie hebben hem bevrijd uit de Schemerwereld', zijn de slotwoorden van dit album Heftige jeugdstrip. RS

Beestjes 2: Er staat een paard in de gang (Schwantz, Oog & Blik/Bezige Bij). Nieuwe drieplaatjes-dierengrappen en -grollen die eerder in *Spits* verschenen. Een weerzien met oude bekenden Vogel, Hond, veel drollen en nog meer vliegen. Knap hoe Schwantz steeds blijft verrassen met zijn droge humor. EvdH

De donkere toren 4: De val van Gilead (King/Furth/David/Lee/Isanove, L). Het vierde verstripte deel uit deze fascinerende reeks. De tekeningen zijn aardig, het scenario is meesterlijk. Dat moet ook wel, want geestelijk vader Stephen King houdt de touwtjes van zijn verstrippers strak in handen. KS

Flo 4: De dagelijkse druk (De Goede/Catullus). Schattig vierde deel rondom de dagelijkse beslommeringen van troeteljoch Flo. Wanneer je overweegt te stoppen met antidepressiva, is dit boekje het gezondste alternatief. KS

Jump 10: Vampieren met ketchup! (Cambré/Van Rooy). Aardig getekend kinderstripje over een jongen die half mens en half vampier is. Het verhaal stelt niet veel voor en riekt verdacht veel naar commerciële massaverkoop. Misschien Paul van Loon eens bellen voor het verzorgen van het scenario? KS

De killer 8: De natuurlijke orde der dingen (Matz/Jacamon, Casterman). Het vaderschap zorgt ervoor dat het nihilistische optreden van De Killer af en toe wordt vergezeld door wat moralistische gedachten. Het aantal door hem gepleegde huurmoorden blijft echter op peil en het einde is nog lang niet in zicht... JdL

Sorge verkeerden, brengt zij zijn laatste maanden in beeld. Het is een vorm van *comic faction*: een mix van feiten met interpretaties en verzinsels. Sorge was Stalins agent op de Duitse ambassade in Tokio. In 1941 voorspelde hij bijna op de dag af de Duitse invasie in de Sovjet-Unie (operatie Barbarossa), maar zijn waarschuwingen werden genegeerd.

De striproman is nu ook in het Nederlands verschenen onder de titel *Meesterspion – Stalins ogen in Tokio*. Kreitz weet de handels- en levenswijze van Richard Sorge – journalist, communist en liefhebber van drank en vrouwen – pakkend in beeld te brengen.

Haar zwart/witte potloodtekeningen in een vette stijl met oog voor detail en veel arceringen en gezichtspunten trekken de lezer het verhaal in.

Opvallend zijn de expressievolle gezichten waarin gezichtsuitdrukkingen uitstekend tot hun recht komen. *Meesterspion – Stalins ogen in Tokio* is een indrukwekkende historische striproman die een breed publiek kan aanspreken. RS

De meesterspion – Stalins ogen in Tokio

Kreitz
Oog en Blik/Bezige Bij 2010
ISBN 978-90-5492-287-2
Prijs € 19,90
256 pagina's
Zwart/wit (hk)

't Landje

De Heij Xtra 2010
ISBN 978-94-90759-05-6
Prijs € 17,90
196 pagina's
Zwart-wit (sk)

Marsupilami 23: Een groene val (Batem/Colman, Marsu). De leuke karaktertjes en de losjes op André Franquin gebaseerde tekenstijl maken het niveau van dit langdradige en flauwe verhaal nog nèt acceptabel. HW

Prince of Persia: De originele graphic novel (Mechner/Sina/Pham/Puvilland, Vliegende Hollander). De gamereeks is eindelijk vereeuwigd in een goed gevuld stripavontuur met aardige prenten. Alleen het zelftoegekende *'graphic novel'* in de titel zat bij menigeen de wenkbrauwen doen fronsen. *Prince of Persia* is 'slechts' een strip en niet meer dan dat. KS

Sarah 2: De kinderen van Salamanca (Raffaele/Bec, Dupuis). De titel van deze serie klinkt lieflijk, maar het blijkt een behoorlijk angstaanjagende strip, zich afspelend in een afgelegen stadje in de VS. Dan weet je het eigenlijk wel! Een soort *Deliverance*, maar dan de horrorvariant. RS

ADVERTENTIE

Nederlandse Stripklassiekers voor de jeugd van toen

Integrale uitgave van de 69 Tom Poes-verhalen uit het weekblad Donald Duck.
De verhalen waren voor velen de eerste kennismaking met de avonturen van Tom Poes en Heer Bommel. Geheel in de originele kleuren gedrukt.
Reeds 21 delen verschenen. Prijs per deel € 60.

Voor het eerst volledig in boekvorm: alle verhalen van Eric en Erwin de Noorman.
Van alle stripheld en die in de jaren veertig en vijftig hebben rondgelopen, is Eric de Noorman degene die het meest tot de verbeelding van zijn lezers sprak.
Reeds 22 delen verschenen. Prijs per deel € 54.

Alle 73 avonturen van Dick Bos in een reeks van 19 luxe banden.
In april 1941 lag in de kiosken een klein boekje met een compleet stripverhaal! En wat voor één! Een met een echte held: judoka-detective Dick Bos!
Reeds 15 delen verschenen. Prijs per deel € 54.

Kijk op www.uitgeverij-panda.nl of vraag meer informatie.
T: 070 3615393, F: 070 3060256, E: info@uitgeverij-panda.nl

ADVERTENTIE

•STRIPS•GAMES•MANGA•
SPECIAALZAAK
EPPO

Kleine Berg 33 • 5611 JS Eindhoven
Tel. 040 - 2 441 882 • www.eppo.nl

AGENDA

AANVULLINGEN? VERTEL HET ONS! STUUR NIEUWS OVER BEURZEN, TENTOONSTELLINGEN OF ANDERE INTERESSANTE STRIPEVENEMENTEN AAN AGENDA@STRIPSCHRIFT.NL OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM

- *t/m 26 september* Expo 'Nederland volgens Sigmund', Persmuseum, Zeeburgerkade 10, Amsterdam, *info: www.persmuseum.nl*
- *t/m 31 december 2010* Expo 'Krabbels en klodders – De bezetting in unieke strips', over het dagboek van Frans Brouwer, Nationaal Bevrijdingsmuseum 1944-1945, Wylerbaan 4, Groesbeek, *info: www.bevrijdingsmuseum.nl*
- *t/m 31 december 2010* Expo 'Snoopy in Space', Space Expo, Keplerlaan 3, Noordwijk, *info: www.space-expo.nl*
- *t/m 30 januari 2011* Expo 'Het atelier van Franquin, Jijé, Morris en Will', Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, *info: www.stripmuseum.be*
- *18 september t/m 5 december* Expo 'Peter van Straaten', De Hallen, Grote Markt 16, Haarlem, *info: www.dehallenhaarlem.nl*
- *25 t/m 26 september 2010* De Stripdagen, Expo Houten, Meidoornkade 24, Houten, *info: www.destripdagen.nl*
- *9 t/m 10 oktober 2010* Strip 2-Daagse, Stadsfeestzaal Aarschot, Demervallei 14, Aarschot, België, *info: www.stripskoper.be*
- *16 t/m17 oktober 2010* Rencontres de la BD, l'hôtel de ville, Rue de Nivelles 1, Waver, België. *info: www.bdenbrabant.be*
- *7 november 2010* 3e Stripbeurs te Sint-Truiden, 't Veilinghuis, Tongersesteenweg 150, Sint-Truiden, België
- *13 november 2010* Flevostrip, De Meerpaal, De Rede 80-82, Dronten, *info: www.flevostrip.nl*
- *28 november 2010* Gentse Stripbeurs, VIP School Gent, Martelaarslaan 13, Gent, België, *info: www.gentsestripbeurs.be*
- *23 januari 2011* Strip-Platen-CD-DVD Beurs, Gemeenschapscentrum 'Klein Boom', Mechelbaan 604, Putte (Mechelen), België, *info: www.stripbeursputte.be*
- *13 februari 2011* 14e Leuvense Stripbeurs, Zaal Redingenhof, Redingenstraat 90, Leuven, België

ADVERTENTIE

Sjors en Sjimmie

reppen zich naar de

STRIPVEILING

bij Bernaerts op Zondag

24 oktober 2010

om 12u30

BERNAERTS

VEILINGHUIS BERNAERTS
Verlatstraat 16-22
2000 Antwerpen
Tel: +32 3 248 19 21
info@bernaerts.be
www.bernaerts.be

Henk Kuijpers
Peter de Smet
Martin Lodewijk
Hans G. Kresse
Frans Piët
Pieter Kühn
Dick Matena
Gerrit Stapel

Ditmaal ook een pléiade aan albums en originele tekeningen van Nederlandse meesters

ADVERTENTIE

MOOIE PARELS, FIJNE PARELS

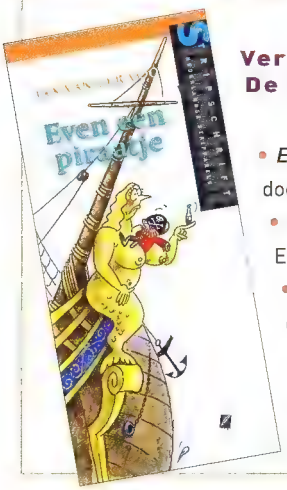

Verkrijgbaar op De Stripdagen

- *Even een piraatje 1* door Jan van der Voo
- *Helpdesk? 1* door Erwin Suvaal
- *Marco Silvester 7* door Willy Lohmann

www.stripstift.nl

Cultureel erfgoed voor **€9,95** per deeltje

ADVERTENTIE

Voor strips, boeken, originele tekeningen, autofolders, strip-verzamelobjecten en veel meer kijk je op www.profbarabas.nl
Nu vele Suske en Wiske-items in onze webwinkel!
-MAU-
Barabas

Met spoed gezocht: mooie stripverzameling. Barabas biedt u een eerlijke en goede prijs!! Mail ons op info@profbarabas.nl of bel 06-16110888

→ WINNEN

Begin dit jaar overleed stripauteur Tibet op 78-jarige leeftijd. Op dat moment werkte hij toevalligerwijs ook aan het 78e deel van *Rik Ringers*. Helaas werd hem niet de tijd gegund dit werk te voltooien.
Toch verschijnt het album begin december bij uitgeverij Lombard en dat belooft iets heel speciaals te worden. In samenwerking met de uitgever geeft *Stripschrift* vijf exemplaren van dit boek weg aan lezers die ons het goede antwoord geven op de volgende vraag:

Wat is de naam van de nogal heethoofdige professor uit de Rik Ringers-reeks? Stuur ons meteen een top tien van de meest boeiende *Rik Ringers*-albums en vertel ons ook waarom je dat vindt. Slechts één beperking geldt daarbij: er mogen slechts 5 titels in voorkomen uit de delen 1 t/m 25.

Stuur het antwoord
vóór 1 november 2010 naar

Rik Ringers-prijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
of naar winnen@stripschrift.nl

Bij meer dan vijf goede oplossingen zal er worden geloot. De winnaars maken we in een volgend nummer bekend. Maximaal één inzending per adres en discussiëren over de uitslag doen we natuurlijk niet.

→ HARRY'S POSTZEGELHOEKJE

In 1950 verscheen bij uitgeverij Dupuis de biografie van Robert Baden-Powell. Jijé (Joseph Gillain) was de maker.
In 2010, na 57 jaar, vierden de Belgische Posterijen het 100-jarig bestaan van de padvinderij met een zegel die aan het oude album was ontleend. Dat was een mooi eerbetoon aan de stripmaker en de oerpadvinder. De keuze had ook anders kunnen uitvallen; bij voorbeeld met *Totor* of een illustratie van Baden-Powell zelf.
Jijé kan overigens gebruikt worden voor meer herdenkingen, want hij tekende naast tal van wereldberoemde stripfiguren als Robbedoes en Roodbaard ook biografieën van Don Bosco en Christoffel Columbus. HW

Land van herkomst: België
Jaar van uitgifte: 2007
Cataloguswaarde: € 1,50

STRIPSCHRIFT COLOFON

JAARGANG 43 • NUMMER 6 (411) • OKTOBER 2010

's Werelds oudste stripinformatieblad verschijnt 8 maal per jaar en wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie.

Redactie
Teus de Kruijf, Arco van Os, Dik Rondeltap, Rik Sanders

Medewerkers
Olav Beemer, Ben Bits, Ruud Booms, Nico Crama, Garen Ewing, Erik van der Hoeven, Just de Leeuwe, Taco Lemstra, Willard Mans, Michel van Merriënboer, Bert Post, Kees Ribbens, Mat Schifferstein, Kenneth Steffers, Erwin Suvaal, Rudy Vrooman, Harry Wibier, John Wigmans

Omslag
Garen Ewing

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e redactie@stripschrift.nl

Abonnementen
Een abonnement omvat 8 nummers en wordt daarna telkens stilzwijgend verlengd. Eventueel gemiste nummers zijn te bestellen via onze Back Issue Service.

Maak het juiste bedrag over op girorekening 9347590 ten name van Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam.
Nederland € 47,00
België € 50,00
Other countries € 64,00
IBAN NL07 INGB 0009 3475 90
SWIFT/BIC INGBNL2A
Bedragen zijn inclusief 6% BTW
Opzeggingen schriftelijk richten aan de uitgever, uiterlijk twee nummers voor het aflopen van het abonnement.

Reprorecht
Het overnemen, maar ook het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie.

Materiaal
Ongevraagd toegestuurd materiaal wordt niet geretourneerd. De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs.

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opnemen met de uitgever, of e-mailen naar adverteren@stripstift.nl

Druk
Printec Offset, Kassel, Duitsland

Uitgever/Distributie Nederland

Stichting Uitgeverij Stripstift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
t 010-2201063
f 010-4210608
e uitgever@stripstift.nl
w www.stripstift.nl
KvK Rotterdam 24335843

Distributie België
Pinceel, Leuven
AMP, Brussel

Stripschrift wordt uitgegeven in opdracht van Het Stripschap. Leden van Het Stripschap krijgen € 1,25 korting op de abonnementsprijs.

ISSN 0165-845X

MAAK KENNIS MET TOM TIPPS EN BELEEF SAMEN MET HEM HET AVONTUUR VAN **'DE REGENBOOG ORCHIDEE'** IN DEZE SPANNENDE TRILOGIE!

DE REGENBOOG ORCHIDEE

DEEL 1

Prijs hardcover 01: € 16,95

Pagina's: 48 kleur

ISBN: 978-90-5885-559-6

Tom Tipps is de jonge assistent van historisch onderzoeker Sir Alfred Catesby-Grey. In dit avontuur gaat hij op zoek naar de legendarische Regenboog orchidee, een bloem die voor het laatst beschreven werd door de Griekse filosoof Theophrastus... In zijn zoektocht is hij niet alleen, maar wordt hij naar het leven gestaan door de handlangers van een gewetenloze zakenman, die hoopt fortuin te maken met deze bijzondere bloem.

De Regenboog Orchidee is een spannende avonturenstrip van de talentvolle nieuwkomer Garen Ewing, een Brit die hier in de voetsporen treedt van de meesters van de klare lijn: Hergé, Jacobs en onze eigen Eric Heuvel! En hij doet het met verve...

SILVESTERSTRIPS.NL

© Garen Ewing

SILVESTER

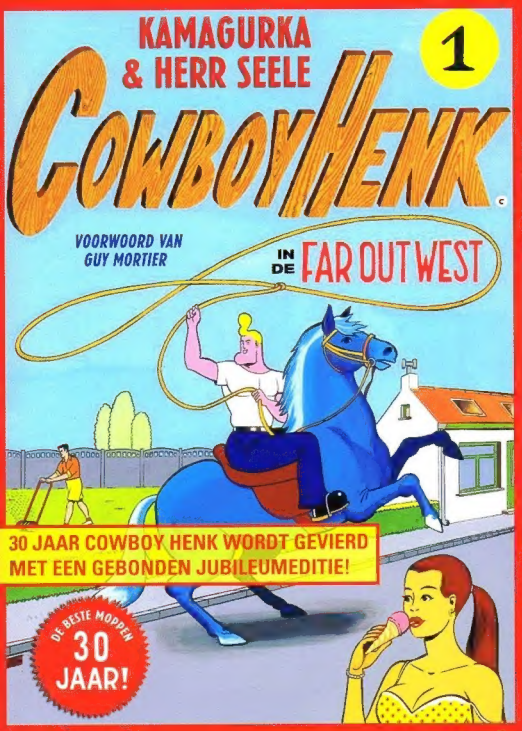

www.deharmonie.nl

Online catalogus | Beheer je verzameling | Begin een shop | Community & meer

De nabjar van Poenjab

1974

AFBEELDINGEN

Grotere foto

Grotere foto

VERZAMELAARS EN SHOPS

In shop van:

Nieuwstaat:

AELIX pro	€ 5,25
Hetgeleteken pro	€ 7,50
jans	€ 4,75
LeREPAIREdelaMURENE	€ 5,00
Quartertemper	€ 7,50
calliemama	€ 12,00
stripverzamelaar-be	€ 15,75

Goede staat:

bobbedoes pro	€ 6,50
Eindhoven	€ 2,00
loneshark069	€ 2,00
Polleke	€ 2,50
spin2	€ 2,50
feminca	€ 2,75
MPZuilen	€ 3,50
Pitske	€ 4,00
Avaluun	€ 4,00
LeREPAIREdelaMURENE	€ 4,00
Quartertemper	€ 4,99
Druuna	€ 4,99
stirfduvin	€ 5,00
frankstrips	€ 6,00

Redelijke staat:

AELIX pro	€ 1,50
RUCOMICS pro	€ 3,00
De-Kid-Strip	€ 3,00
Marque	€ 3,00
frankstrips	€ 3,50
Druuna	€ 3,99

pro = bedrijfsmatige verkoper (uitleg)

Het grootste en meest overzichtelijke aanbod!
Al **300.000** strips aangeboden door winkels en verzamelaars.

catawiki catawiki.nl/strips